פרשת **שופטים** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתס"ד שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו

מלא התפעלות והשתוממות הסתובב הכפרי בעיירה הגדולה, על סקרנותו היה בולט שהוא אינו מן הסביבה ושזה פעם הראשונה שהוא פוסע לו במרכז השוק המרכזי ההומה אנשים, בקושי פילס לו נתיב בין עגלות עמוסות מלאות בסחורה, ומשפשף עיניו בתימהון מול בנינים רבי הקומות.

ולפתע קול זעקה פילחה את חלל השוק, קול תרועה הולך וחזק מאוד, ויחרד כל העם אשר במחנה, ובין רגע נהפך כל השוק כמרקחה, אנשים נשים וטף אצו רצו בבהלה ילדים דוחפין את הזקנים, כי האות ניתנה ששריפה פרצה בעיירה וכולם כאחד רצו לשאוב מים כדי להציל את הרחובות הסמוכות שלא יודבקו מהלהבות המאיימות לשרוף את כל הבא לידו,

אמנם הכפרי הלז אשר לא ידע פשר הזעקה, נעמד בתוך השוק והתחיל להפליא בלבו את קול החזק היוצא ממגדל העיר, ומרגע לרגע עלתה התפעמותו כשראה שהקול מתחזק והולך, עד שא' מבני העיר זעק לעברו "שוטה, האינך מבין שאנחנו בסכנה עצומה?, חיש הבא מים להציל את העיר מן הדליקה.

והנמשל מובן מאליו, בהתקרב ובא יום הדין אשר כל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ומלך במשפט יעמיד ארץ, ואחד מהסגולות לעורר עצמינו לתשובה, וכן בו בזמן להמתיק הגזר דין, הוא ע"י תקיעת שופר, וכפי שרמז הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) ברמז מצות תקיעת שופר, כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם, על כן בוודאי החכם שעיניו בראשו יודע את אשר לפניו, ובהשמע קול שופר לבו נתעורר בחרדה גדולה לתשובה ולמעשים טובים, כי מבין ומאזין לקול התקיעה הזועק וצועק שובו בנים, הקיצו משינתכם כי אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים !!!!

והימים ימי חודש אלול שבהם תוקעין ומריעין בשופר, והזמן גרמא כאשר עת הזמי"ר הגיע וקול השופר נשמע בתוכינו, אשר מטרתו הוא לעורר את העם מתרדמתו לשמוע קול שופ"ר שפרו מעשיכם, לכן איש הירא ורך הלבב יקח מוסר לעצמו להתעורר ולעורר לבו לתשובה ושיפור המעשים, וידאג שלא קול נגינה וצפצוף יישמע לאזנו, אלא תכלית התקיעה שבא לעורר ישינים ולהקיץ נרדמים לקרוא אל ה' ולשוב אליו בלבב שלם.

הקב"ה יהא בעזרתינו, שנוכל להתעורר מתרדמתינו, בתשובה ותיקון לשפר מעשינו, ובספרק של צדיקים גמורים יכתבינו, ונזכה במהרה לגאולתינו ופדות נפשינו, בשמחת עולם על ראשינו, וקול השופר הגדול ישמע בארצינו, בביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, אביה"ר.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יא"ר כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
זכרון יהוש"ע ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
פשיט כהלכה ..... ח
לשכת הסת"ם ..... ט
היכלא דצדיקיא ..... י
דבר בעתו ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

אגרת פרק א'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

לא תקח שוחד מהיצה"ר לקרר אותך מהתלהבות

שופטים ושוטרים תתן לו בכל שעריך וגו'. פירוש, בכל שיעורין בכל שערים שלך תתן לך שופטים ושוטרים; **ולא תקח שוחד מהיצר הרע,** כי לפעמים הנשמה ניגשת לעשות טוב, ואי אפשר לדחותה לגמרי, מה עושה היצה"ר שמתיירא שישב ללמוד בהתמדה וכדומה מצות גדולות [שממחין את] היצה"ר, כמשאחז"ל (קידושין ל:) 'אם אבן הוא נימוח, **לכן מזמין לו איזה מצוה, כדי שעי"ז יקרר את עצמו מההתלהבות ולא יבוא לעשות דבר גדול יותר טוב, כי יסבור שכבר הוא טוב בהמצוה הזאת.**

זרע קודש

שופטים ושוטרים בכל שעריך, עיקר גדול לתשובה

בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה, אשר הבעל תשובה מחויב להרשיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם, שפתחם הבורא ית"ש להשתמש עמהם, כגון: עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להרשיב הדעת לשופט, אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח, ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור, או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש, הן בממון לצדקה, והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל) **וזהו עיקר גדול לתשובה.**

בני יששכר

מעלת קדושת קריאת שמע, ביטול רצון העצמי

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וברש"י ז"ל: **"אפילו אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם".** עומק הדברים יבואר במה שיש להתבונן, **אמאי נקראת "קריאת שמע" עול מלכות שמים, הלא היא דבקות ואהבה אל השי"ת ואין לך תענוג גדול מזה,** ולמה אם כן היא נקראת 'עול'. אך התירוץ הוא **שעיקר מצות ק"ש הוא שלא יעשנו בעבור האהבה והתענוג שיש לו, אלא מחמת צווי השי"ת, וזו היא קבלת עול מלכות שמים שמבטל רצונו החשתוקקות שיש לו אל המצוה, מפני רצון השי"ת שעושה זאת רק משום שכך הוא רצון הבורא.** וזאת היא זכות מצות קריאת שמע העומדת להם לישראל בעת מלחמה, כמו שכתב הרבי מלובלין זצללה"ה, "שכשיש לאדם איזה צער רח"ל ובא להתפלל לפני השי"ת ישליך מנגד את הצער שלו ויתפלל רק בעבור כביכול, כאמרם ז"ל בשעה שישראל בצער, שכינה מה לשון אומרת 'קלני מראשי', כי אם הוא מתפלל להשי"ת להסיר צערו כמה מקטרגים עומדים כנגדו, **"אבל אם הוא מתפלל להסיר את צער השכינה המצטערת בצערו אז נפתם פי המקטרגים".** ולכן כשבני ישראל בשעת המלחמה אינם משגיחים על צערם רק על צער השכינה כביכול, ואין המלחמה אלא בעבור כבודו יתברך שמו, הוא הוא מדרגת ישראל בשעת **"קריאת שמע",** שמבטלים רצונם וצרכיהם מפני רצון הבורא, ובודאי **"כדאי אתם שיושיע אתכם".**

שם משמואל

כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים. וברשיו"ל: **"עם רב ממך בעינך הוא רב, אבל בעיני אינו רב".** נראה לבאר כוונתו על פי מה שפירשו בספה"ק מה שנאמר **"עם רב ממ"ך"** הכל הוא ממך, שעל ידי שהאדם חוטא ופוגם ח"ו, מזה נבראים קליפות המתלבשים בגופות של אומות העולם והם באים ונלחמים עמו. והנה עיקר פגם זה בא על ידי העינים, שהרי עינא וליבא הם תרי סרסורי דעבירה, שהעין רואה ועי"ז הלב חומד ומהרהר ר"ל, וכמו שהזהיר הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". וזהו שפירש"י: **"בעיניך"** אם אתה הולך אחרי עיניך ומסתכל באוות נפשך כי מדמה אתה אשר 'עיניך' שלך המה, ותשכח ה' עושיך, אזי אתה גורם ל**"עם רב",** אבל **"בעיני"** אם אתה זוכר תמיד שעיניך אינם שלך אלא עיני ד' המה והוא נתן לך את חוש הראיה, ואינך מעיז להכעיס את בוראך ולפגום בהם, אז **"אינו רב"** שהרי אז כל הניצוצות שהיו בהם באומות העולם, חוזרים אל הקדושה.

אמרי נועם

תרדוף תמיד אחר שלימות יותר ויותר, למען תחיה

צדק צדק תרדוף למען תחיה. יש לפרש, כי האדם נברא לתקן כל העניינים, אך צריך לראות א"ע כאילו עדיין לא תיקן מכל וכל וצריך לחזר אחר יתר שלימות, שכיון שתיקן את הכל בלי שום חסרון אזי צריך להסתלק מזה העולם, כי מה יש לו עוד לעשות בעוה"ז. וזהו פירוש: **'צדק צדק תרדוף'** אף שאתה צדיק, תהיה רודף ומחזר להיות צדיק יותר, כי אם תעלה בדעתך שאינך צריך עוד לתקן שום דבר אזי מה יש לך לעשות עוד בזה העולם. לכן לא ידמה לך שאתה [כבר] שלם בלי שום חסרון וזהו: **'למען תחיה'**

ליקוטי מהרי"ל

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאפיק ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

סגולת עסק התורה שלא יהיה דבר חוצץ בין המח והלב, והלב ינהיג את המעשים כפי הארת המח

שופטים ושוטרים תתן לך וגו'. צדק צדק תרדוף וגו'. "**שופטים ושוטרים תתן לך**" משמע באדם עצמו, שיעשה לו שופט ושוטר, דהיינו במוח ובלב, כי 'המוח' שופט ומברר בעיני השכל מה ראוי לעשות ומה אינו ראוי לעשות, ו'הלב' מוציא את הדברים לפועל ע"י כלי המעשה, כמו השוטר שממונה על קיום פסק דינו של השופט, להכריחו את האדם לקיימו. והנה הגה"ק בעל "אבני נזר" מסאכטשוב זי"ע פירש המדרש (דב"ר ד, ב) "**הסיף והספר ירדו כרוכים מן השמים**", ע"פ דברי הגמרא (ע"ז יז, ב) "**אי סייפא לא ספרא ואי ספרא לא סייפא**", דהנה, סייף חותך ומפריד את הראש מן הגוף רומז שאין המוח מאיר אל הלב, ואף שמבין בשכלו שאין ראוי לעשות כן, מ"מ הלב חושק ומתאוה לדברים מכוערים, והוא כעין מידת סיף שאין לראש חיבור עם הגוף. והסגולה לזה היא עסק התורה, כי התורה פועלת באדם שיהיה הלב נמשך אחר המוח ושיהיה המוח מאיר לתוך הלב. וזהו: "**אי סייפא**" אם נראה באדם שאין הלב מקבל מן המוח, סימן הוא ש"**לא ספרא**" לא למד בתורה, "**ואי ספרא**" מי שעוסק בתורה, "**לא סייפא**" אין בו פירוד המוח מן הגוף, עכדה"ק. וזוהי סמיכות הפסוקים: "**שופטים ושוטרים תתן לך**" שהשוטר יעשה ככל אשר ישפוט השופט, והיינו שהלב יוציא לפועל כל אשר מאיר לו המוח, ולא ישנה את תפקידו, ועיקר העצה לזה הוא: "**צדק צדק תרדוף**" לעסוק בתורה, שעסק התורה הוא הסגולה לזה.

ארץ צבי

תפילה

בחודש אלול הוא עת רצון המסוגל שיתקבלו התפילות, ולהפוך חשוכא לנהורא

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' מזהיר הכתוב אשר בכל ענין **אפילו שמשע"ר בנפשו שחטא הרבה עכ"ז יכול למנות שופטים בכל שעריו, ולהפוך היצה"ר לטוב, כידוע שזה עיקר התשובה להפוך חשוכא לנהורא. והנה ידוע שבימי אלול הוא ימי 'רצון' ולזה בזמן אלול הוא זמן תשובה ותפלה כי מתעוררים הרצון, דרצונו ית' הוא רק להיטיב לברואיו** וכו'. ובבהי' 'רצון' רואין הטוב שבבריאת העולם, ונמשך טובת הבורא ב"ה על ברואיו.

דברי חיים

אזהרה שלא לפגל עבודת התפילה בדיבורים רעים ח"ו

לא תזבח לה' אלוקיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע וגו'. הן ידוע כי התפלה היא במקום הקרבנות, כמו שנאמר "**ונשלמה פרים שפתינו**", ואם כן, **כמו שהמום פוסל בקרבן בהמה כמו כן הוא פוסל את התפלה שהיא במקום קרבן.** וזהו הרמז: "לא תזבח לה' אלוקיך שור ושה כל דבר רע" (דבר הייגו דיבור) כלומר, **בשילום פרים שפתינו לא יהיה בו כל דיבור רע.** וזו היא גם כוונת רש"י ז"ל שפירש כאן: "**אזהרה למפגל בקדשים על ידי דיבור רע**".

קרן לדוד

התשובה בחודש אלול הוא הכנה כדי שנוכל להתפלל בימי הרחמים והרצון

פתח הרב בביהכ"נ פסוק ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב וגו'. אשר לכך צריך להיות עיקר כוונתו ומחשבתו התשובה קודם בוא יום הדין היינו החודש הזה ימי רצון המה וכו' **אשר בעת עמדו להתפלל צריך האדם לעמוד ביראה ואהבה לפני בוראו** וכו'. כיון שצריך האדם להתפלל ולהתוודות באמת ובתמים קודם התפלה כדי שיוכל לעלות התפלה למעלה למעלה עד עתיק יומין, ועצה היעוצה לכך הוא הוידוי קודם התפלה, **ואז אף שיש מסטינים שיוכלו לעכב התפלה חלילה מלעלות עכ"ז מכח הוידוי הקב"ה חותר חתירה מתחת כסא כבודו ומקבלו, כך כשהאדם מתודה קודם התפלה היא דופק בפתחי חלונות המלך מלכו של עולם הוא חותר חתירה ומקבלו, ומצוה אח"כ שיעלה תפלתו למעלה** וכו'.

וזה הרמז בפרשה זו '**כי תצא למלחמה**' (בתפילת ר"ה ויוה"כ) '**וראית עם רב ממך**' (הייגו המקטרגים כו') '**לא תירא מהם כי ה"א עמך המעלך**' וגו' ולא תייאש עצמך מלשוב בתשובה, '**כי אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים**' **אף שהיית משוקע במ"ט שערי טומאה עכ"ז באת לעילוי מעלה אף עתה אוכל לסייע אותך, רק בהתעוררות שלך מקודם, ולכן א"י ל'דודי היינו היראה, ו'דודי ל'י היינו האהבה, ר"ת אלול.**

דברי שמואל
להרה"ק הרבי ר' שמעלקא זללה"ה

דבש תמרים

פנינים יקרים, מאוצר הפרוזה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו'. כי כלי החושים הם שערים לאדם להכנים הנראה והנשמע ולהוציא קול ודיבור, והנה צרך האדם לשום שוטרים על השערים, ר"ל לדחות מה שאין ראוי להכנים, דלכל נברא עפעפים לעינים ואליה לאוזן ושפתים ושינים חומת הפה, ושופטים היינו אף מה שיכנוס ישפוט לברר האוכל מתוך הפסולת, ע"כ נכתב בלשון יחיד, ומסיים ושפטו את העם משפט צדק דמי שהוא בגדר זה יוכל לשפוט צדק כי ראוי להשראת השכינה אשר משפט צדק אר"א בלעדו, ולכן אמר ושפטו את העם בלשון גנאי לרמז אמרם ז"ל דכשבעי"ד עומדין לפניך יהיו בעיניך כרשעים.

(ישמח משה)

☆

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ויובן לפי דברי המדרש לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה, אמר הקב"ה בני כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימין, שאף על דבריהם אני מסכים שהרי יעקב בשעה שבירך מנשה ואפרים, עשה הקטן קודם לגדול, וקיים הקב"ה גזרתו, אימתי בקרבנות הנשיאים שהקריב שבט אפרים תחלה, והנה איתא בגמי לענין נר חנוכה המדליק מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו, והיכן צונו, מלא תסור, והפסוק מרמז לדברי המדרש ולזה אמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך, מטעם שגם אני מסכים על ידם, וראיה לזה ימין ושמאל, היינו ימין ושמאל של יעקב, שנאמר וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים וגו', והקב"ה הסכים על ידו, שנאמר ביום השביעי נשיא לבני אפרים וביום השמיני נשיא לבני מנשה.

(ויטב לב)

☆

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ וגו'. ונראה בהקדם מה שפיי הרמב"ם אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, הענין דהמצות נחלקין על שני חלקים האי במצות שבינו לבין קונו כגון ציצית ותפילין, והחלק השני היינו במצות התליות בתועלת בני אדם כגון אזהרה על הגניבה וכו', וכשיעשה אדם מצות המיוחדות לנפשו יקבל שכר עליהם לעוה"ב, וכשיעה מצות התליות בתועלת בני אדם תחשב לו לצדקה מצד המצוה, וימצא טובה בעוה"ז בעבור שנהג הטובה בין בני אדם ע"ש, וזש"ה צדק צדק תרדוף, מצוה שיש בה בי צדקות לחי היינו שעושה רצונו יתב', וצדק שגומל טוב לבריות ואם כה תעשה, למען תחיי ר"ל בעוה"ב שהוא חי נצחיית, וירשת את הארץ היינו עוה"ז ויהיה טוב וחסד בזה ובבא.

(קדושת יו"ט)

☆

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

ימין על שמאל במלבושים משפיע על חפץ הלב להטותו לימין

על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. מהגלי בפומא דאבא מרן זצוקללה"ה לומר בכל עת להורות לעם דרכי ה' הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשו, אשר בכל הענינים צריך להתעורר אברים החיצונים להגביר בכל עת הימין על השמאל, כי ישראל המה מסטרא דימינא, וזהו התעוררת החיצונית, כמו בענין המלבושים שיהי' מימין על שמאל, ע"ד הנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, **כי אף שידמה לך מאי איכפת לי אם אלך בהמלבושים מימין על שמאל או להיפך, אכן לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך "ימין ושמאל", כי על ידי זה מה שאתה מגביר ימין על השמאל זהו התעוררת והחפץ לתשוקת הלב, וכמו כן בכל ענינים.**

קדושת יו"ט (פ' תצוה, ד"ה וזה הדבר)

לשנן בעל פה הפסוק תמים תהיה עם ביאור רש"י ז"ל

תמים תהיה עם ה' אלקיך. תמים תהיה עם ה' אלקיך. ברש"י: **"התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא נל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו".** כאשר ישב מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע על כסא הרבנות בעיר קראלי יצ"ו, ובחן פעם את תלמידיו בפרשת השבוע של פרשת שופטים, בחן את כל התלמידים דברי רש"י זו, **וצוה להם לומר דברים אלו בעל פה, כדי שיכנסו דברים אלו בלבם.**

מבאר רבותינו (שנה ג' גל' מ"ח)

שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. וברש"י כתב אפי' אין בכם זכות אלא קריאת שמע כדאי אתם שיושיע אתכם, ויבואר לפי דברי התפארת שלמה כי מחמת גודל היראה של הצדיק יפול פחד ה' על כל הקרוב על כל הקרב הקרב אליו, עכמ"ש וראו כל העמים כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, וכן במרדכי כתיב כי נפל פחד מרדכי עלים, וכענין הזה היה יראת מרע"ה שנאמר ויירא מגשת אליו, פי' שהשיגו מעלת היראה מחמת הגשתם אליו נפל יראת ה' עליהם ע"כ, וזהו הביאור אפי' אין בכם זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם דהנה מבואר בשו"ע שציך לקרות קריאת שמע באימה ביראה ברתת וזיע, ובכן באם יקראו ישראל קריאת שמע כראוי באימה וביראה, אזי ישפיעו יראת ה' על סביבותיהם ואף האויבים הבאים עליהם למלחמה יתלבשו ביראת ה' ולא ילחמו עמהם.

(ברך משה)

☆

שופטים ושוטרים תתן לך וכו' צדק צדק תרדוף, וצ"ב כפל הלשון, ואפשר לומר בביאור הענין בהקדם מה שכתב בספה"ק תפארת שלמה (פרשת בשלח) על הפסוק ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם, והקשה אהדדי על מה דכתיב בספר יהושע (כ"ד ל"ב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני"י ממצרים קברו בשכם דמזה נראה שבני"י העלו את עצמות יוסף ולא משה, ועוד תמהו הראשונים למה לא ציוה יוסף את בניו שישאוהו ליקבר באי"י מיד כמו שציוה יעקב, וכתב שם דכוונת יוסף היתה לתועלת בני"י שע"י כח קדושת עצמותיו של יוסף הצדיק שנשארו עמהם במצרים הנה זה שזכו בני"י לגאולה, כי זה בחינת יוסף שנקרא גואל ובזכות עצמותיו נגאלו, וכתב שם כי כן הוא גדול כח קדושת הבלא הגרמי של הצדיק שאף לאחר פטירתם הם משפיעים כל טוב לבני"י, ולכך כתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו, כי משה רבינו ע"ה היה יודע את כל אשר נעשה בשביל העצמות האלה שגרם להם הגאולה כמ"ש כי השבע השביע את בני"י לשון שביעה להשפיעם כל טוב, לכן לקחם עמו בכל המסעות של בני"י, ומה שנאמר בספר יהושע ואת עצמות יוסף אשר העלו בני"י, הכי פירושו שעצמות יוסף הם העלו את בני"י ממצרים כי בזכותם נגאלו עכ"ד. ועפ"י הדברים האלה יש להבין דברי חכמים וחידותם (סנהדרין ל"ב:) ת"ר צדק צדק תרדוף הלך אחר בי"ד יפה, אחר רבי אליעזר ללוד, אחר רבי יוחנן בן זכאי לברור חיל, וכו' ולדרכינו הכוונה דהנה בוודאי בחיים חיותם של כל הני תנאים היי זכיי גדולה לכל בר ישראל לילך לאורם וליהנות מאור תורתם, אך כוונת הברייתא הוא אחי"ר רבי אליעזר ללוי"ד, ואחי"ר רבי יהושע לפקיעי"ן וכו', דהיינו שאף אחרי הסתלקותם של התנאים לחיי העולם הבא הוא ענין גדול ללכת לעירם ומקום מנוחת עצמותיהם הקדושים, וזי"ש צדי"ק צד"ק תרדוף כדרשת חזי"ל הלך אחר בי"ד יפה אחר רבי אליעזר ללוד דהיינו לרדוף אחרי הצדיק הן בחיים חיותם והן לאחר הסתלקותם, וזהו למען תחיי וירשת את הארץ דהיינו כמו שנשפע עי"י עצמות יוסף שבזכותו נגאלו ממצרים ובזכותו גם נשפע שפע ברכה, להחיות את ישראל להשפיע שפע רב מכל טוב, וכן לחושיבן על אדמתן שנזכה על ידם לגאולה שלימה, והבן.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

ועינינו לא ראו גם כן מעיקר הוידוי כאשר עיני העדה עושין עצמם כאינם רואים

וענו ואמרו ידינו לא שככו את הדם הזה ועינינו לא ראו. הרה"ג רבי ברוך קאפלאן ז"ל (מנהל בית יעקב דאמעריקע) ביחד עם הרה"ג רבי יעקב קאמענעצקי ז"ל ר"מ דישיבה תורה ודעת באו לבקר את רבינו, ובתוה"ד שאל רבינו: היתכן שהרבנים ד"אגודת ישראל ד'אמעריקע" הכריזו שכל אחד מחוייב לעלות לדור בארץ ישראל, מאין לכם פסק הלכה זו. וענה הרה"ג רבי יעקב ז"ל שהוא לא נתן התימתו על פסק זה, אבל מנהיגי האגודה הם הכריזו פסק זה. ואמר להם רבינו דמצינו בפרשת עגלה ערופה, **וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו,** דלכאורה צ"ב דהרי הא ד'עינינו לא ראו' אינו בכלל הווידוי, וא"כ מה זה שייכי להווידוי של 'ידינו לא שפכו את הדם הזה'. אמנם נראה דזה ג"כ בכלל הווידוי, דהכוונה דועינינו, היינו "עיני העדה" המנהיגים עשו עצמם כאלו אינם רואים מהנעשה תחת ידיהם, ומה נעשה עם חתימת שמם, ועל זה בוודאי צריכין להתוודות. ורבינו נתן לו אז במתנה ספרו 'ויואל משה' שיצא לאור עולם, ולאחר זמן כששוב באו לבית רבינו, שאל לו רבינו מה הוא אומר להדברים הנתבאר בספרו ויואל משה, ענה רבי יעקב ז"ל הנה זאת אוכל להגיד לרבינו, דמה שכבודו כתב בהקדמה **"ואם יעלה בידי שאוכה להוציא מהמבוכה בדעה הרעה כזאת אף אחד מישראל הכל כדאי"**, גם אני קצת בכלל זה.

זכר צדיק לברכה (ח"א אות רי"ט)

ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (טז יט). יש לעיין במומרו ויסלף דברי צדיקים, הלא כיון שלוקח שוחד שוב אינו צדיק, שהרי עבר על איסור תורה דקבלת שוחד.

אלא הכוונה הוא שלא יאבו הדיינים ביחד עם אדם אחר שלוקח שוחד, כי אז אפילו הדיינים הם צדיקים גמורים, מכל מקום יסולף לעת תורה שלהם, כיון שהם יושבים אחד ביחד, וכעובדא ידענא מאבר מירע אל הגה"ק מבריסק ז"ל, דכאשר באו אליו אנשי המגורה בעת שהתכוונו ליכנס בהממשלה, וטענתם בפיהם כי הוא דבר נאות להיות להם אחד משלנו, אבל הם בהממשלה, השיב להם הגה"ק מבריסק ז"ל, אמת שהוא דבר נאות להיות אם אחד משלנו, אבל אם יהיה אם, כבר לא יהיה משלנו.

[**ואמר** רגיה"ק בלשונו הטהור: אמת עם אין זייער וויכטיג אז עם זאל למרט זיין מן מוזעריגער, אבער אז עד איז למרט איז עד עם זון ניט קיין מוזעריגער. וסייס רבינו דבריו: למם מריינגיין זיין מיט זיי וועט נאך נרעגען אזא חורבן, רחמנא ליצלן].

וזהו המשך כוונת הכתוב, ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים, הייט כי הצדיקים לא יאבו אם אחד אחר שלקח שוחד, כי אפס ישיבתם אתו ביחד יגרוס להם שיסולף דעת תורה שלהם.

מוצש"ק שופטים תש"ט מאנטיסעלא יצ"ו

סיפר הרה"ח ר' דוד הויער ע"ה בשנת תש"ט פרשת שופטים הזמין הרב הוירש ז"ל, שהיה ממעריצי רבינו, את רבינו לבא ולשבות אצלו לשבת קודש בביתו בעיר מאנטיסעלא, ואני הייתי במחנה סמוך לו (ראזענס), ואתנו היה הגה"צ אב"ד שארמאש זצ"ל, ובמוש"ק עברנו לשלש סעודות של רבינו.

אחר הבדלה יצא רבינו לחוץ לשאוף אויר צח, והיה שם על שבת קודש שד"ר מתלמידי הגרי"ז מבריסק זצ"ל, והיה אז המדובר בעולם אם יכנס האגודה לתוך הממשלה, או לא, ורבינו שאל את האורח השד"ר, מסתמא בא ראש האגודה להרב מבריסק לבקש המלצה ליכנס להממשלה, מה השיב לו הרב מבריסק?

סיפר השד"ר, אכן לפני שבועיים בא משלחת אנשים החרב מבריסק לשכנע אותו שיסכים שאגודה יכנס להממשלה, ואמרו לו שנחוץ מאד שיהיה שם 'אונזעריגער', שעל ידי שיהיה 'אונזעריגער' בתוך הממשלה יוכלו לפעול הרבה לטובת בני ישראל בכל העולם, השיב הגרי"ז, אמת, נחוץ מאד שיהיה שם 'אונזעריגער' 'אבער אז ער איז דארט אינעווייניג איז ער שוין ניט קיין אונזעריגער'.

כשמוע רבינו דבריו אלו צהלו פניו, (ואף באישון לילה הכרתי שממש פניו מאירים, שמיום הקמת המדינה היו פניו נבוכים, שבור ורצוץ, ומעט שעלה שמייכל על שפתיו בימים ההם), ונהנה מאד מאימרא זו. וחזר על זה ואמר, 'אז ער איז דארט אינעווייניג איז ער שוין נישט קיין אינזעריגער'.

והמשיך ואמר שעכשיו מבין תמיה שהיה קשה לו מעולם, דפרשתן כתוב על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, ודרשו על זה בגמרא (מכות ה:) שאם הזים עד אחד נסתר כל העדות כולו, אף מאה עדים. ולכאורה, למה לא מצינו דין זג אף בבית דין, שאם אחד מן הדיינים אינו כשורה יבוטל כל הבית דין, ומאי שנא כח הבית דין מכח העדות.

אמנם עכשיו עלה בדעתי, שבאמת הדבר מבואר בהתורה הקדושה בפרשתן, דכתיב כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים, ולכאורה אם מקבל שוחד כבר אינו צדיק, אלא הכוונה שהאחד המקבל שוחד הוא יסלף דברי שאר הדיינים שהם באמת צדיקם. וזה הוא כוונת הבריסקער רב, שאם יושבים בבית דין עם רשעים אי אפשר להיות צדיק. והוסיף רבינו, עס וועט ברענגען אזא חורבן – רחמנא ליצלן.

והמשיך רבינו ואמר, אמרו חז"ל (חולין סה.) לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו. ומזה ראו הוכחה שהזרזיר הוא עוף טמא, ולכאורה הלא חכמינו ז"ל ראו הכל ברוח קדשם, ולמה הוצרכו לסימן זה. אמנם תורה לא בשמים הוא, וכדי ללמד אותנו ליכוד זה, שאם הלך הזרזיר אצל העורב זהו סימן שהוא בעצמו מין טמא, וסיים דבריו בקול חוצב, זהו סימן שמצא מין את מינו, וכל שכן כשהוא בעצמו מין, 'וועז ער אליין איז א מין'.

וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה"א בו (יז ח). פירש"י מלמד שצית המקדש גבוה מכל המקומות. והקשה המשך סופר ז"ל בתורת משה בפרשתן, להרי המוס מעיד למינו כן.

[והוא ז"ל ביאר, כי העולם עגול כעין כדור, והרים והגבעות שעליו המה בולטים כמו בליטות בתמרוג, והלא בתמת בדבר עגול לא שייך לומר גבוה יותר, שהרי אין לו מקום התחלה, ואם תתפוס אותו על גד האחר יהיה דבר ההוא גבוה. אבל לפי קבלתנו שמקום בית המקדש שמשם השותת העולם (יומא נד:) והוא הנקודה התחתונה (רש"י שם ד"ה מן התדין נברא),

ולכן ההר העומד שם עליה הוא הגבוה מכולם, לכך נאמר וקמת ועלת].

ויש לומר על פי מה דמצינו (גיטין נז.) דארץ ישראל נקרא ארץ הצבי (דניאל יא מא), מה לצבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רוחת ובזמן שאין יושבין עליה גמלת. ואם כן יתכן כי בעת שהיה המקדש על תילה בגויה, והיו ישראל שרוין על אדמתן, אז היה בחינת גבוה מכל המקומות, בחינת עכשיו שאין ישראל שרוין על אדמתן, נתכווץ הארץ, ושוב אינו גבוה מכל המקומות.

זכרון למשה (תולדות מוהרן החתם"ס זצ"ל) **אות כב בהג"ה**

וזה לשונו שם: בהיות פה הרב הגאון הצדיק וכו' מו"ה יואל ט"ב שליט"א (האבד"ק סאטמאר יצ"ו) לפני איזה שבועות (שב"ק פ' בהר) ודרש בביהכנ"ס הגדולה, הזכיר ג"כ ממרן החתם סופר זצ"ל איזה דברים, ובתוכם מה שהקשה בהא דארז"ל וקמת ועלית וכו'.

אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו וגו' מפניהם (כ ג). פירש"י אין אלו אויביכם וכו', אלא על אויביכם אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה. יש להבין דהלא הכא הוצרך הכהן לחזק את העם שלא ירך לבבם מחזק המלחמה, והא בדברים אלו הרי הפחידם, שהרי הודיעם שהם אויביהם.

ונראה לפרש כי בחמת היו גם דברים אלו דברי התחזקות, דהנה דרכן של מדיקים וישראל הכשרים שאינם נחפזים וממהרים לצאת אל המלחמה, כי הם דואגים תמיד אם מעשיהם מרוצים לפני אדון כל, ואם הוא בחמת לרצון לפני הש"ת לצאת למלחמה, ואף כשכבר יוצאים למלחמה עדיין אינם בטוחים בעצמן, כי בכל עת ובכל זמן המה שוקלים בפלס מחזיק אם מעשה המלחמה אשר הם מתכוננים עכשיו לעשות, הוא גם כן לרצון לפני הש"ת או לא, על כן אי אפשר להם ללחוש בחגירות הלב כל כך, ובכן קרובים הם להנצל על פי הטבע מאשר לנצח.

לזה הודיעם הכהן המשיח מראש, כי עליהם לדעת בודאי דזה המלחמה הוא לרצון לפני ה', שהרי אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם שהם אויבי ה', ואתה לותם כנגדם בעניני הדת, ואז אל ירך לבבכם, ובזה חיזק את לבבם והפיח בהם חוזק וחגירות הלב להיותם מוכנים ומזומנים ללחוש מלחמת ה' ניד רמה.

שיח זקנים ח"ז עמוד רלו

וכתב שם בזה"ל: סיפר לי הרה"ח ר' בערל ווייס (נ"י) ז"ל, ששמע מהרה"ק מסאטמאר זצ"ל ביום ו' אלול יומא דהילולא של זקנו הרה"ק הייטב לב זצ"ל וכו'. ועי' בדברי יואל לחנוכה ח"ב אות קיח.

ועתה ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה (כא ז). ומקשין בגמרא (סוטה לח:) וכי על לבנו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא בא לידינו וכו' והמנוהו בלא לוייה. ולכאורה הא מה שלא היו מלוים מותו הוא רק בשב ואל תעשה, ולמה יתשב זה כשפיכת דמים שהוא בקום ועשה. ממנם ידוע (שם מו:) כי סגולת מצוה לוייה הוא שלא יהיה ניזוק המלוה על אם הדרך, נמצא לכאורה היו מלוים את המלוה, לא עשו די הצורך שיהיה לו שמירה על הדרך, שלא יבואו שודדים להזיקו בקום ועשה, על כן מתשב זה גם כן כשפיכת דמים בקום ועשה.

ס"ג ויגש תשט"ז

ועינינו לא ראו, כפר לעמך ישראל וגו' (כא ז-ח). יש לעיין, דכיון שלא ראו בעיניהם כל הענין, למה לריכים הם לכפרה. אך הכוונה הוא, כי הבית דין לריכים לרחות ולדעת כל מה שמתרחש בין בני ישראל, ולכן אף לא ראו בעיניהם כל הענין, אין זה ממלא טבע, דלדרכה זה גופא קושיא הוא, למה לא ראו מה שמתרחש בעירם, ועל כן המה מתמיס בזה ולריכים כפרה.

ל"ג בעומר תרצ"ט בעיר קראלי יצ"ו

רבינו אמר דברים אלו כלפי מה ששמע כי בעיר קראלי הלכה ילדה אחת בתו של אחד מחסידי רבינו זצ"ל, ללמוד ב'בית יעקב' שהשתייך לאגודת ישראל, וכיון שהיה לה כשרונות מבורכות, נתמנה להיות 'פרעזידענט מיניסטער' של הבית חינוך, וכששמע זאת רבינו שלח לקרוא את אביה, והוכיחו על פניו עבור שהרשה לבתו ללכת ללמוד בבית חינוך כזה, ועוד נעשתה שם ממנהיגיה. והלה ניסה להתנצל שבתו הלכה שמה בלי ידיעתו, וכשנתודע לו מזה כבר איחרה השעה למנוע אותה ממנה. על זה השיב לו רבינו בפירוש הנ"ל, וסיים דבריו: וכמו כן אב צריך לדעת ולראות כל מה שהילד שלו עושה, ולא מהני לומר שלא ידע, כי זה גופא קשיא הוא, למה באמת לא ידע מזה, למה באמת לא ראה כל זה. וע"ע בחידשים אות יז באריכות.

י'עלה ו'יבוא א'יחולי ל'בבינו

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר כוס של ברכה, אל מעלת כבוד ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני היקר החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, האדם היקר באנשים, מסור בלב ובנפש למען מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, ארי שבחבורה, שמו הטוב מהללים בשבח ובתפארה

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יואל בראנ"ש שוואַרץ הי"ו

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'

לרגל שמחת נישואי בנו במזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה, שמו הטוב נודה לתפארה

כמר חנני' יו"ט ליפא נ"י

עב"ג הכלה הח' והמהוללה שתחי'

בת הרב ר' חיים ישעי' שוויימער שליט"א

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יצחק אלטשטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

סיפורי צדיקים, גליאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ולא תקח שוחד

דיין אחד בק"ק לבוב, ריננו אחריו שאינו מונע עצמו מלקחת שוחד, פעם אחת בעת שהתפלל בבית הכנסת וקרא קריאת שמע עם הציבור, ראה רב העיר הגה"ק בעל הישועות יעקב זצ"ל איך שאותו דיין מאריך יותר מדי בתיבת "אחד", לאחר התפילה פנה אליו הישועות יעקב בשאלה: הגידו נא לי מדוע הארכתם כל כך ב"אחד" לא מצא הדיין כל מענה ... אמר לו הישועות יעקב אני אומר לכם פשר הדבר: הנה חז"ל אמרו "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית", א"כ נמצא דיין שאינו לוקח שוחד לא נקרא כביכול הקב"ה אצלו "אחד", אחר שדיין זה נעשה לו שותף, אבל דיין הלוקח שוחד, אם כן לא נעשה שותף להקב"ה והרי הקב"ה "אחד" ואין שני לו... **(שפתי חכמים)**

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו

בעת החתונה של הרה"ק ר' יצחק מבאיאן זי"ע בן הרה"ק מסאדיגורא זי"ע שנערכה בעיר חאטין שברוסיא והשתתפו בה רבבות אלפי ישראל, ומכיון שכבר עברו קרוב לשלושים שנה שהאחים הק' לבית רוזין לא נכנסו לרוסיא, מאחר שאביהם הרה"ק מרוזין זי"ע הוכרח לברוח משם בשנת תקצ"ט, והחתונה התקיימה בשנת תרכ"ז, ונאסר עליהם עפ"י החוק להכנס לרוסיא, ואעפ"כ הגיעו כל החמש אחים הק' זי"ע, והנה למחרתו של החתונה הוכרח הרה"ק מסאדיגורא לברוח בחשאי, כי נודע דבר היותו ברוסיא, והלשינו עליו כי הוא עבר על פקודת המלך והוא נמצא בגבולם, ונשלח טעלעגראם אל המפקד של הגבול בעיר נאוויסלאוויץ, לסגור ולשמור היטב על הגבול, לא ליתן לו לצאת אלא למסור אותו בידם, ומאידך גיסא נעשה השתדלות גדולה לראות את הרבי כבר מהצד השני של הגבול, ונשלחו שליחים גדולים להמפקד ונשאו חן בעיניו, ונתפתה לקבל מהם הון כסף שלא יגלה מהטעלעגראם עד שיעבור הרה"ק את הגבול, ושזה יהיה התירוץ שלא עיכב אותו כי לא נודע לו מכל זה רק אחרי ככלות הכל כשכבר עבר את הגבול, ואכן כן היה, וכשהגיע הרה"ק מסאדיגורא להגבול לעבור בו, באותה שעה עמדו שם המפקד ואשתו להסתכל, והמפקד הראה לאשתו "הנה זה הרבי" וכשאשתו ראתה צורתו הטהורה אמרה לבעלה בוודאי היה הכל כדאי לעשות בשביל רבי כזה, אבל אני מתפלא מאוד על דבר אחד, איך יתכן שרבי כזה יסע אף פסיעה אחת בלי בייבעל (ספר) כי לא ראתה שום ספר ביד הרה"ק, והשיב לה בעלה: אני אסביר לך סיבת הדבר, רבי גדול כזה אינו צריך לבייבעל, כי בעצמו הוא בייבעל, והגבאי המקורב ר' משה דוד גוטמאן ע"ה ששמע את כל השיחה והבין שפתם מסר את הדו-שיח להרה"ק זי"ע, והשיב לו הרה"ק: הרי צדקו דבריו של המפקד, והדבר נרמז בתורה אצל הציווי למלך ישראל שיכתוב לו ספר תורה, כתוב בקרא "והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו" ולכאורה קשה שמתחיל בלשון נקבה והית"ה עמו ומסיים בלשון זכר וקרא ב"ו, אלא הכוונה היא והיתה עמו, המלך צריך להיות מקושר תמיד עם התורה, וההתקשרות תהיה כ"כ חזקה עד שיגרום הדבר שוקרא ב"ו כל ימי חייו, שב"ו בעצמו יקרא את התורה, כלומר שהוא בעצמו יתהפך להיות ספר תורה. **(נר ישראל)**

כי ימצא חלל

בתקופת מלחמת העולם הראשונה שבעוה"ר נהרגו אז הרבה מאחב"י אמר פעם הרה"ק רבי משה יהודה ליב מחעלים זי"ע (נכד המגיד הק' מטריסק זי"ע) הנה מצאנו בסוף פרשת שופטים שהכתוב מדבר מעניני מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב וגו' ואחר כך בתחילת פרשת כי תצא שוב מדבר הכתוב בענין מלחמה כדכתיב כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך וגו', ובאמצע הפרשיות הפסיק הכתוב לדבר בפרשת עגלה ערופה ללמדך חשיבותו של נפש אחת מישראל שאפילו בזמן כזה שמלחמה שורר בעולם ואנשים נהרגים לרוב בלי הרף, עם כל זאת חשובה עד מאוד כל נפש ונפש מישראל. **(ילקוט מאורי אור)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, ברדך צחות ומליצה נאמרים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' ושפטו את העם משפט צדק. מיד לאחר שהרב הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל הגיע להומנא, התחיל לחזק עניני הדת שבעיר, והציע אז לקבל חסיד מפורסם לשו"ב, **הערוגת הבושם אמר אז בדרך צחות:** שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וגו' ושפטו את העם משפט צדק, הכוונה כאשר בא איש נכרי מעיר שאינו מכיר את אנשי המקום, ואינו יודע מהותם של אנשי העיר, אם רואה את הרב והשו"ב שהם יראים ושלימים, מזה דן שמסתמא כל בני המקום הם גם כן יראים ושלימים, וכן בדין, כי גופא בתר רישא גרירי, על כן נחוץ מאוד לבני העיר שיהרו על הרב והשו"ב שיהיו אנשי שם, וזה שאמר הכתוב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, אז על ידי זה ושפטו את העם משפט צדק. **תולדות ערוגת הבושם**

דבר בעתו מה טוב!

א גאלדענע געלעגנהייט!

אט דערנענטערט
זיך די ימים טובים
הבעל"ט, וועלן יעדער
איד האנדלט זיך איין
מהודר'דיגע
ד' מינים

איר האט שוין לאנג געוואלט זיין קלאָר:

וואס זענען
די הידורים
פון א לולב?

וויאזוי קלויבט
מען אויס א
שיינעם אתרוג?

וואס איז די
חילוק פון די
פארשידענע
סארט הדס'ן?

קומען צו

מאנטאג תצא

הייבן אן אלפי אנ"ש במסגרת שונה הלכות, צו לערנען אינאיינעם

הלכות די' מינים

און וועלן דאס דורכלערנען מיט א קלארקייט לדעת את המעשה אשר יעשון

ביז יום טוב סוכות הבא לקראתינו לשלום

הערט טעגליך די הערליכע
קורצע קלארע שיעורים
אויף קול התאחדות אברכים
718-682-2020 #2

האנדלט אייך איין דעם רייכן
קונטרס המפואר 'שונה הלכות'
ביי די' מקוה אידן דקהלתינו הק'

כי השוחד יעוור עיני חכמים. וצ"ב מהו המידה כנגד מידה בכך שהדיין נעשה עיור ואינו רואה, אמנם יבואר עפ"י החידה שאומרים העולם, שיש דבר אחד בעולם שכל אדם רואה אותה בכל עת מימי חייו, והמלך אינו רואה את הדבר הזה כי אם לפרקים, אבל השי"ת אינו רואה את הדבר הזה לעולם, והפי' הוא כך, היינו שאיש המוני רואה איש כמוהו בכל יום ויום, אבל המלך אינו רואה דוגמתו מלך כמוהו כי אם לפרקים אבל לא בכל עת, אבל השי"ת שאין דוגמתו בעליונים ובתחתונים כלל, ע"כ אינו רואה דוגמתו לעולם, ובזה יובן הנ"ל, דאיתא כל דיין שדן דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ונמצא שאם אינו מקבל שוחד ודן דין אמת לאמיתו הוא דוגמת הקב"ה כביכול, ומשום זה הקב"ה ג"כ רואה כביכול דוגמתו היינו את הדיין הלז, אבל אם הוא מקבל שוחד ומטה הדין אינו כלל דוגמת הקב"ה, ועושה עין של מעלה כאינו רואה מה שב"ו רואה וכנ"ל, על כן מעניש אותו הקב"ה מידה כנגד מידה שיעוור את עיניו והוא ג"כ לא יראה דוגמתו בעולם כלל.

(בשם הרה"ק רבי ר' מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע)

☆

והיה כשבתו על כסא ממלכתו וגו' והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ד' אלקיך וגו' לבלתי רום לבבו מאחיו וגו' למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' לבאר המשך הכ' י"ל עפי"מ שהבאתי בספרי ילקוט האורים בשם ס' צנצנת מנחם על מאמרז"ל אוי לה לרבנות שמקברת את בעלי' וכ' הטעם עפי"ד החגיגה דלצורבא מרבנן דמעביר במילי' ומוחל על כבודו מוסיפין על שנותיו ואי' בגמ' מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וזה שהרבנות מקברת בעלי' כיון דלדידי' אי אפשר להוסיף על שנותיו כיון דאינו יכול לעבור במילי' ולמחול על כבודו עי"ש, והנה נ"ל לומר ולחלק דזהו באמת דוקא באותן מלכים שמזדמן להם ענינים כאלה שצריכין לעבור על מידותיהם ואינם יכולים מכח שאינם רשאים למחול על כבודם לאלה אין יכולים להוסיף על השנים כנ"ל, אולם לאותם שאין להם הזדמנות שיהיו מוכרחים למחול על כבודם הלא אלו יכולים להיות ענוים באמת ולהיות בלבם בבחינה זו שיעברו על מידותיהם בכח וברצון ורחמנא לבא בע' ואין הקב"ה מקפח שכרם באמת לאלו מוסיפין על שנותיהם, ואי' בגמרא (ברכות ו.) כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, וא"כ מלך שהוא ירא שמים באמת בודאי דבריו נשמעים וממילא לא יזדמן לו בשום פעם שיהי' צריך לעבור על מידותיו, שהרי כל מה שיצוה ישמעו לו וא"כ גם מלך כזה יכול להיות עניו בלבו ולעבור על מידותיו בבחינה זו ויכולים להוסיף על שנותיו, וזהו מדויק בפי' הכתובים, והיתה עמו וגו' למען ילמד ליראה את ה' וממילא יהי' דבריו נשמעין, וא"כ יכול להיות לבלתי רום לבבו מאחיו שיהי' יכול להיות עניו ולא יזיק לו מה שהוא עניו כי בין כך דבריו נשמעין, ובזה יזכה למען יאריך ימים על ממלכתו שלא יהי' בכלל אותן שהרבנות מקברת אותן רק אדרבה שיאריך ימים ויוסיפו לו שנות חיים.

(טללי אורות)

דורש טוב

וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד. [בדין זקן ממרא, דהיינו חכם יחיד שעוקר פסק הסנהדרין]. פירש רש"י מכאן **'שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל'** [כדי שיראו כל העם] עכ"ד. כתב הרא"ם (רבינו אליהו מזרחי, מפרש רש"י) דהקשו המפרשים אמאי שינה רש"י הפי' הכא ופירש ד'כל ישראל ישמעו' היינו שממתינין עד הרגל. **ומאי שנא מ'בן סורר ומורה' דהתם ג"כ כתיב "וכל ישראל ישמעו ויראו" ופי' רש"י שם דהיינו 'שצריך הכרזה בב"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר'.**

וי"ל דהיינו טעמא, דלפי סברת רש"י והרמב"ם **דמלאכת חול המועד דאורייתא. וא"כ ודאי יש איסור לדון בו דיני נפשות.** אלא עיקר ההיתר לזה בחול המועד הוא משום **דאתי האי עשה ודחי לא תעשה דמלאכת חוה"מ.**

אמנם נראה מהגמרא בכתובות (דף מ') **דהכלל ד'עשה דוחה לא תעשה'**, היינו דוקא במצות עשה כזה 'שאי אפשר שיפקע חיובה', היינו שאין מציאות שיתבטל החיוב באיזה אופן. **אבל מצות עשה כזה שאפשר שיפטר מחיובו באיזה דרך, הוי "עשה גרועה", ומצות עשה כזה אינו דוחה לא תעשה שבתורה.**

והנה בסנהדרין (פרק הנחנקין דף פ"ח) איתא, דבן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו, מוחלין לו **אין מעניישין אותו.** אבל זקן ממרא **אין כח ביד בית דין למחול לו,** [והטעם שהחמירו בזה הוא 'שלא ירבו מחלוקות בישראל' פירש"י דהיינו שגדרו גדר בזה שלא יהי' דבר קל אצל דעת יחיד בבי"ד, לחלוק על דעת הרבים. (סנהדרין פ"ו:)].

והשתא ניחא, דגבי בן סורר ומורה שאם רצו אביו ואמו למחול, מוחלין לו. ונפטרים אז הבי"ד מהחיוב של המצות עשה להמית את הבן סורר ומורה, **וא"כ הרי עשה גרועה היא. ולכן לא דחי' לאו דמלאכת חול המועד** (לשי' רש"י והרמב"ם כנ"ל). **ולכן אי אפשר לרש"י לפרש דהיינו שממתינין בו עד הרגל להמיתו,** והוצרך רש"י לפרש ד'כל ישראל ישמעו ויראו' היינו **דצריך הכרזה בבי"ד, אבל הכא גבי זקן ממרא דאין הבי"ד יכולין למחול לו, ע"כ המ"ע דדין הזקן ממרא דוחה הל"ת דמלאכת חוה"מ, ולכן פירש רש"י 'וכל העם ישמעו ויראו' כפי הפשטות - דהיינו שימיתוהו בעת התאספם יחד כולם כאחד בעלות כל ישראל לרגל.**

בנין אריאל

אמירת לדוד ה' אורי וישעי בימי הרצון מקורו, טעמו, ומנהגו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

המנהג ברוב תפוצות ישראל שבחודש אלול אומרים בכל יום אחר התפלה מזמור כ"ז שבתהלים 'לדוד ה' אורי וישעי', מנהג זה הוא מן הנפוצים ביותר בסדר התפלה של רוב קהילות ישראל, הגם כי אין לו זכר כלל בגמרא ובראשונים, וגם רבותינו האחרונים בעלי המנהגות אינם מזכירים אותו כלל, וראוי לברר איה מקור כבודו של מנהג זה?

הנה מקור קדמון של המנהג וסגולתו מופיע בשלשה ספרים קדמונים אשר מיוסדים על כתבי האריז"ל שנדפסו בתקופה אחת במדינת אשכנז, לראשונה בספר 'שם טוב קטן' (נדפס ב'זוצלבאך שנת תס"ו, דף ט) שהוא סדר תפילות וכוונות מיוסד עפ"י כתבי האריז"ל שחיבר הגאון המקובל רבי בנימין בינוש הכהן-בעל שם טוב מקראטשין זצ"ל, וז"ל שם: "הא לך סוד גדול כל האומר רז מזמור זה מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה, ואפילו גזירה רעה נתונה על האדם מן השמים יכולנה לבטלה, ומבטל ומעביר מעליו כל המקטריגים ושטנים ומארי תריסין, ומבטל מעליו כל גזירות רעות וקשות ויוצא בדימוס זכאי בדין", ובשניה בספר 'זכירה' (נדפס ב'האמבורג שנת תס"ט, ח"ב ד"ה ר"ה אלול) עיי"ש בלשונו: "סוד גדול האומר מזמור כ"ז מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר, אזי הוא מובטח שיוציא ימיו ושנותיו בטוב ומעביר כל המקטריגים", ובא הכתוב השלישי בספר 'המוסר' (תפ"ד נדפס ב'בערלין בעילום שם המחבר המיוחס לאחד מתלמידי האריז"ל) עיי"ש.

ואחר זמן נעתקו הדברים בספר 'שערי רצון' עם ספר 'שערי רחמים' (נדפס ב'שאלוניקי שנת תק"ע) אשר יש אומרים שמיוסד עפ"י כתבי הגאון המקובל רבי חיים הכהן זצ"ל בעל טור ברקת ועוד, תלמידו של הרה"ק רבי חיים וויטאל זצ"ל, אולם הרבה מפקפקים ע"ז דאינו מהרה"ק הנ"ל רק מחכם אחר, וכן הובא מנהג זה בספר 'שערי תפלה' להגר"י רקח זצ"ל (דף ל"ח אות י"א) בשם מהר"ח כהן זצ"ל.

ומשם אנו מוצאים את מנהג זה ב'סידור רבי שבתי' מהרה"ק רבי שבתי מראשקוב זצ"ל תלמידו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע בסידורו עם כונות האריז"ל (בסדר כוונת ר"ח אלול, דף רכ"ה) וזל"ק שם: "כל האומר מזמור כ"ז לדוד ה' אורי וישעי וכו' מראש חודש אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום ביומו, **אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב ויערב לו**, ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים, יכול לבטלו, ומעביר מעליו כל המקטריגים ושטנים ומארי תריסין, ומבטל מעליו כל קשות ורעות ויוצא בדימוס זכאין בדין, ועי"ז מכניע כל המקטריגים, עיי"ש.

גם החיד"א זצ"ל בספרו 'עבודת הקודש' (מורה באצבע אות ל"ז) מביא מנהג זה, וב'סנסן ליאיר' (בסופו) מוסיף עוד שגם בכל השנה האומרו ימצא חיים, וז"ל: "יאמר מזמור לדוד ה' אורי וישעי כלו אחר כל תפלה מהשמ"ע מר"ח אלול עד מוצאי יוה"כ וכן בהושענא רבא, וכן הוא מנהג בעיה"ק חברון שהש"ץ אומר אותו אחר עלינו לשבח וכו' בקול רם, **ומה טוב לאומרו כל השנה אחר שמו"ע ולפחות כל יום האומרו בכונה אחר תפלת שחרית ימצא חיים**", עיי"ש.

אולם שם מבואר שיאמר מזמור זה גם בתפילת ערבית וכן נהגו בכמה קהלות באשכנז, אולם מנהגינו כמבואר במטה אפרים ויסודו בסידור ר' שבתי לאמרו בתפילת שחרית ומנחה, ועיי' בשו"ת 'דברי מלכיאל' (ח"ו סי' כ"ג ס"ק ב') שכתב לבאר יסוד ב' המנהגים: "הנה אצלינו [בעיר לומזא] המנהג

לאומרו בערבית ולא במנחה, ומנהגים הללו הוזכרו באחרונים, וטעמם נראה דהנה מה שאומרים זה באלול עד שמיני עצרת הוא, בשביל דבמדרש פ' אחרי דרשוהו על יום הדין, שבאים שרי או"ה ללמד חוב על ישראל עיי"ש, ואיתא במס' ר"ה (דף ח') שלמעלה יש דין ביום ולא בלילה וכמו בבי"ד של מטה, ומצינו בסנהדרין (דף פ"ח) שבי"ד היו יושבים עד אחר תמיד של בין הערבים, ולזה הנוהגים לאומרו במנחה ס"ל לאומרו בתחילת הדין ובסוף זמן הדין, והאומרים בערבית נראה טעמם, משום שיש מדינות שאצלם יום בשעה שאצלינו לילה, וצ"ל דהכל אזיל כפי שהוא בירושלים, וכ"כ האחרונים, וא"כ יש בשאר מדינות בכל לילה איזה עת שאז הוא יום בירושלים לזה קבעו לאומרו גם בערבית, ועכ"פ אצלם שתפסו לאומרו בסוף זמן הדין, אין צורך לאמרו בלילה, שאז לאו זמן דין הוא כלל לפי מנהגם, ובדרך כלל אין להקפיד בענינים כאלה, וככל מאן דעבדי לא משתבש" עכ"ל.

טעם אמירת מזמור זה מבואר בתלמידי האריז"ל: כי במזמור הזה יש בו י"ג שמות הוי"ה שהם נגד י"ג מכילין דרחמי, ולכך אנו אומרין אותו מר"ח אלול, כי בימים אלו נפתחו הני י"ג מקורות מי"ג מכילין דרחמי, והם מתגלין ומאירין למטה ומבטל כל המקטריגים, וע"י אמירת המזמור שיש בו י"ג שמות אלו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבי"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטרגין, שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא מלפניך משפטינו יצא, ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין.

וב'סידור ר' שבתי' (שם) הוסיף עוד טעם פנימי: כי יש במזמור זה קמ"ח תיבין כמספר ב' פעמים ע"ד, שהוא בגימ' שני פעמים שם קדוש ונורא אכדט"ם שהוא שם הבטחון, שעי"ז השם אנחנו נסמכין ונסעדין מזמן החורבן והגלות, ושם זה מבטל וממתיק כל הדינין כי יש בו בחי' פנים ואחור דשם אלהים שהוא שם הגבורות, וע"י התחלפות אותיות האמצעיים של שם אלהים 'להי' באותיות שלפניה 'כדט' נמתקו הגבורות דשם אלקים, ונתבטל כל הדינין וכל אלהים אחרים ובי"ד של מעלה, לכן צריכין לכוון ב"פ שם הנ"ל לבטל הבי"ד הזה, ובאמירה זו מבטלין וממתיקין הבי"ד של מעלה, רק שהקב"ה בכבודו ובעצמו דן אותנו שנאמר (תהלים יז, ב) מלפניך משפטינו יצא עיניך תחזינה משרים, עיי"ש.

ובספר 'שער ישכר' (מאמר ימי הרצון אות ה') ביאר עוד יותר: "כי השם אכדט"ם הוא אותיות הקודמים לשם אלהי"ם, וז"ש "מלפניך" פי' מלפני אלהי"ם דהיינו ע"י השם אכדט"ם - משפטינו יצא, וזהו יפעול אשר עיניך תחזינה מישרים כנ"ל שיבוא הדין לפניו ית"ש בעצמו ועיניו תחזינה מישרים להיותו בעל הרחמים כביכול". ומוסיף שם פירושו הבהיר: שלא נטעה לסמוך על כח השמות בלבד שנרמז בכוונת אמירת מזמור זה שעולים קמ"ח ממספר התיבות שיש במזמור כנ"ל, שנזכה על ידם לבטל המקטריגין ולפעול לזכותינו בדין גם בלי תיקון מעשינו כלל, כי אם לא נתחזק בתורה ובמצוות כראוי בימים אלו אזי לא מהני כביכול כ"כ כח השמות הנ"ל לפעול לזכותינו בדין, וזה יש לרמוז בדברי חז"ל (אבות ג, יז) אם אין קמח אין תורה וכו', דהנה אם כי אין לנו שיור רק התורה הזאת בחורבן ובגלות הלז, עכ"ז אם אין קמ"ח היינו השני שמות שעולה קמ"ח שאנו נסעדים ונסמכים בגלותינו כנ"ל, אין תורה אז ח"ו לא יכולנו להתקיים אף עם התורה בגלות החל הזה, ולעומת זה אם אין תורה אין קמ"ח, דהיינו דלעומת זה נודע כשישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה ע"י התורה ומצוות שעושין אז יש כח למעלה להמליץ בעדם, כי אם לא ח"ו אז גם המליץ בעדם תשש כוחו ונאלם פיו, וזהו אם אין תורה אם לא נתחזק בתורה ומצות כראוי אז אין קמ"ח, אין כח כביכול בשמות אלו העולים קמ"ח לפעול לזכותינו בדין, דהיינו שלא נסמוך על כוונת אמירת המזמור לדוד ה' אורי וישעי לבד בלתי תיקון מעשינו כלל, שעי"ז יורמז אם אין תורה אין קמ"ח.

וב'מטה אפרים' (סי' תקפ"א, באלף למטה סק"ה) כתב טעם המנהג בפשטות, וז"ל: "ויסוד המנהג עפ"י המדרש שוחר טוב (תהלים כז) אורי בר"ה וישעי ביוה"כ, ואח"כ כי יצפנני בסוכות שהוא רמז לחג הסוכות", עיי"ש.

ויש שכתבו שבמזמור זה נאמר "לולא האמנתי" לול"א, אותיות אלו"ל, ולכן המנהג לאמרו בחודש אלול, וב'בעל הטורים' בפ' נצבים (דברים ל, ו) על הפסוק 'את לבבך ואת לבב'. "ר"ת אלול. לכך נהגו להשכים להתפלל סליחות מר"ח אלול ואילך. וכן לולא האמנתי לראות בטוב ה', לול"א, אותיות אלול. שמ'אלול ואילך חרדתי נגד השם", עיי"ש.

ובספר 'פרי צדיק' לרבי צדוק הכהן זצ"ל כתב עפ"י זה, וז"ל, "בתיבת לול"א נרמז אותיות אלו"ל, שאז הזמן לתקן מעשיו כדי שלא יגרום החטא וכו', **ומטעם זה אומרים מזמור הזה בחודש אלול, מפני שנזכר בו פסוק זה"**, עכ"ל. ועיי' בס' 'שער המלך' (שער א' פ"א ענייני אלול) שכתב עוד כזה, שהטעם שנרמז חודש אלול באותיות לול"א, שהוא אותיות אלול בצורה הפוכה ולא באופן ישר, דהיינו לאחור ולא לפנים, וזהו כי האדם רץ כל השנה ואינו יודע להיכן רץ, ובחודש אלול צריך להחזירו להפוך פניו לאחוריו ולהשגיח ולבדוק את כל השנה שעברה ושכבר נמצאת אחורינו, ולתקן מה שפגם ח"ו בשנה זו.

אולם הי' כמה גדולים וצדיקים נבג"מ שהסתייגו ממנהג זה, ובספר 'מעשה רב' (אות נ"ג) מביא בשם הגר"א דאין אומרים שום מזמור זולת שיר של יום, גם מר"ח אלול עד יוה"כ אין אומרים קאפיטל כ"ז. **והטעם משום טירחא דציבורא**, עיי"ש.

וגם הרבה מתלמידי הבעש"ט הק' נמנעו מלאמרו, שפקפקו בעצם מקור מוצאו של המנהג, הגם שהובא הדבר בסידור האריז"ל של רבי שבתי מראשקוב זצ"ל עם הכוונות כנזכר לעיל, מכל מקום הי' מקובל אצלם שהמנהג מיסודו הוא נובע מספר חמדת ימים שיצא עליו עוררין ע"י כמה גדולי ישראל, שלא רצו ללמוד בו והרחיקוהו מביתם מחמת חשדא על זהות המחבר, אחר שמצאו בתוכו כמה דברים זרים שריח ש"ץ ימ"ש נודף ממנו, ולכן חששו גם הם שמנהג אמירת מזמור לדוד ה' אורי המופיע בספר זה הוא ג"כ מהדברים שחידשו הכת ש"ץ, והנגררים עליהם זייפו הדבר בשמו של האריז"ל, ולכן נמנעו מלאמרו.

ובריש ספר 'לב שמח' יש מכתב מהגה"צ רבי פנחס חיים טויב זצ"ל מראזלא שכתב לבנו, ושולל את המנהג לומר לדוד ה' אורי מכל וכל, וז"ל: "אודות לדוד ה' אורי וישעי בר"ח אלול הלא ידוע לך שאין אנחנו אומרים לדוד ה' אורי וגו' בר"ח אלול כמנהג קצת מקומות, תדע בני שכל הדברים הכונות הנאמרים שם הם אינם מרבינו האר"י הקדוש זצ"ל, לא מיניה ולא מקצתו, רק בכל הדברים האלו הם מועתקים מספר "חמדת הימים" אשר אנחנו מקובלים מאבותינו רבותינו הקדושים שלא להשגיח על הדברים האלו, ולזה תראה בני יחי' אשר ביהי רצון שהוא קודם אמירת תהילים מייגע עצמו הגאון מאור הגולה מהרא"ז מרגליות זצ"ל בספר מטה אפרים, וכן רבינו הגה"ק ה'ישמח משה' זצ"ל מפרשים בזה פירושים, ואילו היו יודעים שזה היה"ר הוא מספר הנ"ל לא היו אומרים כלום בזה, ובאמירת לדוד וכו' ידוע בוודאי אלי שרבינו הקדוש מאור הגולה החוזה מלובלין ז"ל לא היה אומרו וכן תלמידיו הקדושים היהודי הק' ורבינו זקיני הק' מזידיטשוב ז"ל ורבינו חו"ז מראפשיץ ז"ל לא היו אומרים לדוד מחמת טעם זה.

כשהייתי בשנת תרפ"ז בקארלסבאד והיה שם הגה"צ מפארסיב בארץ פוילין נכד של היהודי הק' ז"ל, ואמר לי שמקובל בידו בוודאי מרבינו היהודי הקדוש זצ"ל זקינו איש מפי איש שלא אמר לדוד מחמת ששמע מרבו הקדוש מלובלין ז"ל שזה הדבר אמירת לדוד הוא מן הספר חמדת ימים ושמחתי מאד בזה כמוצא שלל רב, וגם הגה"ק רבינו מצאנז לא אמר לדוד, והצדיקים שאמרו לדוד בודאי לא היו יודעים שהוא מן הספר הנ"ל שאילו היו יודעים לא היו אומרים רק היו רואים בהסידור היו סוברים שהוא מרבינו האר"י הק' ז"ל, אבל לא כן הוא", עכ"ל.

וכן הוא ב'סידור לב שמח' להגה"ק רבי חנוך העניך ז"ל אבד"ק אלעסק שהביא בשם החוזה מלובלין ז"ל שאין לומר מזמור זה בחודש אלול כנהוג יחד עם תפילת הציבור.

אולם כבר העירו רבים על זה דלכאורה המקור הוא כבר מוקדם ביותר בספר שם טוב קטן, ובספר זכירה ועוד, והם נדפסו עוד זמן רב לפני ספר חמדת הימים.

ובספר 'אוצר חיים' (אות רכ"ז) מבואר דמרן הדברי חיים זצ"ל לא הי' אומר לדוד ה' וגו' כי לא נמצא בזה בכתבים כוונות להאריז"ל, דהיינו דלא נמצא בכתבי רח"ו זצ"ל, רק בשאר ספרים, וכבר כתבו הרבה דמה שלא נמצא בכתבי רח"ו לאו בר סמכא ואכ"מ להאריך בזה.

ובס' 'שו"ת דברי משה' מהגה"צ רבי משה האלבערשטאם זצ"ל חבר הביד"צ בירושלים עיה"ק (סי' ל"ד) האריך בזה, לבאר טעמו ונימוקו של זקינו מרן הד"ח זצ"ל שלא לאמרו אע"ג דכבר נזכר עוד לפני החמדת הימים, וזתו"ד: "ולא תקשי לך דהא ראינו לעיל דכבר הוזכר ענין אמירת לדוד ד' אורי בשם טוב קטן ובסידור רבי שבתי ואשר הפליגו מאוד בחשיבות אמירתו עפ"י רז וסוד, ואיך אפ"ל דמקור המנהג הוא מהחמה"י, ובפרט אשר הספרים הנ"ל הופיעו עוד לפני ספר החמה"י, דהנה אף דהספרים הק' הנ"ל הזכירו כבר חשיבות הענין באמירת לדוד ד', מ"מ לא הוזכר בספרים הנ"ל לאמרו בתפלה בציבור, **והמנהג לאמרו בציבור בשעת תפלה מקורו בחמדת הימים**, וידוע דע"ז הקפידו גדולי הדורות זי"ע מלחדש דברים ותיקונים חדשים בתפלה", עיי"ש.

כ"כ מתאמרא בפי חסידים אשר הסיבה שמרן הדברי חיים זצ"ל לא אמר מזמור זה, מכיון שלא מצא מנהג זה מובא בספר 'משנת חסידים'. הספר משנת חסידים הוא ספר קבלה על עניני תפילה, שחיבר הגאון המקובל רבי עמנואל חי ריקי ז"ל, על פי קבלת האר"י הקדוש ומוזכר פעמים רבות בספרי חסידות, ומרן הדברי חיים ז"ל עסק בה רבות, והיות שלא מובא שם מנהג זה בשם האריז"ל ע"כ לא אמרו.

אולם מנהג רבותינו הקדושים זיע"א היה לאמרו מר"ח אלול ועד אחר שמחת תורה, בכל יום ויום אחר תפילת שחרית ומנחה, וכן נתקבל המנהג לאמרו בכוונה כידוע, והגם שבכמה מקומות לא אמרו את המזמור רק עד שמיני עצרת, ולא בשמחת תורה, כן איתא בסידור התניא, וכן כתב המטה אפרים (ס"ו) ובמשנה ברורה (סק"ב), אולם בספר 'שם טוב קטן' הנ"ל שהוא המקור הראשון בספרי הקדמונים שמביא מנהג אמירת 'לדוד ה' אורי', כותב בזה"ל: האומר מזמור זה מר"ח אלול **'עד אחר שמחת תורה'**, מובטח לו שיוציא שנותיו וימיו בטוב, ויכניע עי"ז כל המקטריגים, ע"ש. וכ"כ בסידור רבי שבתי, וכ"כ בס' ליקוטי מהרי"ח.

וראוי לציין מנהגו של כ"ק רבינו שליט"א, לומר את המזמור 'לדוד ה' אורי' ביום ר"ח אלול אחר שיר של יום וברכו

נפשי, קודם קריאת התורה, כמו בשבתות וימים טובים, ולא אחר תפילת מוסף כמנהג העולם, ואפי' שתקיעת שופר ביום ר"ח מתקיים אחר עלינו דהיינו אחר תפילת מוסף, כי המנהג לומר מזמור לדוד ה' אורי מקובל לומר אחר תפילת שחרית ומנחה ולא אחר תפילת מוסף.

וכן הובא בסידור צלותא דאברהם (עמ' ת) להגה"ק רבי אברהם לנדא זצ"ל אב"ד טשעכאנאוו שכתב "מיום ב' של ראש חודש אלול עד שמחת תורה, אומרים מזמור זה בכל יום בבוקר אחר שיר של יום ובערב אחר תפילת מנחה, **ובר"ח עצמו אחר ברכי נפשי**", עיי"ש

ובאמת מצינו ריבוי המנהגים מתי אומרים את המזמור בסדר התפילה: הגה"ק רבי שלום מקאידנאוו זצ"ל בספרו 'משמרת שלום' (סי' מא) כותב, שנוהגים לאמרו אחר חזרת הש"ץ ותחנון שלאחריה קודם חצי קדיש, הן בשחרית והן במנחה. וכן הוא המנהג בכמה מקומות וכן הוא מנהג סקווירא ומנהג ווי זניץ ועוד.

וכן איתא ב'קצה המטה' (מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ק טז), וכן הוא ב'ליקוטי מהרי"ח' (ח"ג על מנהגי חודש אלול) ועוד כתב טעם לדבר שצריך לאמרו קודם הקדיש אחרי שמו"ע, כי במזמור "לדוד ה' אורי" כוונת י"ג מדות של רחמים ולכך יש בו י"ג שמות הוי"ה, ולכך אומרים אותו מר"ח אלול כי אז נפתחו הי"ג מקורות מי"ג מכילין דרחמי, ולכך יש שייכות למזמור הזה אחר תפילות שמו"ע דווקא כמו שאנו אומרים בכל השנה י"ג מדות הרחמים אחר תפלת י"ח, וכמ"ש הלבוש תקפ"א שהי"ג מדות במקום תפילת שמונה עשרה, עיי"ש.

ובדרך אגב נכון לציין אשר בס' 'פנים יפות' (פ' אחרי) מביא בעל ההפלאה זצ"ל ג"כ טעם זה, וז"ל: "ושמעתי הטעם, שאומרים פרק לדוד ה' אורי וגו' בימים אלו, מפני שיש בו י"ג שמות הוי"ה כנגד י"ג מידות הרחמים, עכ"ל. והאריך שם לבאר את המזמור 'לדוד ה' אורי' עם הי"ג שמות שיש בה, על סדר הימים מר"ח אלול עד אחר חג הסוכות, עיי"ש כל הענין באריכות.

אמנם בסידור בית אהרן למנהגי קארלין וכן מנהגי סלאנים הוא לאמרו דווקא אחרי חצי קדיש, ובשבת ור"ח אומרים אותו אחרי קדיש שלם. ויש מקומות שאומרים אותו בכל יום אחר שיר של יום כפי שהי' נדפס בסידורים, וכן הוא מנהג מונקאטש ומנהג חב"ד ועוד.

והמנהג הנפוץ ברוב הקהילות, לאמרו אחרי תפילת עלינו לשבח הנאמרת בסוף התפילה, והוא כדי להסמיכו לתקיעת שופר שנוהגים לתקוע אחרי התפילה, **ומנהג רבותינו הק' נבג"מ ויבלחט"א מרן רבינו שליט"א לומר לדוד ה' אורי בתפילת שחרית בכל יום מימות החול, אחר עלינו קודם תקיעת שופר.**

ולסיומא דמילתא ראוי להעתיק ענין פלא מה שכתב בספר נזר הקודש (מנהגי ראפשיץ, מנהגי חודש אלול אות ט', ובניצוצי הקודש שם ס"ק יא) בשם הגה"ק רבי שמעון מזעליחאוו זצ"ל, בעת שבא פע"א לצאנז לבית מדרשו של הגה"ק רבי ארי' לייבוש מצאנז זצ"ל, וראה שאין אומרים שם לדוד ה' אורי אחר התפלה כמנהג זקינו הגה"ק מרן הדברי חיים זצ"ל, ושאל את האברכים מפני מה אין אומרים לדוד ה' אורי כאן בצאנז ואילו בשינאווא אומרים, ולא המתין לתשובה אלא המשיך להם בדבריו: אני אספר לכם מעשה שסיפר מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לתלמידיו הק', שפעם בימי הרה"ק רבי אליהו בעל שם זצ"ל הי' גזירה שהמושל לא הי' לו בנים וביקש ליהודים שיתפללו עליו ואם לאו הוא מוכן לגזור 'צו גירוש' על כל היהודים, ובא הרה"ק רבי אליהו בעל שם להפריץ והבטיח לו בן זכר לי"ב חודש, והוסיף הבעשטה"ק על מעשה זו ואמר לתלמידיו שאל יחשבו שהגיע זה לרבי אליהו בקל, שמקודם הלך לצד הקדושה ולא פעל, ואח"כ לצד הטומאה ולא פעל, עד שפעל על זאת עם הסט"א בעצמו, וסיים הבעשטה"ק בזה"ל: "מיינט נישט אז דער רבי אליהו האט באקריגען שיתין פולסא דנורא, נאר מען האט עם געוואלט מאבד זיין פון אלעם נפש רוח ונשמה, אבער היות ער האט זיך מוסר נפש געווען פאר יודן האט מען הימל גוזר געווען אז מזאל מבטל זיין צוויי תפלות וואס ער האט מתקן געווען, איינס לדוד ה' אורי בחודש אלול און דער צווייטע כגוונא וואס מען זאגט ערש"ק", עכ"ד הבעש"ט הק'. וסיים הרה"ק ר' שמעון הנ"ל: **שמקובל בידו כי הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל לא הי' אומר כגוונא בערש"ק והי' אומר לדוד ה' אורי באלול, ואילו הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל הי' אומר כגוונא בעש"ק ולא הי' אומר לדוד ה' אורי באלול**, עיי"ש.

ובילקוט אוהב ישראל בהליכות ומנהגים ס"ק ס"ב (דף קס"ו) מביא מסורה אחרת לאימרא זו בשם הגה"ק ר' שמעון הנ"ל: **שאת אמירת כגונא בערש"ק, ומזמור לדוד ה' אורי בחודש אלול, חילק הרה"ק המגיד ממעזריטש בין תלמידיו**, לחלק מתלמידיו הק' ציוה לומר כגונא ולא לדוד ה' אורי וגו', ולחלק מהם ציוה לומר לדוד ה' אורי ולא כגונא, וסיים הר"ש שמקובל בידו שהרה"ק הרר"א מליזענסק לא היה אומר כגונא והיה אומר לדוד ה' אורי, והרב הקדוש מאפטא היה אומר כגונא ולא לדוד ה' אורי, ובמשך הזמן נשתרבב המנהג ברוב המקומות שאומרים שניהם, עיי"ש.

חוקים להורותם
הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני שינוי מקום בדברים שברכתם "בורא נפשות"

אוכל במקום אחד וברצונו להמשיך במקום אחר

האוכל מיני מאכלים או שותה משקין שברכתם בורא נפשות, וברצונו לשנות מקומו באמצע האכילה או השתיה, נתחייב שוב בברכה ראשונה על כל מה שיאכל או מה שישתה במקום השני.

והטעם דכיון דמינים אלו אינם טעונים שתהא ברכתם אחרונה במקומם, ומעיקר הדין אפשר לברך אף במקום אחר, לפיכך עמידתו ממקומו לילך זהו גמר סעודתו וכשחוזר ואוכל או שותה במקום אחר או שחוזר למקומו סעודה אחרת היא, וטעונה ברכה שנית, ואינם דומים לפת דפת טעונה ברכה לאחריה במקומה ולכן עמידתו ממקומו באמצע אכילה לא נחשב לעקירה.

ואפילו אם היה דעתו בשעת הברכה לשנות מקומו [חוץ משינה מקומו מחדר לחדר דאז מועיל דעתו כדלהלן].

ולכתחילה לא יצא ממקומו לפני שבירך ברכה אחרונה, אלא אם מזמינים אותו לאכול בבית אחר אז מותר לצאת בלא ברכה אחרונה.

לכתחילה לא יצא ממקומו כפי שכתב הרמ"א (בסעי' ב') לגבי פת, ובמשנ"ב (סקל"ו) בשם אחרונים דה"ה בשאר דברים, ואם מזמינים אותו לאכול במקום אחר, במשנ"ב סקל"ג לגבי פת כתב דאם מזמינים אותו למקום אחר לא חיישי' שמא ישכח או ישהה עד שירעב דהרי יאכל וודאי במקום השני, ופשוט דהוא הדין לגבי שאר דברים.

ויש להסתפק היכא שהולך למקום אחר בלא הזמנה אלא שבדעתו לאכול גם במקום השני, כגון בשלום זכר, וואך נאכט וכדו' במי שיש לו ללכת לכמה מקומות, האם נחשב כמי שודאי יאכל במקום אחר וא"צ לברך לאחריו במקום הראשון דלא חיישי' שמא ישכח, או דילמא בזה אסור דדוקא כשמזמינים אותו לאכול במקום אחר אז לא חיישי' שישכח, משא"כ בנידון דידן שאין מזמינים אותו לאכול ורק הוא הולך מעצמו אז חיישי' שישכח דאינו ודאי שיאכל, ועי' מה שכתבנו לעיל לגבי ההולך באמצע הסעודה להמשיך סעודתו במקום אחר דהסתפקנו בזה, ואפשר דאפי' אי נימא שם דמועיל בכל ענין אפילו כשלא הזמינוהו להדיא, אפשר דדוקא בסעודה שהוא דבר קבוע ואין לחשוש שישכל לאוכל, משא"כ בשאר מאכלים עדיין יש לחשוש שמא ישכח מלאכול ונמצא דלא יברך, ולכן נכון לברך ברכה אחרונה לפני יציאתו ממקומו הראשון ואף שבשעתו לאכול גם במקום השני, ועי' בס' ברכת הבית (שער כ חלון ח) דאף כשמזמינים אותו לאכול במקום אחר אם ברצונו לברך במקומו מותר, ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה, כיון שאינו במקום אחד ומפסיק בהליכתו למקום אחר הוי כשני אכילות.

ויצא בברכה אחרונה שמברך במקום השני [ויברך שם ברכה ראשונה דהרי היה כאן שינוי מקום].

יציאה על מנת לחזור למקומו

האוכל מיני מאכלים או השותה מיני משקים שברכתם האחרונה היא "בורא נפשות", לכתחילה אין לצאת ממקומו בלא ברכה אחרונה אף כשבדעתו לחזור למקומו, אלא אם כן דעתו לחזור מיד.

רמ"א סעי' ב' לגבי פת דחיישי' שמא ישהה וישכח מלברך, ובמשנ"ב סקל"ו בשם אחרונים דה"ה בשאר דברים.

ויש להסתפק אם דין זה שייך גם ביוצא מחדר לחדר, דאפשר דרק ביוצא לגמרי מביתו חיישי' לזה שישכח, משא"כ כל זמן שהוא בביתו לא חיישי' שישכח, ובפשטות מסתבר דהוא הדין בזה דהרי מיירי שיוצא לזמן הרבה, וא"כ אפילו בחדר אחר יש לחשוש שישכח דהרי הוא אינו נמצא במקום שאכל.

ואם יצא ממקומו כשחוזר מברך שנית אף אם לא בירך לאחריו בעת יציאתו. [כיון דהוי שינוי מקום בדברים שאינם טעונים ברכה במקומם].

ואם אכל בצוותא בקביעות עם עוד כמה מסובים ושאר המסובים נשארו, אינו מברך שנית ברכה ראשונה בחזרתו [דאז יציאתו אינו נחשבת לשינוי ולכן אינו צריך לברך שנית בחזרתו].

דיני שינוי מקום במזונות ושבעת המינים

האוכל מה' מיני דגן או משאר שבעת המינים, יש ליזהר שלא לצאת ממקומו, הן אם בדעתו לאכול במקום השני והן אם בדעתו לחזור למקומו [לאחד מהמקומות שפרטנו דנחשבים לשינוי מקום].

ואם יצא ממקומו וברצונו להמשיך באכילה במקום השני או בעת חזרתו למקום הראשון, אין לו לברך ברכה ראשונה על מה שעתיד לאכול [אם אכל כזית מהם במקומו הראשון].

ובגמר אכילתו יברך שם ברכה אחרונה.

והטעם בזה כיון דנחלקו הפוסקים בחשיבות ה' מיני דגן וז' המינים, אי נחשבים כפת דבעוקר ממקום למקום לא חשוב שינוי מקום ונפטרים בברכה אחת או נחשבים כשאר המינים שברכתם בורא נפשות דצריך לברך שוב במקום השני, ובשו"ע (סעי' ה') מובא ג' דיעות בזה, ולכן הכריעו האחרונים ומובא במשנ"ב (סקמ"ה) דלכתחילה צריך ליזהר שלא ליכנס לספק ברכות, ולכן פסקו שלא יצא באמצע אכילתו, ורק בדיעבד כשכבר יצא אזי לא יברך שוב מספק ברכה.

ובפרט כשיצא לזמן קצר ועדיין לא בירך ברכה אחרונה וברצונו להמשיך באכילה אזי לא יברך שנית ברכה ראשונה.

והטעם בזה דדעת המור וקציעה דאפי' מבית לבית אינו נחשב לעקירה אא"כ יצא לזמן מרובה כגון שהלך לסדר עסקיו או שהלך להתפלל אבל אם יצא דרך ארעי כגון שדיבר עם חבירו ולא הפליג בדברים או שיצא להביא דבר מצורכי הסעודה אינו נחשב להפסק, וכן הוא דעת השועה"ר היכא שאוכל בקביעות, ומפשטות המשנ"ב והאחרונים לא משמע כן, ולכן בדיעבד יש לחוש לדברי המו"ק והשועה"ר כשיצא לזמן קצר ולא לברך שנית בחזרתו, אולם לכתחילה נכון לחוש לשי' שאר האחרונים ולא ליכנס לספיקות ולעשות כנ"ל.

העצה לכתחילה בזה

הרוצה לאכול מהמינים אלו ובדעתו לצאת ממקומו באמצע האכילה, העצה לכתחילה בזה, או דבשעה שמברך שיכוין שאין ברצונו לפטור בברכה זו את מה שיאכל במקום השני, ובמקום השני יברך שנית ברכה ראשונה על המשך אכילתו.

שו"ת קרן לדוד (סי' נ"ט) דבמקום דאיכא ספק ברכה מועיל כוונה בשעת הברכה שלא לפטור אלא מה שברצונו שיפטר בברכה זו.

ובעיקר הדין אי מהני כוונה בזה נחלקו התבואות שור והפרי חדש (ביו"ד סי' י"ט), דהתבו"ש סובר דאינו מועיל כוונה והפר"ח סובר דמועיל, והיכא דאיכא הפסק בינתיים גם התבו"ש מודה דמהני כוונה, ולכן פסק הקרן לדוד דמהני כוונה, ובשו"ת שבה"ל (ח"י סי' מ"ז) כתב ג"כ לכוין כנ"ל אלא דכתב הטעם כיון דסוגיא דעלמא כהפר"ח.

ומסתבר דבכהאי כגוונא כשמכוין שלא לפטור את מה שיאכל במקום השני, אזי אינו צריך לברך ברכה אחרונה במקומו הראשון, דברכתו האחרונה שיברך במקום השני, יפטור גם מה שאכל במקום הראשון [וכמובן דזהו בתנאי שמזמינים אותו לאכול במקום אחר דאם לא כן חיישינן שמא ישכח כנ"ל].

או שיברך ברכה אחרונה לפני יציאתו במקום הראשון ושוב יברך ברכה ראשונה במקום השני.

בס' ברכת הבית (שער כ' סעי' ד') כתב לעשות כן, ואין זה נחשב לברכה שאינה צריכה כיון דאם לא יברך במקומו הראשון יהא ספק ברכה ראשונה במקום השני, ובמקום שמברך בכדי להציל עצמו מספק ברכה אין בזה משום גורם ברכה שאינה צריכה.

אכל פחות מכזית

וזהו דוקא בשאכל שיעור כזית מדגן או מהז' המינים במקום הראשון, אבל אם אכל מהם פחות מכזית אינו נכנס כלל לספק ברכה, דבמקום הראשון אינו מברך ברכה אחרונה, כיון דאכל פחות מכשיעור, ובמקום השני ודאי מברך ברכה ראשונה.

דבאכל פחות משיעור אפי' בפת אינו פוטר ברכתו במקום הראשון את המשך אכילתו במקום השני.

משיב כהלכה

תלמידי השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א

מו"ץ קהילתינו הק'

דיני זהירות בדרכים הנוגע למנהיג רכב (אוטו) ולהולכי דרכים (ג)

א] המתפלל תפילת דרך רשאי להוסיף בה דברים לפי הענין ולכן כשנוסע ברכב רשאי לומר "ותצילנו מתאונות דרכים [א] וכשנוסע על יד הגבול או במקומות שקיימת סכנת מחבלים ומוקשים יכול להוסיף ולומר "ותצילנו ממחבלים ומוקשים"[ב].

ב] אמנם יש שכתבו דאין ראוי להוסיף בנוסח תפלת הדרך סכנות נוספות וחששות שונות כי הכל נכלל בנוסח שתיקנו חז"ל[ג].

ג] כתבו פוסקי זמנינו שיש חיוב מעיקר הדין לשמור ולקיים את חוקי ותקנות התנועה שתוקנו בכל מדינה ומדינה מכמה טעמים שיתבאר - כמו"כ יש לשלם את הקנסות שמחייבים הרשויות על העוברים על התקנות[ד].

ד] יש אומרים דחובה לקיים את החוקים שתוקנו משום שכל הדרך כולל המדרכות והכביש הם רכוש הציבור והם סומכים על מה שתיקנו הממונים על הדרכים ואינם נותנים רשות להשתמש עם הדרך רק באופן שמקיימים שמירת החוק[ה].

ה] יש אומרים דיש חיוב מדינא לשמור חוקי התנועה משום דינא דמלכותא דינא [ו] ויש אומרים דחובה לקיימן משום שהם כתקנת בני העיר דרשות ביד בני העיר לתקן תקנות לצורך עצמם ולכוף על קיומן והוא מדין תורה והוא חמור יותר מדינא דמלכותא[ז].

ו] יש אומרים דהחיוב לשמור על חוקי התנועה הוא משום דנתקנו לצורך מניעת פיקוח נפש ונזיקין וכמו שקובעים ע"פ הרופא שהוא מומחה לענין אכילה לחולה ביום כיפור כן הדבר נקבע כאן ע"פ המומחים שקבעו כיצד לנסוע באופן שלא יהיה סכנה[ח].

ביאורים והוספות

(א) כ"כ בהליכות שלמה (פכ"א ס"א) ובספר תפילת הדרך להגר"ש דבליצקי והוא עפ"י המבואר בראב"ה (ברכות סי' פ"ו) וז"ל "ואם ירצה יוסיף כפי הענין ויכלול באמצע הברכה כגון אם עובר בים יאמר ותצילנו ממים רעים והזידונים וכגון אם הולך במקום מדבריות ויערים וירא מגדודי חיות וליסטים יתפלל לפי הענין" עכ"ל וגם הנוסח הנדפס בסידורים יש בו הוספות על נוסח הטור שגם הוא הוסיף על הנוסח שבגמרא לפנינו וע"ע במעדני מלך על הרא"ש אות ע' ובערוך השולחן (סימן ק"י סי"א) שכתב "ואם ירצה להוסיף שם עוד תחנות ובקשות הרשות בידו" אך אינו מבואר בדבריו אם מתיר להוסיף באמצע הברכה או רק אחר כך, ובספר יוסף אומץ (סימן תס"א) כתב דאפשר להוסיף בתפילת הדרך בסוף הברכה, ואפשר דהשווהו לתפילת שמו"ע דמבואר בסימן קי"ט ס"א דמותר להוסיף.

(ב) הליכות שלמה שם, וכשנמצא במקום סכנה כגון שהגיע לשטחי יהודה ושומרון אפשר לברך תפלת הדרך אפילו כשנוסע פחות משיעור פרסה ואף שנמצא שם בתוך הערים כיון שהוא מקום סכנה כמובא בסי' ק"י (משנ"ב סק"ל) וכ' במנוחת אמת (פ"ה אות כ"ו) דאף דמותר להוסיף מ"מ אין כדאי לערוך נוסח קבוע שונה שיש בה תוספת על האמור כי עי"ז יבואו אחרים וישנו ויפחיתו מנוסח הקבוע.

(ג) אשי ישראל (פ"נ הערה ד') בשם הגרח"ק דהכל כלול במה שאומרים וכל מיני פורעניות ואין להוסיף על נוסח חז"ל - ובעיקר חיוב תפלת הדרך מבואר בתהלה לדוד (השמטות לסימן ק"י) דיש לעיין אם תיקנו תפלת הדרך רק בגלל סכנת ליסטים או גם מחמת שאר סכנות ונפק"מ לנסוע ברכב שיש חשש סכנת תאונות דרכים ובנימוקי או"ח (ק"י סק"ד) ס"ל דאף מחשש תאונות דרכים אפשר לומר תפלת הדרך ובשו"ת דברי ישראל (ויעלץ ח"א סימן מ"ד) כתב כנ"ל אלא שעכ"פ בתוך העיר לא שכיח תאונות דרכים וא"א לומר שם תפלת הדרך ועיין אורחות רבינו (ח"א סימן ר"ח) בשם החזון איש דכיון שהנסיעה ברכב הוא סכנה הרשות בידו לומר תפלת הדרך אף בנסיעה מעיר לעיר ויש באורך הדרך בתים, ובמנוחת אמת (פ"ה אות ח') מביא בשם החזו"א דגם האומרו בתוך העיר יש על מי לסמוך כי יש סכנות שונות אף בתוך העיר - ועיין מה שכתב בפסקי תשובות (ק"י הערה 15) דוודאי שאין להשמיט הנוסח "אויב ואורב וליסטים וחיות רעות בדרך" שהוא עפ"י הגמרא והראשונים ויש בנוסח שבידינו צירופי שמות גם יש לפרש מה שאומרים אויב ואורב וחיות רעות דקאי על אלו הנוסעים במהירות ובסכנה כחיות טרף ובזה מסכנים בשאט נפש את חיי הזולת בנסיעתם הפרועה והמה בגדר אויבים ואורבים.

(ד) מנוחת אמת (פ"ד הערה כ') פתחי חושן להלכות גניבה ואונאה עמוד י"ד.

(ה) ולכן כשם שהנכנס לבית חבירו ומשתמש בו בלא רשות חבירו עובר באיסור גזל כן הנוהג ברכב ואינו שומר על תקנות התנועה משתמש ברכוש הציבור ללא רשות ועובר על איסור גזל הרבים, כ"כ הגר"ז זילברשטיין בתשובה וכ"כ הגרמ"מ שפרן בתשובה בנתיבות חיים.

(ו) בשו"ת חת"ס חו"מ סימן מ"ד דלדעת הרשב"ם (ב"ב נ"ד ע"ב ד"ה והאמר שמואל) אמרינן דינא דמלכותא דינא לא רק במלכי אומות העולם אלא אפילו במלכי ישראל ומ"מ היינו רק באופן שאינו מתנגד למה שכתבה תורה בהדיא אבל אם הוא נגד מה שכתוב בתרה אין שומעין אפילו למלכי אוה"ע ק"ו למלך ישראל אכן לפי המבואר בר"ן (נדרים כ"ח ע"א ד"ה במוכס) לא נאמר דין זה אלא בחוץ לארץ ובמלך ממלכי אומות העולם אבל בארץ ישראל שכל ישראל שותפים בה לא נאמר דין זה ומבאר החת"ס דלא נחלקו הר"ן והרשב"ם אלא לענין מסים ומכס אבל תקנות שנתקנו לצורך הציבור והם רוצים בזה לטובתם וגם לולא המלכות היו בני המדינה חפצים בזה ומסכימים לתקנות אלו אז גם בארץ ישראל נאמר "דינא דמלכותא דינא" - ולמעשה בגוף המחלוקת אם דינא דמלכותא הוא גם בא"י מסתימת השו"ע בסימן (שס"ט ס"ו) דבמלך ישראל יש דינא דמלכותא ולא חילק בין א"י לחו"ל משמע להחמיר והגרשז"א פסק להחמיר אם לא בהפס"מ - עוד נחלקו הפוסקים אם דינא דמלכותא הוא רק במיסים או גם בשאר דברים והכריע הרמ"א בשס"ט ס"ח להחמיר בזה וע"ע בשו"ת דובב מישרים (ח"א סימן ע"ו) שרוב הפוסקים הכריעו דבדבר הנוגע לטובת הכלל אמרינן דינא דמלכותא בכל המדינות, ועיין פתחי חושן להגר"י בלויא הלכות גניבה ואונאה (פרק א' עמוד י"ד) דבזמנינו שהשלטון נבחר ע"י רוב בני המדינה יתכן דאפילו אם נאמר דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא בארץ ישראל היינו בעניינים של מסים אבל חוקים הנוגעים לשמירת הנפש והרכוש כגון חוקי התנועה אין צריכים לדין דינא דמלכותא ויש כח ביד כל שלטון העושה לטובת בני המדינה לחוקק חוקים ולעגוש ולקנוס לכל מי שעובר עליהם עיי"ש.

(ז) בתשובה לבעל משנה הלכות דהוא גדר של תקנות העיר וכמבואר במסכת בבא בתרא (ח' ע"ב) רשאין בני העיר להסיע על קיצתן ופירש"י "לקנוס את העובר על קיצת דבריהם מדת דין תורה" וכ"כ בתשובה להגר"מ שטרנבוך שליט"א "כל אלו כתקנת בני העיר וחייבין לשמוע ואם יש חשש סכנה חייבין מן התורה לתקן ולקבל " עכ"ד.

(ח) כ"כ הגר"י ליברמן בעל המשנת יוסף בתשובתו דלא משום חוק התחבורה יש לשמרו אלא כמו שסומכים תמיד על דעת הרופאים ומי שאוכל דבר שלדעת הרופאים מזיק לבריאותו עובר על ונשמרתם מאוד לנפשותיכם כמו"כ יש לסמוך על קביעות המומחים איך לנסוע באופן שלא יהיה סכנה - ועיין בתשובה להגרמ"מ שפרן שליט"א שכתב "כל מה שנקבעו בתקנות של הממונים על כללי ההתנהגות בנהיגה ברכב והלכה בדרכים אסור לעבור עליהם ולהם בכלל האיסור להכניס עצמו לסכנה וכ"ש אם מסכן בזה אחרים והוא בכלל הורג נפש קרוב למזיד דלא מהני ליה גלות ויש דברים שהם סכנה קרובה וישירה וישנם דברים שהם סכנה רחוקה ועקיפה או גרמא שהוא גורם שאחרים יתבלבלו ויעשו תאונה" עיי"ש.

ז] יש אומרים דחייבין מדינא לקיים ולשמור חוקי התנועה ואין לזה שייכות אם יש דינא דמלכותא כיון דההתקנות נעשו ע"י השלטון לטובת הציבור למנוע אסונות ואם לא היו נעשים על ידם היתה החובה על ב"ד לתקנן ולכן דינם כתקנת ב"ד[ט].

ח] יש אומרים שאילו היו חכמי הסנהדרין בימינו היו מתקנים תקנות הרבה יותר חמורות מאלו הקיימות היום ולכן חובה לקיים לפחות מה שנקבע ונתקבל כפי החוקים[י].

ט] אם נסע ברכב באופן שהוא חשש סכנה ונכנס למצב של סכנה בתאונה ואירע לו נס ולבסוף ניצל ויצא בריא ושלם יברך ברכת הגומל בלי שם ומלכות[יא].

י] המנהיג את הרכב אסור לו לעיין בדברי תורה המסיחים את דעתו מהנהיגה כדי שלא יביא את עצמו לידי סכנה[יב] ולכן יש ליזהר שהנוסעים ברכב לא יכנסו במשא ומתן עם המנהיג את הרכב בשעת הנהיגה לא בדברי תורה וכ"ש כל מיני ויכוחים בדברי חולין[יג].

יא] שמיעת טייפ בזמן הנסיעה מותר רק בדברים קלים שאינם מסיחים את הדעת[יד] כגון דברי אגדה ושיחות חיזוק וסיפורי צדיקים וניגונים שהמה דברים קלים ופשוטים ולא מצריכים עיון אבל אסור לשמוע שיעור בהלכות הצריכים עיון היטב וכן אין לשמוע שיעור בגמרא[טו].

יב] תפלת הדרך ראוי לאמרה בעמידה[טז] והנוסע ברכב אם יש מקום שיכול לעצור ראוי שיעצור ויאמרנה וא"צ לצאת מן הרכב[יז] ואם יש חשש סכנה לעצור בצד הדרך יאמרנה בעת נסיעתו - וכשנוסע ברכבת או באוטובוס ובקל יכול לעמוד עדיף לאומרו בעמידה[יח].

יג] הנוהג ברכב וחושש שיעבור קריאת שמע יעצור את הרכב בצד של הדרך במקום המותר ויקרא פסוק ראשון ולכתחילה עד "על לבבך"[יט] ואם יש חשש סכנה שאין לו מקום לעצור יקרא אותו תוך כדי נהיגה[כ] אמנם המשך פסוקי קריאת שמע יכול לקרוא תוך כדי נהיגה וא"צ לעמוד כלל[כא].

יד] כשנוסע ברכב ועד שיגיע למקומו יעבור זמן תפילה יעמיד את הרכב בצד במקום שמותר לחנות בו ויתפלל[כב] ואם עמידתו שם תטריד אותו בתפלתו יתפלל בישיבה ברכב בדרך[כג] אבל אסור להתפלל בעת הנהיגה כיון שמסיח דעתו מהנהיגה[כד].

טו] כשנוסע באוטובוס או ברכבת והוא אינו מנהיגה וקשה לו להתפלל שמו"ע בעמידה מחמת טלטול הדרכים או שהוא מליאה נוסעים ואין לו מקום שיוכל לעמוד ולהתפלל בישוב הדעת וקשה לו הריכוז בעמידה ועד שיגיע לביתו יעבור זמן תפלה יכול להתפלל בישיבה[כה].

ביאורים והוספות

(ט) שו"ת שבט הלוי (ח"י סימן רצ"א) דמצינו בכמה מקומות שיש חיוב על ב"ד למנוע מכשול וסכנה מן הציבור כמבואר ברמב"ם (פ"ח מרוצחים ה"ה) וחייבים בי"ד לתקן הדרכים לערי מקלט ולתקן אותם ולהרחיבן ולהסיר מהם כל מכשול וכל תקלה ואין מניחין בדרך לא תל ולא גיא ודרך ערי מקלט ל"ב אמות רוחב - ובמס' מועד קטן (ה' ע"א) תניא יוצאין לקווץ את הדרכים ולתקן את הרחובות בחולו של מועד ופירש"י לפנות קוצים שבדרכים וכתב המאירי "מתקנים את הדרכים במועד ומסירין כל מכשול במקום שהיזיקו מצוי ומי שמתחסד על כך (שלא לתקן במועד) ואירע שם מכשול לבני אדם עליו הכתוב אומר והיה עליך דמים" והובא בשו"ע (תקמ"ד ס"א) ועי"ש בבית יוסף בשם שו"ת הרשב"א - ועיין כתובות (קי"ב ע"א) רבי חנינא מתקן מתקליה ופירש"י משוה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיבת הארץ שהיתה חביבה עליהם ומחזר שלא יצא שם רע על הדרכים ע"כ, וכתב בשו"ת שבט הלוי דק"ו שיש לסלק ולהסיר סכנה שבתקופה שלנו שאורבים עלינו יום יום בדרכים ע"י"ש.

(א) מובא בשם הגר"נ קרליץ שאם יד בית דין היתה תקיפה היו מחמירין עוד יותר בכללי סדרי התנועה משום חביבותן של נפשות ישראל ולכן אין להקל בשום חוק מהחוקים ואין למסור הדבר לכל אחד ואחד שיחליט מה לקיים ומה לא - ובתשובה לבעל משנה הלכות כתב דכיון שהרכב הוא כלי שיש בו להזיק צריך בזה זהירות גדולה וכמו ההולך בסכין בין אנשים דהוי בכלל קרוב למזיד ולא שוגג וכמ"ש הרדב"ז (ח"ה סי' ד"ש) לבאר דברי הרמב"ם (פ"ו מרוצח ה"י) דהורג את האדם שהיה בקרן זוית הרי הוא קרוב למזיד ואינו נקלט בערי מקלט וכתב ולפיכך הוי ליה קרוב למזיד ולא אונס דהוה ליה ללסת בנחת כיון שיש בידו כלי משחית עיי"ש.

(ב) הגר"מ גרוס בתשובה והוא עפ"י המבואר בשו"ע או"ח סימן ר"י"ט בשע"ת סק"ב בשם הברכי יוסף לגבי חבוש בבית האסורים שהביא בשם המהר"י מיגאש שאם חבשוהו בבית הסוהר מחמת שלא פרע החוב והיה ביכולתו לשלם אלא שלא רצה כיון שחבישתו היתה מחמת שסיבב אותה לעצמו לא יברך בשם ומלכות, ועיין בשו"ת מנחת יצחק ח"ב סימן מ"ז שהסביר דעת הגה"ק מבעלזא שציוה לברך בנוסע באוירון [פליגע"ר] בלי שם ומלכות דאף דהיא סכנה גדולה כמו בספינת הים מ"מ כיון שהיה אפשר לו לנסוע בספינה דלא הוי סכנה כ"כ ומי הכריח אותו להכניס עצמו לסכנה יותר גדולה ולכן מברך בלי שם ומלכות, ועיין בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סימן מ"ז) דאם מסר עצמו לסכנה להרוויח ממון כיון שאין לו היתר להסתכן עבור זה לא יברך ברכת הגומל עיי"ש ולכן בדידן יברך הגומל בלי שם ומלכות אחר שיעשה תשובה על מה שעבר על עשה ול"ת ונשמרתם מאוד לנפשותיכם והמ"ע דועשית מעקה לגגך ליזהר ממכשול שמביא לידי סכנה.

(ג) כמבואר בגמ' תענית (י' ע"ב) דכתיב אל תרגזו בדרך אל תתעסקו בדבר הלכה ומקשה בגמ' דשני בני אדם שמהלכין בדרך ואין ביניהם ד"ת רואין להשרף ומתרץ דלימוד בקיאות מותר אבל לעיין אסור דהעיון מוריד מריכוז המוח והמחשבה הנצרכת לנסיעה.

(ד) היינו באופן שצריך להעמיק בהם או שמוציאים אותו מהריכוז לנסיעה שזהו ממש "אל תרגזו בדרך".

(ה) שאז אדרבה הוא מצוה ומגין עליו שלא תארע תקלה בנסיעה דתורה מגינה ומצלי וכמבואר מגמ' תענית דלימוד בקיאות מותר.

(ו) כיון דצריך לרכז עצמו ולצמצם המוח והמחשבה לדברים שנאמרים שם ועל כגון דא נאמר אל תרגזו בדרך כ"ה עפ"י הגמרא תענית הנ"ל ופשוט הוא.

(ז) שו"ע או"ח סימן ק"י ס"ד ובשועה"ר שם ובערוך השולחן סעיף י"א.

(ח) כמבואר במשנ"ב ס"ק כ"ג דהיושב בהגעלה א"צ לירד אל להעמיד הסוסים אם אפשר לו והטעם דצריך לעצור עיין בשו"ע הרב דרכוב כמהלך דמי.

(ט) כ"כ בערוך השולחן סי"א דהנוסעים במסילות הברזל עדיף שיאמרו בעמידה כי שם בניקל יכול לעמוד וכן הורה החזו"א מובא במעשה איש ח"ה עמוד י"א.

(י) כמבואר בסימן ס"ג סעיף ג' שיש לעמוד מהילוכו בפסוק ראשון דהוא עיקר קריאת שמע ובמשנ"ב סק"י דמנהיג עגלה נכון שיעמוד כמבואר שם בפמ"ג.

(יא) כמבואר שם במשנ"ב סק"ט שאינו לעיכובא גם בפסוק ראשון.

(יב) כמובן שדוקא אם משער שלא יגרום לו איבוד הריכוז בעת הנהיגה.

(יג) אבל במקום שאסור לעצור משום חשש סכנה כגון כביש מהיר וכדומה לא יעצור.

(יד) כמבואר בסימן צ"ד סעיף ד' ה' ו' ומשנ"ב שם.

(טו) בשו"ע סי' צ"ד ס"ד נפסק שהרוכב על החמור יכול להמשיך ברכיבתו ולהתפלל כיון שיקר בעיניו איחור דרכו ובהליכות שלמה (פ"ח דבר הלכה אות ג') בשם הגרשז"א דכל זה דווקא בחמור שהולך מאיליו אבל רכב שצריך את הפעולה להנהיגה אסור להמשיך בנהיגה משום סכנה עיי"ש.

(טז) סימן צ"ד ס"ד משנ"ב ס"ק י"ג וסק"ל ובספר אעלה בתמר סי"ט מביא מהחזו"א דעדיף להתפלל ברכב בישיבה מלהתפלל במהירות בעמידה.

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

טז. נִפְסַק אַחַת מֵהָאוֹתִיּוֹת הַגּה: הַפְּשׁוּטוֹת כְּגוֹן וָי"ו זַי"ן מִן שֶׁנִּפְסַק רֶגֶל (הַנּוּ"ן) וְכַיּוֹצֵא בָּהּ (מָרְדְּכַי ה"ק ל' ג"ב), **אִם תִּינוֹק שֶׁאֵינוֹ לֹא חָכָם וְלֹא טִפֵּשׁ יוֹדֵעַ לְקְרוֹתוֹ כָּשֵׁר, וְאִם לָאו פָּסוּל, וְאֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת לוֹ שְׁאָר אוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִים: הגה:** מִיהוּ אִם נָתַנּוּ לוֹ לִכְתֹּב אוֹתָהּ נִכְתַּב עַל פִּי עַצְמוֹ וְאֵינוֹ פָּסוּל, דְּמַה שֶּׁנִּכְתַּב מֵאֵלָיו הֲרֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב אוֹתָהּ בְּתִקּוּנוֹ, פָּסוּל אַף עַל פִּי שֶׁהַתִּינוֹק קוֹרֵא אוֹתוֹ כְּהִלְכָתוֹ (מָרְדְּכַי וּמַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ ס"ט וְהַיְינ"ם) [המשך הסעיף, וביאורו אי"ה במאמר הבא].

תמצית הסת"ם

הנה בסעיף זה מבואר ב' הלכות:
א. דיני שאלת תינוק. ב. דיני מוקף גויל (מוק"ג יבואר אי"ה במאמר הבא).

הקדמה לדיני שאלת תינוק:

בגמרא (מנחות כט:) **איתא שני מאמרי חז"ל בענין הפסק בהאות: א. דאיפסק רגל דאות ה"א, ופסק רבי אבא דאם נשתייר בו כשיעור 'אות קטנה', כשר. ב. דאיפסק רגל דוא"ו ד'ויהרוג' בנקב, והכשיר רבי זירא ע"י 'שאלת תינוק'. וצ"ב אימתי אמרינן בספק אם יש צורת האות, דצריכים שאלת תינוק, ואימתי אמרינן דצריך שישייר שיעור אות קטנה.**

וכתב המרדכי דשיעור אות קטנה נאמר לאות ה"א ודכוותייהו. אבל לאותיות פשוטות שאין להם אלא ראש וירך, כגון אותיות ו' ז ן' ך', דאז אם נשתייר מלוא אות קטנה דומה לאות אחרת, ופסולה. כגון בוא"ו שהרגל כמלוא אות קטנה שנעשה יו"ד. לכן יש לשאול לתינוק. וכ"פ הרמ"א.

שְׁאֵלת תִּינוֹק

א. נפסקה אחת מן האותיות הפשוטות כגון וא"ו זי"ן או נו"ן פשוטה וכיו"ב, דהיינו כ"ף פשוטה[1] והוא הדין אם נכתבה לכתחילה פחות משיעורו, וספק אם צורתה עליה. יש להראותו לתינוק[2] [3] שאינו לא חכם ולא טיפש. ואם יודע

---

1. והוא הדין באות דל"ת שעשה גגו קצר וספק האם צורתה עליה, שיש להראותו לתינוק (ביה"ל ד"ה הפשוטות).
2. להכריע בעצמו במקום התינוק: בכל ספק שצריך שאלת תינוק אין לסמוך על דעת עצמו שבודאי יאמר התינוק כך. ואפילו אם כבר שאל פעם תינוק על כגון זה, לא יסמוך על נסיונו בזה, אלא צריך לשאול לתינוק דווקא. (משנת מרדכי סעיף פב).
3. ואם התינוק גם מסופק. הרי זה פסול והיינו דווקא כשידע שאר האותיות על בוריים.

לקרותו כשר. ואם אינו יודע לקרותו פסול (שו"ע רמ"א, משנ"ב ס"ק מו מז)[4]. ואפילו אם נפסקה לאחר הכתיבה, כגון שקפץ הדיו מהקלף, נמי צריכים לשאול לתינוק (ביה"ל ד"ה ואם לאו).

ב. באופן שהתינוק קוראו כהלכתו, אז אפילו אם ההפסק גדול, שפרידתו ניכר להדיא כשר. ואין צריך שום תיקון. דהרי לא גרע מאילו כתב לכתחילה אות קצר, שכשר. (ביה"ל ד"ה יודע לקרותו).

אות זי"ן שנפסקה

ג. הפמ"ג מסתפק לומר שבאות זי"ן שנפסקה, סגי שישאר שיעור מלוא אות קטנה כדי להכשירה, משום דאינו דומה לאות יו"ד, מכיון דגגה עובר משני הצדדים. אמנם בדה"ח ובשערי אפרים השוו אות זי"ן לאות ואו"ו לדינא, וכמו שבאות ואו"ו בנשאר מלוא אות קטנה נעשה יו"ד ופסול. הוא הדין באות זי"ן. ועכ"פ אם התינוק קורא אותה ליו"ד ודאי פסול (ביה"ל ד"ה כגון וא"ו).

מלוא שיעור אות קטן דידיה

ד. אותיות הפשוטות דהיינו כגון ו' ן' שיש בהם מלא שיעור אות ו' ן' קטנה, וניכר יפה צורתם כשירה, אע"פ שאינה בגודל שאר האותיות שבפרשה. ואין צריך להראותו לתינוק (ד"ה אם תינוק)[5].

הגדרה ד'זוכם' ו'טיפש'

ה. כאמור לעיל, דתינוק[6] ששואלים אותו היינו דווקא לא חכם ולא טיפש.

הגדרת תינוק 'חכם': היינו שמבין את הענין הכתוב, ומתוך כך הוא קורא את האות שנפסקה כראוי. אע"פ שאינה כתובה כראוי. וע"כ אי אפשר לסמוך על קריאתו (משנ"ב ס"ק מט).

הגדרת תינוק טיפש: היינו שאינו יודע לקרות את האותיות. וע"כ הוא פסול לקריאת תינוק.

הגדרת תינוק שאינו לא חכם ולא טיפש: תינוק שיודע לקרות האותיות[7], ואפילו שיודע לקרות תיבות, אמנם אינו מבין את הענין מה שכתוב לפניו. הרי הוא תינוק שאינו לא חכם ולא טיפש שאפשר לשאול אותו שאלת תינוק[8].

---

4. והכא לא מהני שיעור אות קטנה, דאדרבה אם נשתייר כשיעור אות קטנה נשתנה צורת הוא"ן והזיי"ן לאות יו"ד והנו"ן פשוטה לאות וא"ו. והכ"ף פשוטה לאות ד' או ר'. ולכן בעינן תינוק. ופשוט דמה שמהני תינוק היינו דווקא שנשתייר 'יותר' ממלוא אות קטנה, ומסופקים אם צורתה עליה. אבל בנשתייר רק שיעור מלא אות קטנה הרי פשוט שאין צורתם עליה. ולא מהני תינוק. דתינוק מהני רק כשיש 'ספק אם צורתה עליה.

5. בביאור הלכה (סעיף טו ד"ה מלוא אות קטנה) כתב דכל כתב משערין לפי גודל אותו הכתב. ואין מועיל אם יש בהאות מלוא אות קטנה מכתב קטן. חוץ מבכתב גדול שסדי מלוא אות קטנה של כתב בינוני. ואולי זה כוונת הביה"ל כאן, דסגי כשיש שיעור אות קטן דידיה. והיינו בכתב גדול שיש שיעור אות של כתב בינוני.

6. הוא הדין דמהני לשאול תינוקת אפילו לכתחילה.

7. כתב המשנה ברורה (ס"ק ט) אע"פ שאינו בקי היטב בצורת האותיות סגי. אמנם ציין בשער הציון (ס"ק נו) דלפי המחצית השקל צריך שיהא בקי היטב בצורת האותיות.

8. גיל התינוק: בזמנינו יש תינוקות שבהיותם בני ארבע שנים, הם כבר בגדר לא חכם ולא טיפש. וכשהם מעל שש שנים הם כבר בגדר חכם. ודבר פשוט שהדבר תלוי בכל מקום לפי המנהג בלימוד האותיות עם הקטנים. (משנת מרדכי סעיף פג).

כיצד מראים לתינוק

ו. כתב בשו"ע שכשמראין לתינוק אין צריך לכסות לו שאר האותיות הסמוכות לה. אמנם המג"א כתב בשם המהרי"ט שצריך לכסות את האותיות הכתובות לפני האות, כי אם יתחיל הקטן לקרוא מתחילת המקרא חוששים שסירכא נקיט ואזיל. ואפילו בתינוק שלא למד אותה פרשה חיישינן. אבל תיבה זו וגם מה שאחריה אין צריך לכסות (משנ"ב ס"ק נ"א).

נשאר מתוך ההפסק

ז. כתב הט"ז באופן שנפסק קצת מאורך האות, ורוצים להראותו לתינוק, יש חילוק בזה כיצד מראים לתינוק. שאם נמחק הטיפה לגמרי, ולא נשאר מן הרגל אלא החלק מן ההפסק ולמעלה, אז מראים את האות כולה לתינוק. אבל אם נשאר גם למטה מן ההפסק. והיינו שנעשה הפסק ברוחבו של רגל האות. ואחר ההפסק ממשיכה צורת הרגל למטה. וכיון שנקטינן שאין לצרף החלק שלמטה מן ההפסק[9], לכן צריך לכסות מן התינוק את החלק הנשאר למטה לאחר ההפסק (משנ"ב ס"ק מח).

כשרואים שליכא צורת האות

ח. שאלת תינוק מהני רק כשיש ספק אם צורת אות עליה. כגון היכא שנפסק האות ובציר לה משיעורא, כגון אות וא"ו שנקטע רגלה, ומסופקין האם צורת וא"ו עליה או צורת יו"ד, ולכן מועיל קריאת תינוק לפי שהוא גילוי מילתא בעלמא (משנ"בס"ק נב).

ט. אמנם כשרואים שליכא צורת אות עליה, כגון אות אל"ף שהיו"ד שלה אינה נוגעת בגוף האות, הרי הם פסולים אע"פ שהתינוק קורא אותו אל"ף. [והני מילי שאין מועיל תינוק רק להכשירו בלא תיקון. אבל מ"מ מהני קריאת התינוק לענין אפשרות תיקון וכפי המבואר בשו"ע סעיף כה ובמשנ"ב שם].

9. וראוי לציין דלפי המאירי שפיר מצרפינן מה שנשאר למטה מן ההפסק. אבל להלכה לא נקטינן כוותיהו. אמנם באמצע קריאת ספר תורה, יש לסמוך על דעת המאירי דאם תינוק קראו כדין אפילו עם צירוף חלק התחתון. אין להוציא ספר תור אחרת. כפי הכלל הידוע שבאמצע קריה"ת סמכינן על דעת המקילין בצירוף דעת הרמב"ם דמותר לקרוא בס"ת פסולה.

מכותלי הלשכה:

בענין בדיקת המזוזות בחודש אלול [א]

זמן חיוב בדיקת מזוזות / מזוזות המונחות במקומות שמגיע שם גשם – כגון מרפסת שמש / המזוזות שבקאנטרי שכיח שלא בדקו מעולם ואז חייב מן הדין לבודקה / כשיש חולה בבית נוהגים לבדוק המזוזות / הבטחת הדרכי משה על בית שמתוקן בה מזוזות כהלכתה.

זמן חיוב בדיקת המזוזות

כתב בשו"ע (יו"ד סימן רצ"א ס"א) דמזוזה של יחיד בודקין פעמיים בשבע שנים. דהיינו כל שלש שנים ומחצה. ומזוזה הקבועה במקום השייך לרבים, יש לבדקה פעמיים ביובל. והיינו פעם בכ"ה שנים. כתב בספר משנת הסופר (סימן כז ס"ק כד) די"א שבית המדרש נחשב כשל יחיד, כיון שיש ממונים שעליהם מוטל עניני בית המדרש. וכן בחדר מדרגות של בנין משותף דינה כמזוזות יחיד. כ"כ בקובץ מבית לוי (ח"ד תשנ"ד) בשם מרן בעל שבט הלוי זצ"ל.

ולכן מי שעבר כבר שלוש שנים ומחצה מזמן שבדק מזוזותיו, ראוי לבדקו בחודש אלול כפי המבואר לקמן שיש ענין לבדוק בחודש אלול. והדבר מצוי ביותר במי שיש לו בתים במקומות נופש, או בקאנטרי, שאף פעם לא בדקו המזוזות. לכן ראוי ונכון לבדקו בחודש אלול.

מזוזה במרפסת שמש

כתב בערוך השלחן דמקום המיועד לריקבון, כגון שיש שם לחלוחית. יש לבדוק תמיד, לכל הפחות פעם בשנה. וכן אני נוהג. ולפי"ז מזוזות המונחות במרפסת שמש, שבחורף יכנו הגשם, ובקיץ השמש לכארה צריך לבדוק מזמן לזמן.

חודש אלול

כתב במטה אפרים (סק"י) ובקצור שו"ע, דאנשי מעשה נוהגין לבדוק בחודש אלול תפילין ומזוזה שלהן. [וראה בשער המלך ח"א סופ"א שהאריך בטעם הדבר].

כשיש צרה בבית

כתב בדרכי משה (יו"ד סימן רפו) בשם מהר"ם וז"ל **"מובטח אני שכל בית מתוקן במזוזה כהלכתה, אין שום מזיק יכול לשלוט בו. ולא מספיק שיהא רק מזוזה אחת כשירה, אלא שכל דלת צריך להיות שם מזוזה כשירה".** ולכן הרבה נוהגים לבדוק המזוזה ח"ו כשיש צרה בתוך בית. וכ"כ בשו"ת מהרי"ל (סימן צד) בדברי השואל שכתב שעברו עליו כמה מקרים, ולכן בדק את המזוזות. ובספר מטעמים (מע' מ' מזוזה) כתב טעם למנהג שכשיש מגיפה רח"ל בודקים את המזוזות בפתחי הבתים, משום דאיתא בגמרא בעון מזוזה בנים מתים כשהם קטנים.

חיוב בדיקת כל המזוזות

בית שיש בו כמה מזוזות, ובדק כמה מזוזות וראה שהם כשירים, אין לסמוך על בדיקת כמה מזוזות בלבד, ויש לבדוק כל המזוזות (ברכי יוסף בשם מהר"י מלכו. הובא בפתחי תשובה סימן רצ"א סק"א).

להוסיף עוד מזוזה כשקשה לבודקה

אם קשה להוציא את המזוזה מנרתיקה לצורך הבדיקה. אסור להניח מזוזה נוספת משום איסור בל תוסיף (פת"ש שם סק"ב בשם חמודי דניאל). ופשוט שאם המזוזה הראשונה בודאי פסולה, מותר (חובת הדר פרק א ס"ק לח).

שאלות בעניני מזוזה והמסתעף ניתן להתקשר
אל לשכת הסת"ם: 054-8562976

וועד קרן הבנין

בית חינוך לבנות

שע"י מוסדות יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

להנחיל אוהבי י"ש
ואוצרותיהם אמלא

באותות הוקרה וחיבה, נשגר ברכה מרובה, אל מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, ידיד נאמן ותומך נלהב לטובת מוסדותינו המעטירה, טוב ומטיב לכל מבקש ברוח נדיבה וכנהודא נפישא, ובמיוחד הוזיל זהב מכיסו להרחבת גבולי הקדושה בתוככי מוסדותינו הקדושה, בבנין בית חינוך לבנות במידה גדושה, שמו הטוב משבחים ומהללים, לתודה ולתעודה מרבה פעלים, איש חמודות רב תבונים, מקבל את כל אדם בסבר פנים, ה"ה

הרבני הנגיד הגעלה והנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מו"ה יואל בראנש שוואַרץ הי"ד

מגדולי תומכי מוסדותינו הק'
ולמען הקמת הבית הגדול לחינוך הבנות פה בני ברק יצ"ו

שהשמחה במעונו, רוממות קל בגרונו

שמחת נישואי בנו למז"ט ובשעטו"מ

החתן החשוב המופלג והמצויין, שמו הטוב מהללים בשיר ודוץ

כמר **הנגי' יז"ט ליפא שוואַרץ** ני"ו

עב"ג הכלה הח' והמהוללה שתחי'

בת הרה"ג רבי **חיים ישעי' שוויממער** שליט"א

רב דביהמ"ד ודאש הכולל רמ"א ווילאמסבורג יצ"ו

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שתזכה לראות רב תענוג ונחת, תודה וגדולה במקום אחת, ויהא רעוא מן קדם רבון עלם ועלמיא, שתשרה שכינה בכל מעשי ידיו ברב סייעתא דשמיא, ויוכל להמשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא, אודך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, אכי"ר.

כ"ד ידידיו מוקיריו השמחים בשמחתו
ומברכים ברגשי הודאה והערכה לעומתו

יצחק אייזיק דויס | יואל בראזוער

בשם וועד קרן הבנין
להקמת הבית הגדול לחינוך הבנות בני ברק יצ"ו

פרקי זכרונות בצל הקודש של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מרשימות תלמידו הרה"ח ר' יהושע וויים ז"ל נלב"ע ביומא דהילולא של רבו הק' כ"ו אב תשע"ז לפ"ק

האדמו"ר **בעל דמשק אליעזר מוויזניץ** זצ"ל

לרגל יומא דהילולא ביום ב' אלול

<u>כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך...</u>

כאשר פרצה המלחמה העולמית, היה עת צרה במקום מושבינו בטעמשוואר, משנאי ה' נשאו ראש להצר את צעדי בני ישראל, ואילו בעיר מולדתי סאטמאר שהיתה תחת מדינת אונגארין היה נראה אז המצב יותר טוב, ועל כן רציתי מאוד לעזוב את טעמשוואר, ולחזור לגור בסאטמאר, אבל אשתי לא הסכימה לעזוב את הוריה היקרים לבדם, כי היא היתה בת יחידה להוריה בלי שום אח ואחות, החלטנו לשאול את האדמו"ר בעל 'דמשק אליעזר' מוויזניץ זצ"ל כדת מה לעשות, ואחרי ששמע הטענות של שנינו, הסכים לדברי אשתי, ואמר שצדקה בטענתה, ואין לנו לעזוב את העיר טעמשוואר ולהשאיר את הוריה לבדם.

אכן חכמת נשים בנתה ביתה, כי במשך הימים נתהפכה הקערה על פיה, במדינת אונגארין נתרבו הצרות למעלה מראש, כאשר נכנסו לשם הגרמנים המרצחים ימ"ש, וגירשו את היהודים מבתיהם לתוככי הגטאות, והרגו ורצחו באכזריות רבבות אלפים מבני ישראל, ובתוכם עלו על המוקדה הורי והרבה מבני משפחתי הי"ד, ואילו במדינת ראמעניא אף שגם שם סבלו מרורים, אבל הדייטשן לא כבשוהו, ולא התקיימו גירושים ורציחות ר"ל, ובזכות קפידתה של אשתי על מצות כיבוד אב ואם, זכינו להינצל ממוות לחיים ברחמיו וחסדיו המרובים.

[יש לציין עובדא בדומה לזה שאירע אצל רביה"ק זי"ע, שסיפר הגה"צ ר' אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל (מפיהם ומפי כתבם אבות פ"ד מ"ח הערה פא) היה לי ידיד נעורים בשם רבי משה פרידמן ז"ל שלמד בסאטמאר בישיבתו של הרה"ק מסאטמאר זי"ע, ובשנת תש"ד כשדיברו על העברת העיר סאטמאר כחלק ממדינת הונגריה, נסעה אמו לקחת אותו משם להחזירו הביתה, בהיותו עדיין בחור צעיר לימים לא סירב מלחזור, אך אחיו הגדול רבי מנדל (שכבר נשא אשה והעמיד ממנה ילדים), היה אדוק בעבותות אהבה ברבו הרה"ק מסאטמאר, ולא הבין מדוע תנתק אמו את אחיו הבחור ממחיצת הרבי, והיה משדל את אמו שלא תחזירו, אך היא לא השתכנעה, ורצתה להחזירו, משהגיע דבר הויכוח לאזני הרה"ק מסאטמאר, אמר לר' מנדל אם היה באפשרותי הייתי הולך גם אני בצד הזה... (כלומר לצד רומניה ולא נשאר בסאטמאר) כמצווה עליו שלא יעכב בעדו מלנסוע עם אמו, וזה פלא איך שהיו עיניו פקוחות וצופיות למרחוק, שהרי משנת תש"א ועד תש"ד היה מצבם של יהודי הונגריה קל וטוב יותר מיהודי רומניה, ואעפ"כ ציוה עליו לנסוע לשם, ואכן רבי מנדל שנשאר בסאטמאר עבר תלאות רבות ובדרך נס ופלא ניצל בגפו, אחרי שהרשעים רצחו והשמידו את כל בני משפחתו הי"ד, ואילו רבי משה ישב בארץ מבטחים בגבולות רומניה.

ומוסיף עוד בזה, סיפר לי ידידי הר"ר משה ישראל אפעל ז"ל שקודם המלחמה בהיותו אברך צעיר לימים, התגורר בבוקארעסט שבמדינת רומניה, מנותק מהוריו, ורוב בני משפחתו התגוררו בוישווא, ובשנת ת"ש כשנתחלקה מדינת רומניה, ואיזור וישווא עבר להיות תחת ממשלת הונגריה, וריח מלחמה וצחצוח חרבות הורגשו באויר, שקל צעדיו לעבור את הגבולות ולנסוע לוישווא כדי להתאחד עם בני משפחתו, והלך לשאול את עצת הרה"ק בעל הדמשק אליעזר זי"ע שהסתיר תשובתו בסברת בעלי בתים, וכה אמר: הלא אין אדם יודע מה יולד יום, ואם כן שב ואל תעשה עדיף... כלומר דמאחר שאין אנו יודעים אם בצד השני של הגבול טוב יותר מכאן, א"כ ראוי לכל אחד להישאר במקומו שהוא נמצא בו, ולא לחפש תחבולות לעבור את הגבולות. ואכן הוראה זו הצילתו, כי בשנת תש"ד נשלחו שאר בני משפחתו עם כל יהודי וישווא ונעקדו עקדה"ש הי"ד].

השחרור בתור רבנים

ביום המר והנמהר ליל תשעה באב שנת תש"ב, התפזרו שלוחי הממשלה בכל רחבי טעמשעוואר ותופים בידיהם, והכריזו בקול גדול שכל היהודים מגיל שמונה עשרה ועד חמישים שנה, מוכרחים לבוא להרשם, ומי שלא בא עד השעה שתים עשרה אחת דתו להתחייב במיתה, והעלו את כולנו על מסילת הברזל בלי להודיע להיכן אנחנו נוסעים, הנסיעה נמשך יום וחצי, והגענו למחנה עבודה בגבול השני של מדינת ראמענייא ליד העיר טאפליצא.

לימים עלה בידי לערוק מן הצבא, אבל כאשר התחילו לחפש אחרי, אזי נודע לי שיש געגנעראל שמתגורר בעיר קרייהאווא הנמצא בעומק מדינת ראמניא, שאפשר לשחדו בממון כדי שישחרר מהצבא, נסעתי לשם עם אחד מידידי, התחפשנו לגוים שלא יכירו אותנו, שלא הותר ליהודים לנסוע במסילת הברזל, והגענו לשם בערב שבת קודש, ומיד הלכנו למלון.

קודם כניסת השבת יצאנו לרחובה של עיר, ושאלנו את העוברים ושבים אם נמצא בסביבה זו בית המדרש, והגוים הצביעו לנו על איזה בית, כאשר נכנסנו בתוכה פגשנו את האדמו"ר מסערעט זצ"ל, שברח מסערעט כאשר חיילי רוסלאנד נכנסו לטשערנאוויץ, והגיע לטעמשוואר בעקבות אחיו האדמו"ר בעל דמשק אליעזר מוויזניץ זצ"ל, ואתו עמו באו בני משפחתו וקצת מחסידיו, והם שמחו מאוד לקראתינו, ושאלו אותנו לפשר מעשינו במקום הזה, וסיפרנו להם שערקנו ממחנה עבודה, ובאנו לכאן כי שמענו שבעיר זו גר שר הצבא, אבל אין אנו יודעים שמו ומקום מגוריו.

והציע לנו האדמו"ר מסערעט, כי בצפרא דשבתא נלך להתפלל בבית המדרש של העיר, שם מתפללים תושבי המקום, ואולי יעלה בידינו לברר אצלם מקום מגוריו, ועשינו כעצתו, למחרת כאשר התפללנו בבית המדרש של העיר, שאלנו את התושבים אם מכירים את שר הצבא הלזו, והשיבו בחיוב, ואמרו שהוא איש מכובד ביותר, ואי אפשר להכנס אליו רק בלילה משעה שתים עשרה ואילך, ומסרו לנו מקום מגוריו המדויק, סעודה שלישית סעדתי אצל האדמו"ר מסערעט, הסעודה התקיימה במצב רוח מרומם ביותר יחד עם פליטים מפולין. - ומני אז נשארתי בקשרי ידידות עם האדמו"ר מסערעט.

במוצאי שבת בשעה שתים עשרה כבר עמדנו ליד ביתו, ובשעה הנ"ל הגיע הגענעראל רכוב על סוס לבן, ותיכף נכנסנו אצלו, בתחילה לא אמרנו דבר, רק כל אחד מאתנו הניח על השולחן חמש מאות דאלער, הגענעראל לא האמין למראה עיניו, כי מעולם לא נתן לו אדם סכום גדול כזו, ומיד שאל אותנו לסיבת בואינו אליו, וסיפרנו לו שברחנו ממחנה העבודה, ומחפשים אחרינו מאוד, ואנו מבקשים שישתדל לפטור אותנו מהעבודה, ושאל אם אנחנו עורכי דינים? והשיבנו לא! ושאל אם אנחנו משמשמים כרבנים? והשבנו כן! ומיד התבטא, אם כן אתם משוחררים...! ונתן לנו כתב שאנו משמשמים כרבנים ופטורים מעבודה, וגם כתב מכתב להמושל כנ"ל.

אולם כדי להוכיח שאנחנו רבנים, היינו צריכים להראות 'היתר הוראה' משלשה רבנים, שכל מי שהוכיח על עצמו שהוא רופא או עורך דין או רב, קיבל כתב שחרור, ולפיכך תיכף בחזרתינו לטעמשעוואר הלכנו לביתו של האב"ד הגאון רבי יצחק צבי סופר זצ"ל שהיה מסדר קידושין שלי, ומו"ח תמך בעדו, שקידם את פנינו בשמחה, ושטחתי לפניו בקשתינו שיתן לנו כתב הוראה, אבל בהיותו 'אבערלענדישער' התחנן לפנינו שלא לבקש מאתו טובה כזו, כי מעולם לא עשה דבר מעוות, באמרו: 'איך האב קיינמאל ניקס געמאכט אזא זאך'..., וביקש את סליחתינו על שאינו יכול להיענות לבקשתינו, ויצאנו מביתו בתקוה שה' יהיה בעזרינו.

אך יצאנו מפתח ביתו, ופגשנו את השו"ב מו"ה אברהם ווערצבערגער ע"ה, ושאל אותנו לפשר בואינו לשם, וסיפרנו לו דברים כהווייתן, שאנו צריכים בדחיפות להיתר הוראה, והלכנו לביתו של האב"ד לבקש ממנו היתר הוראה, ושאל אותנו האם קבלתם ממנו? והשיבנו לא...! ויעץ לנו לילך להדמשק אליעזר מוויזניץ שהגיע אז לטעמשעוואר, מיד הלכנו לביתו וסיפרנו לו את כל הקורות אתנו, ותיכף נתן לנו סמיכה.

מחוץ לביתו פגשנו בר' אברהם ווערצבערגער שעומד וממתין עלינו לדעת האם הצלחנו בדרכינו, וסיפרנו לו שקיבלנו מאתו כתב סמיכה, אבל בזאת עדיין לא נושענו, כי היינו צריכים היתר הוראה מעוד שתי רבנים, ושלח אותנו לאיש בשם ווידער שהיה מומחה גדול לזייף חותמות, וביקשנו ממנו שיעשה לנו חותמות מהרב משאמלוי ומהרב מטאשנאד, לקחנו נייר לבן, וכתבנו על זה היתר הוראה, וחתמנו עליהם עם החותמות המזוייפות.

כדי שלא ירגישו תיכף שהכתבים מזוייפים, בהיותם כתובים על נייר לבן וחדש, והרבנים הנזכרים כבר לא היו בחיים חיותם, וגם אני כבר התגוררתי כמה שנים בטעמשעוואר, הניח ר' אברהם את הכתבים על גבי סוג נייר שגורם שנייר המונח עליו ישתנה צבעו לחום וצהוב, ונראה כאילו הוא נייר עתיק.

ר' אברהם הוסיף להדריך אותי כדת מה לעשות לקבל תעודת שחרור, שצריך לתרגם המכתבים האלו לשפת ראמעניש ולחתום שוב עליהם, וכאשר הכל היה מוכן בידינו, הלכנו להמושל והצגנו לו כל הכתבים שבידינו, ומיד קיבלנו 'כתב שחרור' למשך שלשה חדשים.

מני אז הייתי רגיל לבקר הרבה בהיכלו של הדמשק אליעזר, וכמעט שלא עברו כמה ימים שרגלי לא דרכו על מפתן ביתו, לאות הכרת הטוב שנתן לי 'היתר הוראה', שאוכל להמלט ממחנה העבודה.

ופעם אחת אף ביקר בביתו של מו"ח ז"ל, עיקר ביקורו היה בשבילי, שהייתי מבאי ביתו, אבל מפני הכבוד בא לבית חותני, ודיבר אתו אודות עניני בריאותו, כי חותני היה רגיל להתלונן על בריאת גופו.

לעזרת גולי טראנס-נאסטער

ביום כ"ד מנחם אב תש"א הכריזה ממשלת רומניה על הקמת מחוז חדש בשם טראנס-נאסטער [בין נהר דנייסטר ונהר בוג], וגרשו לשם כל יהודי באקאווינע ועוד, ולקחו מהם את כל רכושם וחפציהם, והחזיקו אותם בתנאים נוראים, ברפתות ובתים הרוסים בלי דלתות וחלונות או מרתפים וכדו', ולא נתנו להם אוכל כלל, עד שרבים מתו ברעב, או חלו במחלות שונות, ובפרט במחלת הטיפוס, וחייהם היו נתונים בסכנה עצומה ר"ל.

האדמו"ר בעל הדמשק אליעזר שהתגורר כבר אז בטעמשוואר, אזר כגיבור חלציו לבוא לעזרתם, ואסף בשבילם מעות ותרופות, ושיחד כמה אפעצירין מטעמשוואר שהיו ממונים על היהודים שם, שיעברו לידיהם את המעות והתרופות.

ברשותינו היו תרופות שנשארו עוד מימי חוליו של אביו של מו"ח, שבשנותיו האחרונות ידע חולי ומכאוב ר"ל, ועל פי החוק אסור היה למוסרם לידי אחרים, ומסרתי אותם לידי הדמשק אליעזר, כדי לשלוח אותם להאומללים הנמצאים במיצר, והתרופות האלו נשלחו במשלוח האחרון שהצליחו להעביר לשם.

אחרי תקופה כאשר באתי לביתו של הדמשק אליעזר, כאשר אך הבחין בי המשב"ק מו"ה בן ציון שכטר ז"ל הי"ד [הפליג באנית מעפילים לא"י, ובט"ז מנחם אב תש"ד טובעה האניה על ידי צוללת גרמנית ויחד עם מאות יהודים ירדה למצולות ים], מיד רץ לקראתי ונשק אותי, וקידם אותי בשמחה רבה, עמדתי נבוך שלא ידעתי לשמחה מה זו עושה, וכבר חשבתי שאולי יצא מדעתו ר"ל, ואז אמר לי, הלא הצלת את בני משפחתי על ידי התרופות שמסרת... והראה לי קארטיל שקיבל מבני משפחתו הנמצאים שם, שמתארים כמה הועיל להם התרופות האלו.

יציאת צדיק מן העיר

הדמשק אליעזר זצ"ל כאשר עמד להפליג לארץ ישראל, אמר דרשת פרידה בביהמ"ד בפאבריק שטאט, והייתי שם בעת הדרשה, וסיים ואמר: הנני נוסע כעת לארץ ישראל, ואיני יודע מתי נתראה שוב, והשי"ת יפרוש כנפיו עליכם... וכך עורר את הציבור עד שהורידו כנחל דמעות. וכל הרחוב היה מלא בבני אדם שהתאספו ללוותו לדרכו בדרכו לארץ ישראל.

בדרכו הוצרך לעבור במדינת בולגריה שהיתה כבושה בידי הגרמנים, וביקש שכל אחד יתפלל עליו שיצליח בדרכו. אח"כ נודע שהתחפש לגוי, וכתבו בוויזע שלו פרופ' הגר, היה לו זקן ארוך, וחילקו לשתים, ומשך כל קצה לצדו השני, וכך הצליח לעבור הגבולות בלי שום היזק.

[יש לציין המובא בספר 'בעל דמשק אליעזר' יום הנסיעה ג' פרשת צו ד' ניסן תש"ד... קהל רב מילא את בית רבנו את חצרו, וגם הרחוב התמלא המונים אנשים נשים וטף, להבדיל אף נכרים, למרות שלפי החוק אסור היה להתאסף בגלל מצב המלחמה, את פני כולם אפפה התוגה, שהרי הבינו כי בעזיבת הצדיק את המקום תפנה הודה והדרה של העיר... בהפרדה ביקש רבנו ממספר יהודים לומר תהלים שיצליח בדרכו, לפני עלותו לרכבת, פנה לאחד המלווים שהיה כהן וביקשו להגיד ברכת כהנים כשתזוז הרכבת.

מטמשוואר נסע רבנו מקודם לבוקרסט, לפני נסיעתו יעצו לו כי מאחר שצריך לנסוע דרך בולגריה הכבושה בידי הגרמנים, מסוכן לנסוע עם צלם היהודי על פני קדשו, על כן עליו לגלח את זקנו, אולם רבנו התנגד לכך. הגה"צ ר' מרדכי מבילגוריי זצ"ל סיפר כי רבנו שלח לשאול את האדמו"ר מבלז בנסעו דרך אראד לבוקרסט, איך להתייחס לאזהרת מקורביו שלא לנסוע עם זקן מחשש סכנה, הרבי מבלז השיבו, כי היות שזה פקוח נפש, דעתו היא שיש להתחשב בעצת מקורביו, הגיב על כך רבנו, כי הוא מוכן שיורידו לו חלק מזקנו, אך אם יש הכרח להוריד את הכל יעדיף לא לנסוע, ואמנם רק חלק מזקנו הורידו לו בבוקרסט מתוך בכיות גדולות, את החלק שנותר סרקו יפה שייראה כפרופסור, אף לבש חליפה מודרנית עם עניבה].

כאשר הגיע לארץ ישראל קיבלנו טעלגראם בזה"ל: 'אנגקומען מיטן עהרן בארד, און מיטן עהרן תפילין'. שמחנו שמחה גדולה, שהרי חששנו לגורלו, והתפללנו עליו הרבה שיצליח בדרכו.

אי"ה בגליון הבא נעתיק אודות הרה"ק מנאסויד זי"ע

לרגל יומא דהילולא ביום י"א אלול

ביקור רביה"ק זי"ע בארצינו הק' - בשנת תשי"ב לפ"ק

בואו לחון את פני העיר

ביקורו הראשון של רבינו בארה"ק, אחרי שקבע מגוריו בארה"ב, היתה בשנת תשי"ב, נסעתי לעיה"ק ירושלים לקבל פניו הק', מעמד 'קבלת פנים' התקיימה בחצר בית החולים של ד"ר וואלאך.

ביום ב' פר' דברים כ"ח תמוז, הגיע רביה"ק לשכון כבוד בעיר תל אביב, שבימים ההם היתה מלאה בחסידים ואנשי מעשה, האכסניא היה בביתו של מו"ה יחיאל בענדיקט ע"ה, אשר בביתו גם התאכסן בשנת תש"ו כאשר שבת את שבתו בעיר תל אביב, ומשום אל ישנה אדם את אכסניה שלו, הגיע גם אז לביתו, ושהה שם עד ליום המחרת בערב, ומשם הכין צעדיו לבוא לבקר בעירנו בני ברק.

נסענו לשם חברי וועד בית מדרשינו בב"ב, כדי לקבל את פני רבינו, וללוותו בדרכו לעירנו, דהיינו, הרה"ח ר' משה יוחנן וויינבערגער ז"ל, הרה"ח ר' יודא קרויס ז"ל שהיה בעל האכסניא בב"ב, הרה"ח ר' משה שווארץ ז"ל, הרה"ח ר' אברהם זאב כף ז"ל, ואני.

רבינו שמח מאוד לקראתינו, ובירך על מיני תרגימא (טאר"ט), וחילק שירים לכל הנאספים, גם מו"ה יוסף פעלדמאן ע"ה חיכה אז בחוץ שהגיע לקבל פני רבינו.

ויחן את פני העיר, רבינו הק' הופיע בהדרתו בשערי העיר בני ברק, האויט"א נכנס דרך רבי עקיבא עד לרח' רש"י, ומשם להאכסניא היתה בביתו של ידידינו מו"ה יודא קרויס ע"ה שהתגורר ברח' דסלר.

ביקורי קודש

משם הלך לבקר אצל המרא דאתרא של שכונת זכרון מאיר, הגאון הגדול פוסק הדור בעל שבט הלוי זצוק"ל, ומשם לווינו אותו לביקור כבוד בביתו של פאר הדור מרן החזון איש זצוק"ל, ואנשים רבים צבאו על פני הבית.

זוכר אני כאשר הגיע הגאון בעל שבט הלוי לבקר אצל רבינו, ואני עמדתי בצד והקשבתי לשיחתם, ופלפלו אודות חשוכי בנים ה"י, איזה פעולות מותר להם לעשות על פי הלכה שיזכו להפקד בזש"ק, ורבינו הראה בקיאות גדולה בכל הענינים, ובעל שבט הלוי היה לו דף בידו, בו היה רשום כל השאלות שנתעוררו אצלו, ורבינו השיבו דבר ה' זו הלכה בשפה ברורה.

במשך הביקור נפתח הת"ת בעירנו, ואני זוכר שהביאו את מו"ה שמואל צבי ווינזיכער ע"ה לבית האכסניא של רביה"ק, שרצה ליתן מכספו בשביל הקמת התלמוד תורה, ומו"ה שרגא פייוויל וואנחצקער ע"ה דיבר על ליבו על כך, ותיווך בינו לבין הנהלת המוסדות.

מה' מצעדי גבר כוננו

באותו תקופה סמוך לבואי לשם, לא היה לי עדיין פרנסה מסודרת, וגם היה קשה לחנך הבנים בדרך המקובל והסלולה לנו, בשביל שנשבו כאן רוחות זרות.

ואחרי המלחמה פגשתי את ש"ב מו"ה ישראל דוד ווייס ע"ה, והצעתי לו להקים מחדש המפעל שלהם בקראלי, והשיב לי שאינו מתחיל בזה כלל, שאין דעתו להשתקע בקראלי. ושאלתי אותו היכן בדעתו לקבוע מגוריו, והשיב לי היכן שרביה"ק יקבע מושבו, שם התגורר גם אני. וכאשר עליתי לארה"ק נוכחתי לראות כמה צדקו דבריו, שבמו עיני ראיתי ההבדל שבין חסיד המתגורר בקירבת מקום לרבו, או שגרים מרוחק, שאחרי המלחמה שלא היה כבר אתנו ההורים שכולם נעקדו עקדה"ש, הרבי היה במקום ההורים, ועל כל צרה שלא תבוא התייעצו אתו.

ועל כן שאלתי את רבינו כדת מה לעשות, אם לעבור להשתקע בארה"ב סמוך למגוריו, או להשאר כן, והשיב לי, כיון שמסבב כל הסיבות שיבב שתגיע לכאן, א"כ מה' יצאה הדבר, וכל אדם באותו המקום אשר כוננו מצעדיו מאת ה', צריך לעשות פעלים ליהדות, וכיון שהשי"ת שלח אותך לכאן אתה צריך לפעול כאן, ומוצא שפתיו קבלתי עלי, והיטתי שכם במפעליו שייסד כאן רביה"ק.

במשך אותו ביקור נסעתי לכל השבתות לשהות במחיצתו של רביה"ק בעיה"ק ירושלים, והתאכסנתי מול בית המדרש. באחד הימים נכנסתי אל הקודש פנימה במלון צפניה להזכר ולהפקד בפו"פ.

ביקור רביה"ק זי"ע בארצינו הק' - בשנת תשט"ו לפ"ק

ואמרתי חי אנכי...

בשנת תשט"ו ביקר רביה"ק בעירנו בפעם השניה, האכסניא היתה בביתו של מו"ה יחיאל בענדיקט ע"ה, בבית האכסניא התקיימה אסיפה של אנשי שלומינו, והגה"צ ר' אלימלך אשכנזי זצ"ל אב"ד מעלברון, שהתגורר אז בעיה"ק ירושלים, נתכבד לפתוח את האסיפה, והפליג מאוד בדבריו בשבחו של רבינו, עד שרבינו אחז בידו, ואמר, 'איך לעב נאך...'

בקודש פנימה עם הרשימות של הת"ת

בא' הימים נכנסתי אל הקודש פנימה, והבאתי עמי הפנקס שבו רשמתי כל ההוצאות וההכנסות של התלמוד תורה, כדי שרבינו ישים עיניו עליהם, וכאשר נכנסתי הגשתי את הפנקס בידו, ואמרתי לו שברצוני שרבינו יעיין בפנקס, רביה"ק פתח את הפנקס והביט בו זמן קצר, ואז אמר לי כשבת שחוק על פניו 'איך וויים אז די קענסט גוט רעכענען...'

בסוף כולם יבינו אותי

רבינו שבת אז את שבתו בפ' מטות מסעי בעירנו, התפילות והשולחנות התקיימו בבית מדרשינו ברח' רמב"ם שעדיין לא הסתיימה בנייתה בשלימותה, עדיין לא עשו המרצפות על הקרקע, וגם לא הספיקו להשלים את המדריגות ליד ארון הקודש כראוי, והוצרכו לעזור בידי רבינו הק' לעלות על ארון הקודש, והשמיע אז דרשתו הידועה בחומר עון 'הבחירות' בקול חוצב להבות אש, ובין הדברים אמר, בהיותו בלאנדאן דרשתי בענין זה ולא הבינו אותי, אבל המשכתי בדרכי (איך האב געצויגן א לויגיע), ולבסוף כולם יבינו אותי במוקדם או במאוחר, וכהיום מבינים אותי יותר... בית המדרש היה מלא על גדותיו באנשים שבאו להסתופף בצל הקודש.

תקנה גדולה התקינו

תחת אחת השיחי"ם במשך ימי הביקור עלה על שולחן מלכים, מדובר אודות פירצת 'ביי האר', שנפרצה אז במחנינו, כי הנשים התרגלו כך מזמן המלחמה. והתאונן אז מו"ה חיים שפיצר ע"ה לפני רבינו כי הנשים אינן הולכות כדבעי, ומו"ה לייבוש לעפקאוויטש ע"ה התבטא אז שאם רבינו יגזור אומר שהנשים לא ילכו עם ביי האר, יצטרך לסגור את שערי בית מדרשו, ושאל רבינו באיזה גודל שערות מדובר, ואמרו לו שעסקינן בשערות גדולות, ובתחילה דיברו לעשות תקנה שיצטרכו לגזוז השערות לגמרי, ובסופו של דבר החליטו להקל עד שתי ס"מ, וכל זה היתה לפי המצב דאז, שלא היתה אכשר דרא כהיום הזה.

ביקור רביה"ק זי"ע בארצינו הק' - בשנת תשי"ט לפ"ק

הביקור בת"ת בביהמ"ד ברח' רמב"ם

בשנת תשי"ט כאשר ביקר רביה"ק בעירנו, היו כמה כיתות של הת"ת בבנין בית מדרשינו ברח' רמב"ם, ובקשתי מרביה"ק לבוא לבקר שם ולבחון את הילדים על תלמודם, רבינו נעתר לבקשינו, והופיע בהדרתו לבקר בכיתות הת"ת.

בבואו אל הקודש נכנס לב' הכיתות שהיו נמצאים בקומת היכל ביהמ"ד, ושם בחן את כל התלמידים, אחרי שסיים לבחון את התלמידים בכיתה בצד מערב דרומית, הראיתי לו שאפשר לצאת משם להמדריגות המובילות לעזרת נשים, ויצא לשם, ואז אמרתי לו כי הגג של ביהמ"ד נבנה חזק מיוחד, כדי שיוכלו להוסיף ולבנות עליה עוד ב' קומות בשביל הת"ת, והוצרכו לשלם על זה יותר ממון, ורבינו הרים עיניו והסתכל כלפי מעלה, והיה שבע רצון מזה.

באותו ביקור הבאתי קערה גדולה מלאה במטבעות כסף קטנות, כדי שרבינו יברך אותם מברכותיו, ויחלק אותם להילדים, ונתתי מזה לכל ילדי היקרים, והיה לי באמתחתי עשרות שנים מכסף טהור זו.

חלקם של הציונים בהשמדת היהודים ר"ל

האכסניא היתה בשיכון, בביתו של הרה"ח ר' חיים צבי שווארץ ז"ל, והייתי אז בהאכסניא ביחד עם הרב בן ציון יאקאבאוויטש ז"ל, והר"ר אברהם כף ז"ל, ואז הגיע האדמו"ר הישועת משה מויזניץ זצ"ל לבקר אצל רביה"ק, ואמר לו אז רביה"ק כי יודע הוא בבירור כי הציונים הי' להם האפשרות להציל את בני ישראל בשעת המלחמה אבל לא רצו להציל, ויכול אני להעיד שהיה להם האפשרות להציל, רק לא רצו להציל, ועוד יבוא הזמן ויתברר אמיתת הדברים.

א' מהנוכחים באותו פגישה, כתב למחרת היום בא' העיתונים, ששמע מאיזה רב לשון הרע על השלטון כאן, אבל לא כתב בפירוש שכוונתו על רבינו שמפיו יצאו הדברים האלו, וע"כ הדפסנו איסור לבני קהילתינו על קריאת העיתון הנ"ל, ותלו מודעות בבתי מדרשינו שהעיתון הנ"ל אסור בקריאתו.

ויהי לפלא, שתוך זמן קצר היה המשפט של קסטנר כאן בארץ ישראל, ואז התברר אמיתות הדברים.

השוחד יעוור

גם זכור לי דרשתו של רביה"ק זי"ע בעיה"ק ירושלים, שאמר רבינו בתוך דבריו, דהתוה"ק אמרה כי השוחד יעוור עיני צדיקים, כי התורה הק' בעצמו מעיד שהם צדיקים, אבל השוחד מעוור את עיניהם, שלא יראו את האמת.

ביקור רביה"ק זי"ע בארצינו הק' בשנת תשכ"ה

ביקור חולים אצל הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל

בביקור רביה"ק זי"ע בשנת תשכ"ה באי"י, נזדמנתי להיות באכסניא של רביה"ק, ושמעתי כי רביה"ק רוצה לנסוע לבקר את חתנו (בזיוו"ר) הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל ששכב אז על ערש דוי בבית החולים, וגם אני נצטרפתי עם רביה"ק לביקור הנ"ל, ויחדיו נסענו ביחד באותו טעקסי עם המשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל רביה"ק ניגש אל חתנו, והגה"צ מסעמיהאלי אחז בידו של רביה"ק, ובכה בדמעות שליש על מצבו שהי' בכי רע, וביקש מרביה"ק שיעתיר בעדו לרפו"ש, מה גם כי יש לו בנים קטנים והרי צריך הוא לחנך אותם.

אח"כ אמר רביה"ק שברצונו לשוחח עם ראש הרופאים, והתעניין רביה"ק על מצבו, ואמר הרופא שהמצב מאוד בכי רע וכי אין מה לעשות, רביה"ק נחרד מאוד לשמוע זאת, ואמר שהרשות בידו רק לרפא, אך לא לייאש את האדם מן החיים, וד"ז שמעתי באזני יוצא מפ"ק רביה"ק.

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר
עתישדה ע"י רבינו הגה"ק
מוהרי"ט ז"ל וצאצאיו שליט"א
בני ברק
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

יבילו מלכים ש"י

באותות הוקרה והודאה, נברך בזה מעומקא דליבאה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, נודע בשערים, שבחו בפי ישרים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מוזיל זהב מכיסו למען כל קדשינו, לבו עד וחם לכל צרכי קהילתינו ומוסדותינו, אי"ש חי רב פעלים כבירים לתורה ולתעודה, כל פה אליו יודה, י"ש קונה עולמות של צדקה וחסד

מוה"ר יואל ברא"ש שוואַרטץ הי"ו

מיקידי ונדיבי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

לרגל נישואי בנו למזל טוב ובשעטו"מ

החתן החשוב והנעלה, תורה יד"ש וחסידות אצלו כלולה

כמר הנני' יו"ט ליפא שוואדץ ני"ו

עב"ג הכלה הח' והמהוללה שתחי'

בת הרה"ג רבי **חיים ישעי' שוויממער** שליט"א

יה"ר שיזכה לראות ולדוות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,
תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

פה בני ברק יצ"ו

ט' אלול

הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע

ואלה תולדות

נולד כ"ב שבט שנת תקפ"ג בעיר קרייזבורג לאביו הגאון ר' יעקב הכהן רבה ואב"ד של העיר, ולאמו הצדקנית מרת יוטא שהיתה מגזע השל"ה הק' וממשפחת הגר"א מווילנא ובעל שאגת אריה זצוק"ל.

כבר משחר טל ילדותו נתפרסם לילד פלא, בגיל שנה כבר בירך – כפי עדותו של ר' צדוק בעצמו – ברכת "שהכל", בגיל שנתיים התפלל כל התפילות מתוך הסידור בטרם הלך לאכול, וכשהי' רק בן שלוש וחצי בשעה ששאר ילדים בגיל כזאת מתחילים לומר אל"ף בי"ת אבל ילד פלא זה כבר למד גמ' תוס'.

כשהי' בן שש שנים נתיתם מאביו ל"ע וכשאמו נישאה בשנית עבר לעיר קריניק תחת חסותו של דודו (אחי אביו) הגאון ר' יוסף הכהן ראבינאוויץ זצ"ל בעל ה"כפות זהב", מקום שם עלה ונתעלה בתורה, גדולי הדור היו משתעשעים עמו בדברי תורה בעודו ילד רך, והביעו התפעלותם מגאונותו, וכמו שמספר על אחד מגדולי הדור הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנא זי"ע שבחן אותו פעם בגיל הפעוטות והשתומם על חריפותו ובקיאותו, עד שהתבטא כי עתיד הוא להיות מגדולי הדור.

אם כי נתייתם מאביו עם כל זאת לא הפריע לו היתמות מללמוד תורה ולא פסק פומיה מגירסא, והי' לומד שעות על גבי שעות רצופות בקול גדול ובעמידה דווקא, לפעמים הי' יכול ללמוד י"ב שעות רצופות, ולא הי' להילד היתום כסף די מחסורו ובגלל זה לא הי' לו כסף לקנות לו נרות שיאיר לו בלילה, אז יצא בחוץ ולמד לאור הירח כל הלילה עד אור הבוקר, וגם הרעב שסבל לפעמים שלא הי' לו כסף לקנות לו אוכל, לא הפריע את התמדתו בהתורה הקדושה, וכבר מאז נתפרסם שמו בשם "העילוי מקריניק".

מסופר שפ"א באותו זמן ששהה בבית דודו כשהי' בן שבע שנים, עזב דודו את ביתו ונדד למרחקים לקבץ מעות קדימה עבור ספרו "כפות זהב" שרצה להדפיס, והנה עברו שש חדשים מעת עזבו את ביתו, ולא שמעו ממנו כלום, ובני הבית דאגו מאד עליו והיו בצער גדול, והוא לא הי' יכול לראות את צערם, עשה השבעת חלום וגילו לו מן השמים היכן נמצא דודו, וכך הרגיע את רוחם.

במכתב לידיד נעוריו מעיד ר' צדוק על עצמו וז"ל: "בשנת הי"ב לימי חיי, בראשית שנת תקצ"ה, החלפנו כתביו במשא ומתן של הלכה, בענין חיבת ישיבת ארץ ישראל בזמן הזה, וזה היה תחילת עיסוקינו בשו"ת בכתב" ומסיים שם מכתבו בענוות קדשו "ואם היות דברי אז משיחת הילדים ושעשוע תשב"ר בעלמא, מכל מקום לא יצאו מכלל פטטיא דאורייתא".

כשנעשה בן שלש עשרה למצוות חיבר קונטרס חידו"ת ענינים מופלאים על מצות עשה ול"ת ועוד, וציין בתחילה: "אלו הכתבים כד הוינא טליא כבן י"ג כתבתי כרך זה", אף את הדרשה לבר מצוה שדרש בשבת פרשת שקלים (בשבת לפני שנעשה בן י"ג ביום ה' כ"ב שבט תקצ"ו) חיבר הוא בעצמו והתחיל אז דרשתו בדברי דרוש בענין גדול המצווה ועושה אח"כ רצה להתחיל בדברי שמעתתא ואמר שאינו יודע ממה להתחיל אם מפרשת השבוע או מענינא דיומא עניני תפילין ונכנס בפלפול עמוק בענין תדיר ומקודש במסכת זבחים, ואחרי שהאריך בענין זה יצא שצריך מקודם לדרוש בפרשת

ימי ההילולא

ו' אלול

- **רבי גרשון שמואל יום טוב לימפאן ב"ר נתן העלער** (תוספות יו"ט) - **תי"ד**
- **רבי יקותיאל יודא ב"ר אלעזר ניסן טייטלבוים אב"ד סיגוט** (ייטב לב) - **תרמ"ג**

ז' אלול

- **רבי משה סופר ב"ר יעקב שלום אב"ד טיסאפירעד** (מהר"ם סופר)- **תרע"ז**
- **רבי מרדכי ב"ר יוסף זצ"ל אויסטילא - תרל"ז**

ח' אלול

- **רבי אבא מרי ב"ר אלי' הלפן - שמ"ו**
- **רבי אברהם שמשון מראשקוב ב"ר יעקב יוסף מפולנאה** (תולדות) -**תקנ"ט**

ט' אלול

- **דן בן יעקב - ב"א שי"ח**
- **רבי יושע קאשמאן ב"ר פייוויש זצ"ל** (נחלת יהושע) - **תקצ"א**
- **רבי צדוק הכהן ב"ר יעקב ראבינאוויטש זצ"ל** (שו"ת תפארת צבי) - **תר"ס**

י' אלול

- **רבי פנחס בן רבי אברהם אבא שפירא זצ"ל מקאריץ** (מדרש פנחס) **תק"ל**
- **רבי יצחק בן רבי שלום יוסף מבוהוש - תרנ"ו**

השבוע שהוא תדיר ודרש אז פלפול עמוק בסוגיא דבשר וחלב שהיה מעניני פרשת השבוע דאז, ואח"כ המשיך מענינא דיומא בעניני תפילין (והיא לו נדפסה בסוף ספר "משיב צדק", ולא יאומן כי יסופר שנער בן י"ג ערך אוצר בלום זה).

בשנת ת"ר בהיותו כבן י"ז שנה רשם על גליון "היום סיימתי את הש"ס בשנת טו"ב לימי חיי, שנת ת"ר", וכך הדליק הכהן את המנורה שעתידה להאיר את עיני ישראל בכל מקצועות התורה.

האיש מקדש

כבר בהיותו בגיל צעיר התחילו הרבה נגידים לנסות לזכות להכניס בביתם את העילוי, ובהיותו בן חמש עשרה שנה זכה הגביר רבי שמואל הכהן מעשירי העיר וואלדאווקא בהעילוי שיהי' לחתנו, רבי שמואל ידע להעריך את גודל ערכו של חתנו, וייחד לו חדר מיוחד בדירתו, ובו ישב ר"ע על התורה ועבודה, ועלה ונתעלה מאד, הנהגותיו ודרכיו הי' בקדושה ובטהרה, הקפיד על כל דבר שבקדושה, הי' מדקדק מאד על כשרות בכלל ובחג פסח בפרט שהי' דקדוקיו מאד אשר הי' לשם דבר החג הפסח שלו, בעצמו הכין מאכלי פסח והכניסם לחדרו ולא נתן לשום איש ליכנס אליו לחדרו רק אם בדקו בקפדנות אי איכא חשש של משהו חמץ, בדיקת חמץ שלו התארכה לשעות רבות ביגיעה ובדקדוקים רבים, ושכר אנשים להזיז את ארונות הספרים הכבדים שבחדרו שהיו גדושים בספרים כדי שיוכל לבדוק תחתיהם בכל חור וסדק, ושמעו ודרכיו הקדושות הלכו למרחוק,

יסופר שפ"א בהיותו אברך סמוך על שלחן חותנו, בא גבאי צדקה אחד אל בית חותנו לאסוף מצרכים לעניי העיר לחג הפסח, וחותנו לא הי' אז בבית, רק ר"ע הי' אז בבית, אמר לו ר"ע בצער אין אני יכול לתת לך מאומה כי סמוך על שלחן חותני ומונע עצמי מלתת בלי רשותו, אבל בכל זאת ברצוני לתרום למצוה גדולה זו, בידו של הגבאי הי' סל עם ביצים שאסף לצורך העניים, אמר לו ר"ע אומר לך כמה ביצים יש בסל זו וע"י כך אחסוך ממך את הטירחא מלמנות אותם אחר כך וזאת תהי' תרומתי, כשחזר הגבאי צדקה לביתו ומנה את הביצים ראה שאכן כיון ר"ע את המספר של הביצים.

[סיפור דומה מסופר שפעם אחת ישב עם חבירו תחת צילו של אילן, אמר לחבירו שיוכל לומר להם כמה עלים יש על האילן, ולאחר התבוננות מועטת נקב במספר העלים, שאלו לו חבירו מהיכן אנו יודעים שאכן כך היא המספר, אמר להם שיורידו כמה עלים מהאילן מבלי שאדע כמה הורידו, והוא יאמר להם כמה עלים נשאר על האילן, וכן עשו].

ביקש הצדיק לישב בשלוה אך רבו אנשי מדון שקינאו בחמיו שזכה להיות חותן המלך והללו הצליחו להפרידו מבית חותנו בעלילות שוא עד שהחליט להתגרש, וכשמיאנה לקבל גט פיטורין נדד לגדולי דורו על מנת לקבל היתר מאה רבנים ואז אגב טלטולא דאורחא נתקרב אל רבותה"ק גדולי החסידות כפי שיסופר בהמשך דברינו.

זיווגו השני הי' האשה החשובה מרת חנה דבורה, והתיישב עמה בטשכוב פרבר של העיר לובלין, אהבת התורה של הרבנית היתה אין לשאר, אחר פטירת חותנו נשאר ר"ע בעירום ובחוסר, ורצו אז החסידים להנות אותו אבל הוא עמד איתן בדעתו לא לקבל שום מתנת בשר ודם, אשתו הצדקנית פתח חנות קטנה לממכר בגדים ישנים, ומהכנסה הדלה התפרנסו עצמם בדוחק גדול, אבל בשמחה רבה שזכו להנות מיגיעת כפם, ר"ע העריך מאד את גדולת נפשה באהבתה לתורה והסתפקותה במועט, מסופר שלאחר פטירתה בכה ר"ע מאד במספד תמרורים והי' משבחה שהקדישה כל ימי חייה למען התורה הקדושה, ובהיפרדו מקברה אמר: "תורתי מידך באה לי, חצי שכרי בעולם הבא נתון לך, הנה לפניך קחהו מידי".

לאחר פטירתה רצו החסידים לתמוך בו אבל הוא סירב לקבל מהם בכל תוקף, עד שאחד מהחסידים התנדב להמשיך לסחור בחנות אשתו, ולכך הסכים הצדיק רק אם יתן לו רק כדי צרכו שהיו מועטים מאד, סעודה אחת ליום שאכל את זה בערב. ועיקרון זאת לא ליהנות משלחנם של אחרים, נהג גם לאחר שהתמנה למנהיג העדה שאז גם לא רצה לקבל מהחסידים את הפדיונות, רק מ"פדיון" אחד קיבל והיא "מפדיון הבן", באמרו שהתורה זכתה לו כסף זו בתורת כהן, ומכספי פדיון הבן קנה ספרים, ולא הי' משתמש בכסף זה לצרכים אחרים.

כשנשא את אשתו השלישית אמר קודם החופה לחותנו הרב ר' פישל מסטוקצין שהגה"ק מקאצק זי"ע כשנשא את אשתו השניה אמר לגיסו בעל ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל הרי המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא

ימי ההילולא

י"א אלול

- **רבי שלום יוסף ב"ר ישראל** (מרוזין) **זצ"ל - תר"י**
- **רבי אברהם יעקב ב"ר ישראל מסאדיגורא - תרמ"ג**
- **רבי זאב ב"ר אברהם לאנדא מטשעכנאוו זצ"ל מסטריקוב** (זר הב) **- תרנ"ה**
- **רבי אברהם יושע ב"ר משה ארי' פריינד מנאסויד** (מאור יהושע) **- תרצ"ג**

י"ב אלול

- **רבי שמעון ב"ר אשר** (הרמ"ש) **- ק"ב**
- **רבי שמחה בונם ב"ר צבי זצ"ל מפרשיסחא - תקפ"ז**
- **רבי משה אליקום בריעה ב"ר ישראל מקאזניץ** (באר משה) **- תקפ"ח**
- **רבי אלעזר ב"ר צבי אלימלך שפירא** (יודעי בינה) **אב"ד לאנצוט - תרכ"ה**
- **רבי אברהם אהרן ב"ר יקותיאל יודא טייטלבוים אב"ד קאלבאסוב - תר"ע**

הרהר תשובה בדעתו, אבל מי שמקדש אשה על מנת שהוא רבי, ואינו רבי, הרי הקידושין אינם קידושין ואם כן מה עלי לעשות, הרי היא חושבת שאני רבי ולכך נתרצתה להתקדש לי, ואני יודע שאני לא רבי, הרי יש חשש בהקידושין, השיב לו ה"חידושי הרי"ם" לאמיתו של דבר אין לה נפקא מינה אם הוא רבי או לו אלא שהיא רוצה להינשא לו מפני שכל העולם חושבים אותו לרבי וזה הרי אמת שהעולם לא יחדלו מלקרוא לו רבי, ולכן אין כאן חשש בהקידושין, אבל סיים ר"ע זה הי' נכון אצל הרה"ק מקאצק זי"ע שהי' מוחזק בעיני כל לרבי, אבל אני מלבד מה שבאמת איני רבי, גם בעיני העולם איני נחשב לרבי ואם כן יש חשש גמור בהקידושין, ולכן אבקש מכבודו שיודיע לבתו בפירוש לפני הקידושין שאיני רבי כלל.

באהלי צדיקים

כשהי' בן עשרים שנה כחמש שנים אחד נשואיו, יצא מביתו לבקר בהיכלם של גדולי הדור של עולם הרבנות, והרבה גדולי הדור ביקר ה"ה הגאון ר' יעקב אורנשטיין בעל ה"ישעות יעקב" רבה של לעמבערג זי"ע, הגאון ר' צבי הירש חיות זי"ע, הגאון ר' יוסף שאול נאטאנזאהן בעל ה"שואל ומשיב" זי"ע, הגאון ר' שלמה קלוגער זי"ע, ועוד, והפליא מאד את גדולי הדור בחריפותו ובגאונותו.

מסופר כשבא אל הגאון ר' יעקב אורנשטיין זצ"ל בעל ה"ישעות יעקב" רבה של לעמבערג, נכנס לביתו לחדרו בלא נטילת רשות, לבנו של הגאון שהי' ג"כ גאון ה"ה ר' מרדכי זאב הפריע מאד התנהגותו של האברך ר"ע, והביע תרעומותיו לאביו, קדמו הגאון בתוכחת מגולה האם תדע אברך לפחות את הש"ס בעל פה שאתה מרשה לעצמך התנהגות כזו, ענה לו ר"ע ומה גריעותא אם אדע רק חצי ש"ס בעל פה, שאלו הגאון אמור לי איזה חצי ש"ס, ענה ר"ע איזה שתרצו, ונתפתח משא מתן של הלכה בן הגאון ובין ר"ע שהפליא מאד את הגאון, ופטרו לשלום מתוך חיבה ואהבה, וביכור"י ענוי"ם הזאת הי' התחלת הקשר עם גדולי עולם שנשא עמהם במשא ומתן של הלכה לימים רבים.

בקהל חסידים

מקור מחצבתו ויניקתו וגידוליו של ר"ע הי' מתנגד מובהק לדרך החסידות, שהי' נצר למשפחה של גאוני ורבני ליטא, וגם ר"ע התנהג כך בכל דרכיו, עד שבמסגרת נדודיו ביקר בהיכלי צדיקי דורו ונגה עליו אור החסידות, בהתוודעו אל רבוה"ק ענקי החסידות הלא המה הגה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע, הרה"ק ר' מאיר מפרימעשלאן זי"ע, המגיד הק' מטריסק זי"ע, הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע, ועוד.

לימים כשביקר אצלו הגאון בעל צפנת פענח מראגטשוב זי"ע ובא אליו להתפלפל בדברי תורה, והוא כבר נהג באדמורו"ת, נמנע מלפלפל עמו והסביר את נימוקו: "כי אנשי כנסת הגדולה שתיקנו בתפילה לומר ברכת אתה חונן לאדם דעת, לא התכוונו לכך שהאדם יוכיח מי שיכול ללמוד יותר, אני או אתם, אמנם מה' מצעדי גבר כוננו, ויכול להיות שלכן באתם אלי על זה, ואם הגאון הוא עילוי, עליו לדעת שאני הייתי עילוי, ובקטנותו ניצחתי את כל הגדולים שפלפלו עמי, ובכל זאת נוכחתי לדעת שא"א לזכות לכתרה של תורה, עד שנאחזים בכף המנעול של דלת תלמידי הבעש"ט זי"ע", שנים רבות לאחר מכן עוד שח הגאון מראגטשוב בהתרגשות מדברים אלו ששמעם מפי כהן הגדול.

בצל רבו הק' מאיזביצא זי"ע

בין השאר ביקר ר"ע אצל הרה"ק רבי מרדכי יוסף ליינר זי"ע האדמו"ר הזקן מאיזביצא בעל "מי השלוח", וכמו שכותב נכדו הגה"צ ר' ירוחם ליינער זצוק"ל וז"ל: "הרב הגאון קדוש ה' מכובד הכהן הגדול רבינו צדוק הכהן ז"ל מלובלין הוא היה פלאי גאון כביר שלא נולד ונתגדל בין חסידים ולא ידע חסידות מה היא, ועל פי סיבה מאת סיבת הסיבות (הכוונה להיתר מאה רבנים הנ"ל) עבר דרך איזביצא, ונכנס לבית מדרשו של אאזמו"ד ושמע ממנו שיעור בגמרא, כדרכו בקודש לומר בכל לילה שיעור גמרא בבית מדרשו, ומיד כששמעו נכנסו דברי תורתו בלבו, ותצלח עליו רוח ה' ונהפך לאיש אחר".

להלן הוא כותב "שמאמרי רבו המה אצלו קדושים כמו מאמרי חז"ל, וכל ספריו בנויים על יסודי קבלתו מה שקיבל מרבו, ומזכיר תמיד בלשון: שמעתי וכו' ופעם כותב: וקיבלתי ממי שנגלה לו מסוד ה' ליראיו", כמו"כ הוא מעיד "כי כשהיה מזכיר את רבו היה ממש מירתע כל גופיה, ואף לאחר שעברו יותר מיובל שנים מפטירת רבו, כשדיברו עמו אודותיו געה בבכיה בתוך השיחה".

פגישה זה עשה לו תמורה בחייו, ר"ע הציץ ונפגע ונפתח לפניו עולם חדש "עולם החסידות", ונתדבק בכל נימי נפשו ברבו הק', ואהבה רבה שררה בין התלמיד להרב ולעומתו בין הרב להתלמיד, תמורה זו חלה בכל דרכי התנהגותו, וגם אופן לימודו שהי' עד כה בהתלהבות וברעש גדול, עכשיו עשה הכל בהסתר ובהצנע לכת, והוסיף טהרה על טהרתו וקדושה על קדושתו, לא אכל אלא מסעודת מצוה, ומשום כך נהג לסיים כל יום מסכת ולעשות סיום סעודת מצוה, פ"א אירע שלא עלתה בידו לסיים מסכת ולא רצה לאכול, אמרו לו שבבית המדרש יש איש אחד שעושה סיום מסכת, אמר שיקראו לפניו את האיש, וכשבא לפניו שאלו כמה פעמים נזכר אמורא זו במסכת זו, וההוא לא ידע לענות, אמר זה אינו סיום אצלי, ולא אכל.

שבע שנים הסתופף בצל רבו הק' מאיזביצא, בז' טבת שנת תרי"ד נסתלק רבו הגדול ואז התפלגה עדת חסידיו, היו שקיבלו עליהם את בנו הרה"ק רבי יעקב זי"ע בעל "בית יעקב", ואילו ר"ע ושאר זקני החסידים התדבקו אחרי הגה"ק ר' יהודה לייב אייגר זצ"ל בעל ה"תורת אמת" נכדו של גאון הדור רבי עקיבא אייגר זי"ע, והיה נוהג לבוא אל שולחנו בכל שבת מברכים ויומא דפגרא, ר' יהודה לייב כיבדו ביותר והושיבו לידו בראש השלחן

כך שר"צ הי' לו כתלמיד חבר, ומסופר כי כאשר ישבה חבורת חסידים לפני ה"תורת אמת", ושיחתם נסבה אודות גדולי הצדיקים, פנה אליהם הרבי בשאלה: "האם שכחתם מהכהן, הכי הוא רק כאחד מהגדולים, הלא הוא כולו רוחניות שהוא מופשט מגשמיות לגמרי", כמו"כ קיים בו רבו מצוות מתנות כהונה והיה שולח לו את הזרוע והלחיים והקיבה, ר' יהודה לייב נהג בנשיאות כשלושים וארבע שנים עד כ"ב שבט שנת תרמ"ח, אותו הזמן הסתגר עצמו ר"צ לתוך עצמו בעבודה פנימית בהזדככות ובהתעלות יתירה, ותקופה זו ידועה בשם "תקופת השתיקה" של רבי צדוק.

נשיאותו

בשנת תרכ"ז אחר הסתלקותו של הגאון ר' יהושע העשל אשכנזי זצ"ל אב"ד לובלין רצו בני העיר שהוא ימלא את מקומו להיות אב"ד דשם אבל כיון שהציעו לו ללמוד את שפת המדינה מיאן בדבר באמרו שאינו רוצה לטמא את פיו בשפות זרות, ובמקומו נתקבל הגאון האדיר בעל ה"תורת חסד" שהיה ממעריציו הגדולים של ר"צ וידידות עצומה שררה ביניהם.

בשנת תרמ"ח לאחד הסתלקותו של בעל ה"תורת אמת" נאלץ ר"צ – אחרי שגברו עליו בקשתם של זקני החסידים – לקבל עליו את הנשיאות, ומסופר שר"צ אמר אז "אם שמי נמצא ברשימה של דור דור ודורשיו אנוס אני לקבלו ואם לאו הריני מתפלל שלא אמצא חן בעיני בני אדם ולא יבואו אלי", כמו"כ אמר כי כל ימיו היה מתפלל שה"תורת אמת" יאריך ימים בכדי שלא יצטרך להנהיג, אבל כנראה ששמו ה' בין הדור דור ודורשיו, ור"צ נתקבל להנהיג את העדה, ונהג את נשיאותו ברמה, ואלפי חסידים התדבקו אליו בכל נימי נפשותיהם והוא השפיע אליהם מהודו.

גם כאשר עלה על כס ההנהגה לא שינה מהנהגתו המופלאה בהיותו העניו מכל האדם בדורו, ולא רצה להנות מאחרים ולא מתמיכתם של חסידיו ומהפדיונות שלהם, מלבד כסף פדיון הבן כנ"ל, וכאמור נהג לסיים בכל יום מסכת, ומדי שבת בשבתו סיים את שתי המסכתות שבת ועירובין, וסיפרו כי בשבת קרנו פניו ולא הכירוהו ממש, במוצאי שבת היו צריכים לשפוך עליו מים להשיב את נפשו, כי לא יכלה נשמתו להיפרד מקדושת השבת, וכמעט כלתה נפשו עם צאת השבת.

כמו"כ נתפרסם שמו לבעל מופת, ומסופר שפ"א בא לפניו אחד מחסידיו ואמר לו שכואב לו מאד שן אחד, בקש ממנו ר"צ שיראה לו את השן שכואב לו והניח ידו עליה ונתרפא ושוב לא הרגיש שום כאב.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

קרוב לי"ג שנים נהג בנשיאות עד יומו האחרון עלי אדמות, בשנה האחרונה לחייו שנת תר"ס נחלש, סמוך לפטירתו רמז לבנו וחתנו החורגים שנתחנכו וגדלו אצלו מילדותם, כי רצונו שידפיסו ויפיצו את כתביו, והבטיח להיות מליץ טוב עבור המסייעם לכך, בדבריו הזכיר צוואת הגאון רבי לייבוש חריף אב"ד פלונסק שהבטיח לעשות טובה לכל המסייעים בהדפסת ספריו, בהעידו עליו שקיים הבטחתו, ורמז בזה שאף הוא יקיים מה שהבטיח.

ביום ט' אלול שנת תר"ס בשנת הע"ז לחייו עלתה נשמתו הטהורה למרום, בשעת הלויה ההמונית הספידו רק בנו חורגו שקרא עליו את הספדו שהספיד האריז"ל את רבינו הרמ"ק שפי' את הפסוק בפרשתן "וכי יהיה לאיש חטא משפט מות ותלית אותו על עץ" דהנה חטא הוא מלשון חסרון, שאם יחסר לאדם סיבה וטעם על מיתתו, דהא לא היה בו חטא, אזי ותלית אותו על ע"ץ שמת רק מפני חטא עץ הדעת, וכמו"כ קרא על אביו שהיה נפש נקי וצדיק ומת רק בעטיו של נחש הקדמוני, ולמחרת נטמן בכבוד גדול בלובלין באוהל באהל רבו הגאון ר' יהודה לייב זצ"ל ה"תורת אמת".

מורשתו הרוחנית

לא הניח אחריו בנים אבל ספריו הרבים היא נחלתו, ר"צ הי' מושך בקסת מילדותו בשנתו הי"ב שאז כבר הוציא אגרות הדרכה, כתבים ורשימות, ובהיותו בן י"ג הוציא שנים ספרים אחת "זכרון לראשונים" את שלשלת הדורות מתקופת הנבואה על לחתימת התלמיד, והספר השני בשם "שמות בארץ" חכמי ישראל שלאחר חתימת התלמוד, וכך כתב כל ימי חייו מאות ספרים בכל מקצועות התורה והיהדות, בהלכה, במחשבה, בתורה ובחסידות, ממש אין שטח בעולם היהדות שר"צ לא האיר אותו, ולא פלס בו דרך, ועשרות מהם נשארו לנו לפליטה גדולה להאיר עיניי בתורת ה' ובעבדות ה'.

"כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא" פסוק זה תואם את הספרים הרבים של הכהן הגדול, בכל מקצועות התורה, בנגלה ובנסתר בהלכה ובאגדה, וכבר הגדירו אותם צדיקי הדורות האחרונים בתור: "שולחן ערוך של חסידות".

רק לאחר הסתלקותו זרח אורם של ספריו הרבים וכאשר נשאל פעם הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זי"ע אודות הדפסתם היתה תשובתו: "על דברי קדשו אין לשאול מה להדפיס ומה לא, רק הכל צריך להדפיס" רק הוסיף "שדברי תורתו הק' שאמרם בשבת להם משפט הקדימה להדפיסם", ואכן ראו אור ספה"ק "פרי צדיק" עה"ת בחמשה כרכים, ואף אלו שלא נמנו על דגל החסידות שתו בצמא את דבריו, ודברי קדשו הם כמעיין המתגבר וכנהר שאינו פוסק.

קצרה היא היריעה, אך מהענין לציין דבר נפלא שהובא ב"פרי צדיק" "ושמענו בשם המגיד הק' דקאזניץ זצ"ל שאמר פעם אחת בערב יוהכ"פ שגם אז בזמנו נמצא כח ג' האבות הק', ואמר על הרה"ק מאפטא בעל אוהב ישראל זי"ע שהוא בחינת אברהם, ועל הרבי מלובלין זי"ע שהוא בחינת יצחק, ואת עצמו ששמו היה ישראל, חשב כנגד בחינת יעקב, רק חסר הכבש להקריב ואמר שהוא מכוין כל אותן הכוונות של הכהן הגדול בהקרבתם", ור"צ

מוסיף שם על זה "כי בכל דור יש צדיקים כאלו, ואף שאין לנו הקרבנות מכל מקום כשנזכה נוכל לתקן על ידיהם, שהם יכוונו המכוון של הקרבנות, ולתקן הכל ביוהכ"פ, כמו שהיה מקן הכהן הגדול בהיכנסו לקודש הקדשים, וכדברי המגיד הק' זצ"ל".

כמו"כ זכה ונתגלו לו גילויים עילאיים רזי תורה מן השמים אותם העלה על הכתב בקונטרס מופלא בשם "דברי החלומות", ובהקדמה מציין "רשימת דברים שנתגלו לי בעז"ה בחלום הלילה ממה שעלה בזכרוני" וכדרכו בקודש בלול הוא הקונטרס בהלכה ואגדה קבלה וחסידות ויסודות עמקי החכמה אותה שתה בצמא וקיבל מרבו הגדול בהיותו מסתופף בצלו.

נפלאים ביותר הם דברי קדשו "חלם לי בהיותי באיזביצא, שהיו מגלים לי איזה ברים משורש נשמתי, ובכלל הדברים היו אומרים לי כי הדור של משיח, יהיו אותם הנפשות עצמן של דור המדבר, ומשיח נשמת משה רבינו ע"ה, והדור של משיח יהיה בסוד "תתחדש כנשר נעוריכי" שיהיה ג"כ אותו הדור של חסד נעורים".

בין הגילויים שנתגלו לו מוצאים אנו טעם נפלא על מה שמתפללים נוסח האר"י ולצדיקים הגדולים המכוונים בתפילתן יש לתת טעם על זה כנודע מה שהובא במכתב שבסוף ספר נועם אלימלך, אבל לא כל אחד זוכה לזה, רק הטעם דיש לנו להתפלל בנוסח שמתפללין בו אותן שהשי"ת חפץ לשמוע תפילתן וכמו שנאמר "ותפילת ישרים רצונו" ומאחד שרצונו ית' בתפילת הצדיקים המתפללים בנוסח זה, הרי אותו נוסח חשוב ומרוצה לפניו ע"י תפילת אותן המכוונים לבן בתפילתן, ועל כן אחריהם כל אחד ימשוך להתפלל הנוסח שידענו שמרוצה לפניו יתברך".

זכותו הגדול תעמוד לנו ולכל ההוגים בתורתו, ובמהרה נזכה לראות בקיום דברי קדשו בספרו "ישראל קדושים" וז"ל: "סוף הכל אמת מארץ תצמח, ויבורר האמת לעין כל, דזרע יעקב כולו זרע אמת, שהוא מידת האמת ליעקב הנשלך ארצה, וצומח ועולה בכל דור ודור, עד עת קץ שיעלה האמת מהארץ" בב"א.

י' אלול

הגה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע

מתולדותיו

נולד בשנת תפ"ז לאביו רבי אברהם אבא בשקאלוב מגזע בעל מגלה עמוקות אביו זכה לבן זה בזכות מעשה שהי' כי הי' נזהר שלא לדבר לפני התפילה ופעם אחת בבוקר בדרכו לבית הכנסת פגש בערל שרצה למכור לו זהב, וכיון שהי' זהיר שלא לדבר לפני התפילה רמז להערל שימתין לו עד אחר התפלה. והלך הגוי ומכרו לאחר והפסיד ע"ז הון רב, לימים נגלה לו אביו רבי פנחס המגיד משקאלוב בחלום לילה וגילה לו כי נפסק בשמים כי תמורת הזהב הנוצץ שויתר עליו יזכה לבן שיתנוצץ ויאיר בעולם.

אצל רבו הבעש"ט הק'

אחר נישואיו את בת רבי יונה מסלאוויטא אז נמשך אחר הבעש"ט הק' וביקר בהיכלו של הבעש"ט פעמים בודדות אשר אז נהפך לתלמידו המובהק, הי' חביב מאוד בעיני רבו הק' ופעם נחלה בעת שהי' מסתופף בצל רבו והוצרכו להקיז לו דם והזהיר את הרופא שיקוז רק את הדם המיותר והנגוע ואם אינו יכול מוכן הוא להיות שיצא ממנו דם תמורת דם תלמידו והוסיף כי דמו של רבי פנחס נשמר וגנוז משנת ימי בראשית, ועוד מסופר דבהיותו אצל הבעש"ט הק' בשביעי של פסח תק"כ גילו לו מן השמים על הסתלקותו הקרובה של רבו ואחר התפלה שאל אותו הבעש"ט אם טבל בערב יו"ט במקוה וענה בשלילה כי נמנע הי' מלטבול מחמת חולשתו נענה לו הבעש"ט דכבר נעשה מעשה ואין לאחר מעשה כלום אילו היית טובל במקוה היית יכול לבטל את הגזירה. (שבחי הבעש"ט)

עפ"י הוראת הבעש"ט עבר לגור בעיר קאריץ ושם הנהיג עדה גדולה ביניהם תלמידים גדולי עולם כהה"ק רבי רפאל מבערשיד, רבי יעקב שמשון משפיטיווקא, רבי זאב וואלף מזיטאמיר, רבי יוסף מראשקוב זכותם יגן עלינו ועוד רבים חסידים הראשונים ואחרי כי שנים בקאריץ עבר לגור באוסטרה.

ממדרגותיו הק'

אמר על עצמו בזה"ל: אני משגיח לפעמים על תפלה אחת שמנה ימים ואני שומר את עצמי בכל הימים בכל תנועה ותנועה ואפילו איך להפוך את פני לכאן ולכאן כמשמעו, ופעם כשהוכיח את בנו בעסק התפלה אמר לו: כשאני מתפלל לפני התיבה ומטה את עצמי לכאן (דהיינו לצד ימין) נרתעים עולמית אחרים וכשאני מטה את עצמי לכאן וכו' (מדרש פנחס)

הי' אומר שמי שהולך עם האמת הנשמה מלמדתו ופעם אחת הקפיד על אחד שאומר לו דעה ואמר לו: מיך לערנט די נשמה ואתה אומר לי דעה (מדרש פנחס)

עוד אמר כי נאמר בס' חובת הלבבות (שער חשבון הנפש) כי כשיתנהג אדם כמו שנאמר שם עי"ש אזי יראה בעין שאינו עין וישמע באוזן שאינו אוזן, ע"כ, כי כמה פעמים בא אלי אחד לשאול עצה ממנו ואני שומע שהוא עצמו אומר איך להשיב לו (מדרש פנחס)

עמוד האמת

ידוע עבודתו ורוב יגיעתו במדת האמת וכמו שהעיד על עצמו בזה"ל: קיין זאך איז מיר נישט אזוי שווער געווען ווי ליגענט, עס האט געדויערט י"ג יאר און עס האט מיר צובראכן איטליכס גליד און איטליכס ביינדיל אבער איך בין ארויס דערפון, איין מאל ואל נישט זיין קיין ליגענט ע"כ לשה"ק והי' מדריך את בניו שיתפללו תמיד רבש"ע נחני בדרך אמת, ואמר על עצמו מדריגה גבוה במדת האמת שאמר למקורב אחד שאם יספר לך אדם שהי'

מתפלל כל כך בכח ובעבודה גדולה, וואס ער האט אזוי שארף געדאוועט אז ציין זענען געפלויגן פון זיין מויל וועסטו נישט וועלן גלייבן, זאלסטו וויסען דאס בין איך געווען אבער דענצמאהל איז נאך נישט געווען אמת היינט איז דער אמת . (מדרש פנחס)

ענוותנות"י דמר

הי' מתנהג מאוד בשפלות ולא הלך במלבושי כבוד עד סוף ימיו שהפציר בו בנו שיתנהג קצת במלבושי כבוד וכן הי' מזהיר מאוד על מדת הגאוה, והי' מרגל בפומי' דכמו שרוצים לחיות כן יהי' רוצין להיות קטן מן הכל, ופעם אחת ראה אשתו מצערת את המשרת והקפיד מאוד עליה, ואמר שהיתכן לצער יהודי הרי הוא יקר מאוד והי' שם אחד רווק בן ארבעים שהי' נקרא הערשיל וואסער פירער (שואב מים) שהי' פחות הערך מאוד ואמר הה"ק לאשתו איך ציטער פאר הערשלין שהוא יקר מאוד, והסביר הדבר שאדם פחות בא אצל בעל הבית ומכל שכן אצל נגיד כמה הוא שפל ונכנע לפניו, ומכל שכן לפניו שהי' נגידים מרתתין לפניו בודאי הי' לפניו שפל ונכנע בלבו מאוד מאוד וכלא נחשב אצל עצמו, ועל זה הי' מחשיבו והי' בטל לפניו בחשבו אימת אני יוכל לבוא לשפלות כזה (מדרש פנחס)

וכתבו תלמידיו כי הי' לו שמחה וחיות כשהי' מזדמן לו איזה שפלות והי' מחשבו לטובה גדולה מהשי"ת שזימן לו דבר זה למען לא יגבה לבו, ופעם אחת שכח לספור ספירת העומר וספר אח"כ כל לילה ולילה בלא ברכה והי' שומע הברכה מאחר וכשהי' מתפלל לפני העמוד הי' מוכרח להעמיד אחד לספור ספירה והי' מחשבו לטובה שזכה לשפלות כזה.

פותח שערים

איש צעיר אחד חלה במחלת הריאה והי' חולה מסוכן מאוד ודפק על פתחי הצדיקים שיבקשו עליו רחמים ולא נתרפא, וכשבא לרבי פנחס הבטיח לו שיהי' לו רפואה שלמה וכן הי' וכמובן שנעשה מזה רעש גדול בין החסידים ואמר להם שאל יחשבו שהוא גדול מכל הצדיקים רק דכשראה דשער הרפואה סגור לאיש ההוא כי לא הסכימו מן השמים לרפאותו ושער הפרנסה מצאתי פתוח כי פרנסה הסכימו שיהי' לו אז חזרתי לשער הרפואה ואמרתי מזונא למאן יהיב לחיי הוא דיהיב והסכימו לו מן השמים ונתרפא האיש ההוא.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בסוף ימיו גמר בנפשו לעלות לאה"ק ולכונן את עפרה ובהיותו על אם הדרך בעיר שפיטיווקא יצא נשמתו בטהרה ביום יו"ד אלול תק"ן ושם מנוחתו כבוד, תלמידיו הנז' רבי יעקב שמשון משפיטיווקא כבר הי' אז בא"י וראה חזיון לילה שהשכינה בוכה ומיללת על בעל נעוריה כשהקיץ משנתו אמר דאין כעת בעולם מי שהוא בעלה דמטרנותא אלא הרב מקאריץ שמע מינה דנח נפשי' קרע קריעה בברכה ובכה תמרורים אחר כך נודע שאכן נסתלק זה הלילה (נתיב מצותיך נתיב היחוד שביל ד') מסופר כי מידי שנה בשנה ביום י' באלול הי' מתענה ומאריך בתפלתו יותר משאר הימים באומרו בחודש אלול צריכים להיות מער יו"ד ולימים כשנסתלק ביום י' אלול נתחוור כי ראה יום מותו ברוח קדשו.

נוסח מצבתו: פ"נ נפש אדונינו זהיר טמיר כפנחס בן יאיר, רוח אפינו מורינו ורבינו רבי פנחס ב"מ אברהם שפירא גודר גדר ועומד בפרץ, תפלתו מלאה הארץ נשמתו יצאה בטהרה ע"ש נקבר בקבורה יו"ד אלול לפרט הקבר אשר איש אלקים נקבר בו.

י"א אלול

הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זי"ע
אבד"ק נאסאד

מתולדותיו

הגה"ק מנאסאד זי"ע נולד ביום י"ב תמוז תרט"ו לאביו הגה"צ רבי משה ארי' שהי' ראה"ק בעיר סיגעט ונקרא שמו ע"ש זקינו הגה"ק רבי יהושע קראלי"ער אבל אביו הק' הוסיף גם השם "אברהם" באמרו שאין נכון לקרות בנו בשמו של קדוש זה, והרה"ק מנאסאד הי' אומר שאילו היה נקרא רק יהושע היה מגיע למדריגות יותר גדולות.

כשהיה נער צעיר בא בקשרי השידוכין עם בת הגה"ק מרדכי יודא לאוו זצ"ל אבדק"ק אינטערדאם, פע"א נזדמנו שני המחותנים בבעלז ושאל הרב מאינטערדאם את מחותנו ר' משה ארי', מדוע אינו מלמד לבנו ללמוד בדרך הישר, שכפי הנראה שכר מלמד לבנו שיורנו לכתוב השגות ופלפולי דברי תורה, כי הרב מאינטערדאם לא האמין שהחידושים שהוא רואה הוא מבנו הקטן, ענה לו ר' משה ארי' שיאמין לו שאין לו שום ידיעה ממה שכתב והוא לא שכר לו שום מלמד וכל דבריו כתב הוא בעצמו. אחר חתונתו ישב סמוך על שולחן חותנו ועסק בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה, אחר כמה שנים שישב על שולחן חותנו פתח לו אביו חנות למכור קמח בכדי שיהי' לו במה להתפרנס, אבל הוא עסק במסחרו כפי השגת דעתו ונתן קמח לעניים בהקפה, וכאשר בקשו הסוחרים ממנו מעות הראה להם על השטרות שקיבל מהקונים העניים על חובתם, והוסיף לומר שלדעתו הוא צריך ליתן מקודם הקמח לעניים בהקפה לפי שהבעלי יכולת יכולים לקנות בחנות אחרת במעות מזומנים, וכמובן שלא הוציא מחנותו זה די סיפוק צרכיו.

בשנת תרל"ט נתקבל לרב בעיר ראגנע ותיכף בבואו לשם התחיל לתקן ולגדור שם גדרי היהדות, יום השוק שבעיר ראגנע היה קבוע ליום שב"ק והוא טרח ופעל וקבע את יומא דשוקא ביום מימות החול, ומערכתו זאת עלה לו בדמים מרובים, עד שהוצרך למשכן תכשיטי זוגתו הרבנית בכדי לשלם את הוצאותיו, בימים ההם נקטפה בתו חנה מלכה, ופסק מלהורות באמרו שבוודאי

נענש מן השמים מפני שנתעטף בטלית שאינו שלו להורות ולדון, וכששמע אביו שפסק להורות שלח לו הכסא של זקינו ר' יהושע קראלי'ער זצ"ל וכתב לו שאם ישב על כסאו בוודאי יוכל להורות ותכון מלכותו לעד. בשנת תרס"ה אחר פטירת חותנו נתמנה הוא למלאות מקומו בעיר אינטערדאם וכמעשהו בראשון הקים דת של תורה והתקין כמה תקנות להרמת קרן התורה.

בתחילת חודש אלול שנת תרצ"ג היה במרחץ טארנא ונחלש מאוד והוליכו אותו לק"ק סאטמאר אז תקפה עליו החולי ושאל אחר בנו הגה"ק מהוניאד זצ"ל ותיכף כשהגיע בנו יצתה נשמתו בטהרה ביום י"א אלול שנת תרצ"ג לפ"ק.

עם רבותינו הק' זי"ע

הגה"ק מנאסאד זי"ע היה דבוק מאוד לרבותינו הק' לבית סיגעט זי"ע, ובפרט היה ידיד נאמן לרביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ועמד לימין קדשו בכל המערכות למען תיקון הדת.

ובעת שהתקיימו אסיפות רבנים מזמן לזמן והרבנים היו מציעים את דעתם, כל אחד זה בכה וזה בכה, והגה"ק מנאסאד היה יושב כשראשו מורכן והיה נראה כאילו מתנמנם, וכששאלו את דעתו על הנידון שדנו אז באותה האסיפה, שאל הגה"ק מנאסאד וואס זאגט דער קראלער רב [ה"ה רביה"ק] ווייל וואס ער האלט, איז דער דעת תורה.

וכאשר נמנו וגמרו ק"ק סאטמאר ברוב דעות לקבל עליהם את רבינו לאלוף לראשם והתכוננו לעשות בחירות אצל כל חברי הקהילה הארטאדאקסן, נסע נכבדי העיר לקראלי להודיע לרבינו את דבר בחירתו, אולם רבינו השיב להם במכתב, כי קשה לפניו הדבר לעזוב את עיר קראלי שחביבה עליו עד למאד, ואינו רואה עדיין אפשרות לעזוב את אנשי מקמו ובני בריתו, מכל מקום חסידי ומוקירי רבינו לא נתייאשו בקרבם ועשו כל מה שביכלתם להביא את רבינו לסאטמאר.

והגה"ק מנאסויד זצ"ל הפציר אז במאוד ברבינו שיקבל על שכמו את עול הרבנות בעיר סאטמאר, וגם כאשר אמר לו רבינו טעמו ונימוקו כי בעיר קראלי יושב במנוחה ושלוה כי יש שם קהלה נאה וחסודה, וכמו כן ישיבה לשם ולתפארת, אולם בבואו לסאטמאר שהוא עיר גדולה יהא טרוד מאוד בהנהגת הקהילה, ואמר לו הגה"ק מנאסאד כי כדי לתקן עיר גדולה כסאטמאר "דארף מען זיך אנשטרענגען".

ובמכתב ששלח הגה"ק מנאסויד לרבינו אודות הרבנות בסאטמאר כתב עליו תוארים מופלגים, "נזר ישראל עמוד הימיני וכו', צדיק יסוד עולם וכו', אור ישראל וקדושו רכבו ופרשו וכו'", ובסוף המכתב כותב "על כן טובה גדולה להעמיד הדת על תילה שימלוך כבוד קדושת הדר גאון קדושת תורתו לקבל המשרה על שכמו" ובזה אצא ואשתחוה הקטן והשפל הדושת"ה.

גם חיבה יתירה נודעת לו לרבינו בעל ברך משה זי"ע מהרה"ק מנאסאד, אשר כיבדו ביותרת הכבוד בעודו עודנו צעיר לימים, במה שלא היתה דרכו לכבד לגדולים וטובים כידוע.

לוחם מלחמת ה'

כן היה לוחם מלחמות ה' בעוז וגבורה, וכחומה בצורה עמד בריש גלי להכות על קדקדם של מהרסי הדת בכל שם וחניכא דאית להו, וביותר לא סבל את הצבועים והחנפים שהיו מחניפין את הרשעים במסווה שהם אנשי שלום ואלו ואלו דא"ח, והיה אומר על אלו שפוסחים על שני הסעיפים 'אהער און אהין איז א שתי וערב', ודפח"ח.

יודע תעלומות

ע' בס' נפלאים מעשיך [מהרה"ח ר' פרץ לעפקאוויטש] שמעתי מש"ב הרה"ח ר' הערשל לעפקאוויטש ע"ה שהיה גר בעיר אראד, והגה"ק מנאסאד זי"ע התאכסן בביתו תקופה ארוכה, והוא השתדל לחלוק לו כבוד כראוי וכיאות לצדיק נשגב, ובעל האכסניא הנ"ל היה לו בית מסחר של טעקסטיל אמנם לא הצליח במסחרו כראוי והיה לו מזה פרנסה בדחקות. וביום אחד מן הימים פנה ר' הערשל להגה"ע רבי ישראל זצ"ל אב"ד חניאד [בנו של הגה"ק מנאסויד] באמרו לפניו שהיות שהוא משליך נפשו מנגד למען כבוד אביו ביותרת הכבוד, ומכיון שהוא מביא בקושי פרנסה לביתו, לזה נפשו בשאלתו לנות הלאטערי"ע, והוא ישתדל אצל אביו הק' שיואיל לגלות לו המספר העתיד לעלות בגורל כדי שיוכל להתפרנס מזה בריוח, כי הוא בטוח בצדקתו שבידו לגלותו, והגה"ע מהוניאד לא היה יכול לסרב מחמת הכרת הטוב, וכשראה שעת הכושר אצל אביו מסר לו בקשת בעל האכסניא ר' הערשל, שהיות שהוא חי בדחקות והוא משתדל ומתאמץ בכל עוז להיטיב עמך, לכן עתה הוא מבקש שתגלה לו את המספר הנכון שיעלה בגורל, וע"ז יהיה לו הרחבת הדעת, הרכין הרה"ק את ראשו לזמן ממושך ואח"כ נענה: ניין, אויף גאלט ברויך מען זיך צו פלאגן.

זכרון איש חי"ל

ע' בס' המאזרינו חיל [מהרב החסיד המפו' רבי חנני' יו"ט ליפא שוואַרץ ז"ל] שהרה"ק נאסויד היה רגיל לבא לעיר סאטמאר לבקר אצל אחיו הרה"ח ר' חיים פריינד ז"ל שהיה ראש הקהל בסאטמאר, ועל ידי זה זכיתי להכירו ולהסתופף בצילו, ומונח בזכרוני שפעם אחת כתב אאמו"ר ר' עזריאל זצ"ל כתובה, ואז היה נהוג לכתוב עם טינט פעדער, ואחר שגמר לכתבו גללו ושלחו עמי להרה"ק מנאסויד שיגיה את הכתיבה, וכאשר באתי למעון קדשו אחז עדיין באמצע תפילתו, וחכיתי עד שגמר תפילתו ונתתי לו את הכתובה לבדקו, ונטל את הכתובה מידי להגיהו, והראה לי שנתחזה על תיבת ומזוניכי איזה קוים מהדיו, ואמר שמכל מקום "עס איז גוט".

ולימים כאשר פגשתי את בעל העובדא, התאונן לפני שאין לו פרנסה, ותולה הדבר בזה שנתחזה קו מהעט על תיבת ומזוניכי, ומכיון שהרה"ק מנאסויד הסכים שזה טוב הכשירו את הכתובה, ולכן אין לי מקור פרנסה בכבוד ובריוח.

אחר הסתלקותו לחיי העולם הבא הייתי נוכח בעת הטהרה, כי קברו אותו בעיר סאטמאר, וראיתי את צורתו הקדושה שהאיר גם אז ממש כמו בחיים חיותו.

י"ב אלול

הגה"ק רבי שמחה בונם מפארשיסחא זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקכ"ז לאביו הרה"ק ר' צבי הירש זצ"ל המגיד מוואדיסלוב בעמ"ח ספר עשרה למאה ועוד ספרי דרוש ופלפול, כבר במעלליו יתנכר נער בחכמתו ובחריפתו, אביו הי' מכניס אורח גדול, פ"א אמר לבנו שהי' עוד קטן: "בונם'על, ביסט דאך עפעס איין עילוי, טיא עפעס אויף און הכנסת אורחים" הלך העילוי הקטן עם האורחים לפני שאכלו והראה להם מקום לינתן, באמרו שאם אדם אינו יודע מקום לינתו, אז האכילה שלו היא בדאגה, ואינו אוכל לשובע, ואביו נהנה מזה מאד (שפתי צדיקים), וכבר ט"ו הי' כשהי' נקרא הלמדן היותר גדול בעירו עיר מלאה ת"ח וסופרים בפרשיסחא, והי' כל ימיו הי' עוסק בתורה בעמקות גדולות ועבר את בוראו עבודה רבה ודרכו הי' להתבודד תמיד ולומר שירות ותשבחות.

רבותיו

בנגלה הי' תלמידו של הגאון המפורסם רבי ירמי' אבד"ק מאטערסדארף זצ"ל, ובנסתר ובחסידות הי' רבו הראשון הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כפי שסיפר בעצמו שנסע אליו ע"פ הצעתו של הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע – שמתחלה נסע אליו לפני שהכיר את החוזה מלובלין – אשר אמר לו ששם שורש נשמתו, ונסע ללובלין, אח"כ אמר שלא הבין התורה שאמר הרה"ק מלובלין בליל שב"ק בעת עריכת השלחן הק', אבל ואת הבנתי היטב שהעולם העליון, עולם הבא, הוא כאן בעוה"ז אצל החוזה, אחר ברכהמ"ז כשהלך החוזה לחדרו ועבר אצל הר"ר בונם נפל עליו בזרועותיו הק' ואמר לו בזה"ל: בונם לעבין, תחזיק עצמך בי ותהי' לך רוח הקודש מעולם האצילות וירוצו כל העולם אליך ועוד ברכות כיוצא בו (שמחת ישראל), פ"א כיבדו הר"ר מלובלין שיהי' בעל תוקע בראש השנה, מחמת שתקיעת שופר חכמה היא ואינה מלאכה, והוא החזיק לחכם גדול, והרר"ב קיבל על עצמו לתקוע, לפני התקיעות קרא אותו הר"ר מלובלין ולמד איתו כוונת התקיעות ודברי תורה כמנהגו לומר לבעל תוקע, ואח"כ כשהלכו לביהמ"ד לתקוע אמר הרר"ב לרבו, רבי שאינו רוצה לתקוע כי לא נסיתי מעולם להחזיק שופר בפי ואיני יכול לתקוע, שאל אותו רבו מפני מה קבלת על עצמך לתקוע, אמר לו כמו שמצינו במשה שבתחלה שאל את הקב"ה כי יאמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ואחר שאמר לו אהי–ה אשר אהי–ה שלחני אליכם, השיבו משה שלח נא ביד תשלח, כי רצה להחזיק לו ידיעת שמו יתברך וכמו כן אני מפני שרציתי לשמוע מה שהרבי אומר לבעל תוקע לפני התקיעות, וכן הוה שלא תקע הוא אלא אחר תקע.

אבל רבו המובהק הי' היהודי הק' מפארשיסחא זי"ע, והי' דבוק מאד ברבו זה, כמו שסיפר בעצמו שבשנה ראשונה אחר הסתלקות היהודי הק' הי' השליח ציבור בתפלת מוסף בר"ה, ומשעה שהתחיל הקדיש עד סוף התפלה הי' עומד אצלו היהודי הק' ממש ולא הי' מפסיק מלהביט בו כל התפלה, ואחר שסיים התפלה רצה אליו ואיננו כי נסתלק למעלה (שמחת ישראל), בחתונה הגדולה שהתקיימה באוסטילא בהשתתפות כמה זקני וצדיקי הדור ובראשם הרה"ק מאפטא, שכידוע הי' זה בעיצומה של ההתנגדות על חבורת פרשיסחא, ובמעמד ההוא רצו להרחיק את חבורת פרשיסחא ודיברו עליה סרה, אז עמד הרה"ק ר' ירחמיאל, בנו של היהודי הק', והעיד על הרר"ב: "ער איז געווען ביים טאטען אופ'ן שפיץ האר"ץ", ועי"ז השקיט את המריבה (ימות עולם), גם נסע להרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע.

והצנע לכת

מתחלה הי' צדיק נסתר, ואפי' חבריו לא ידעו מגדולתו ומדרכיו הקדושים, רק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' ידעו מדרכיו הק' וכבדוהו מאד, הי' בקי מאד בחכמת הרפואה ובשחיקת סממנים, הוא הי' הראשון שנתן לו רשות מהמלכות להכין לו חנות מסמי רפואה אומן מעשה רקח (אפעטיי"ק) אשר פתח בעיר פארשיסחא, ובכל לילה ולילה הלך אצלו היהודי הק' ולמדו שם כל הלילה ביחד, ולפעמים כאשר בא איש אחד להיהודי הק' אשר הי' צריך לישועה והי' דבר גדול מאד, אמר קראו לי את ה"אפטייקער" כי צריך אני שיהי' גם הוא לי לעזר לזה הענין הגדול, וכשנטלה הממשלה הרשות מידו, נעשה סוחר ונסע תמיד לדאנציג וללייפציג אודות מסחרו, והמשיך להיות בהצנע לכת מאד, הי' לבוש בלבושי הסוחרים ולא כלבושי החסידים, ועבד את הש"ת בהסתר גדול, ובעת שהי' בארץ אשכנז עסק שם רוב ימיו בתורה ועבודת הש"ת בהסתר, והי' דרכו לילך למקומות הגרועים ובחכמתו וקדושתו הגדולה הציל הרבה נפשות מישראל מעבירות אשר לולא לזה הצדיק כבר היו נטבעו ח"ש ברשת עבירה והוא ברוב קדשותו הציל אותם, והשפיע להם רוח טהרה ותשובה ששבו בכל נפשם ונעשו יראי שמים מכאן ולהבא, ורק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' זי"ע ידעו מעבודתו הק' אשר עושה בארץ אשכנז (עשר נפלאות, מליצי אש).

תורה מגיני ומצלי

פ"א באו לחנותו שוטרים כדי לבדוק את הסחורה שבחנותו, אם שילמו עליה מכס או לא, ובחנותו היתה סחורה שהיתה חסרה הסימן המעיד על תשלומי המכס, והרבנית שעמדה בחנות פחדה ומאד חששה ואמרה לו שצריך לעשות משהו, אמר לה הרר"ב שהיא צודקת ובאמת צריך לעשות משהו והוא יכנס לחדר, ונכנס לחדרו, השוטרים חיפשו בחנות ולא מצאו שום דבר, כשגמרו והלכו נכנסה לחדרו לראות מה הוא עושה שם ולספר לו על הנס

הגדול שאירע שלא מצאו שום דבר, כשנכנסה לחדר הפנימי שמעה שאומר ברוך ה' שהבנתי את דברי התוס', והסביר לה שכבר כמה חודשים הוא לומד איזה תוס' ואינו מבין את זה, ועכשיו כשבאו לתפוס אותו במכס ורוצים לעשות לו צרות, חשב שעכשיו זה הזמן הנכון שיבין את דברי התוס', כי דוד המלך ע"ה אומר בתהלים "לי קוו רשעים לאבדני עדותיך אתבונן" כשרוצים לאבד אותי ולעשות לי רע, אלך להתבונן בדברי התוס', ובאמת זכיתי עכשיו להבין את דברי התוס' (רמתים צופים).

נשיאותו

אבל במשך הזמן התחיל גדולתו להתגלות לפני גדולי החסידים, והרבה קהלות גדולת רצו שיבוא אצלם לכהן ברבנות, וגם התחילו חסידים לנהור אליו, אבל הוא לא קיבלם ולא קרבם אדרבה רדף להני שבאו אליו, אחר פטירת רבו המובהק היהודי הק' שמו גם חסידי רבו עיניהם עליו, אבל הוא כדרכו לא קרבם שלא רצה להיות רבי, עד שהלכו חסידי היהודי הק' על קבר רבם לקובל על תלמידו הרר"ב שלא רצה להקהיל עדה, ורודף החסידים שבאים אליו, ורבו היהודי הק' בא אליו בחלום וכעס עליו ויצו לקבל תלמידיו וחסידיו, ומאז ולהלאה שמע לקול רבו הק', והרבה גאוני וצדיקי ארץ באו אליו לשמוע חכמתו ותורתו ויראתו, מגדולי תלמידיו וחסידיו היו הרה"ק מקאצק, הרה"ק ר"א מווארקא, החידושי הרי"ם ועוד זצ"ל, אשר שתו בצמא את דברי תורתו וחכמתו, ונתפרסם לצדיק גדול ולפועל ישועות, לעת זקנתו נעשה סגי נהור, והנה אף שהי' סגי נהור אעפ"כ קרא פתקאות וקרא לכל אחד בשמו אפ' למי שבא אליו בפעם הראשון (עשר נפלאות, מליצי אש).

שמחה

מרגלא בפומיה יכולים יותר לפעול בשמחה ממה שיכולים לפעול בבכיה, ומעשה הי' בדאנציג, שראה איש אחד שנפל לים והתחיל לטבוע, אמר לו הרר"ב בדרך שחוק "תמסור פריסת שלום ללויתן", ומיד נטל דף אחד והושיט לטובע והלה נאחז בו וניצל, ואמר הרר"ב בתחילה לא הייתי יכול לעזור לו מחמת הצער הגדול שהי' לו בשעה שהתחיל לטבוע, עד שאמרתי לו מילתא דבדיחותא, והי' לו קצת שמחה מזה ומתוך כך הייתי יכול לעזור לו ולהצילו מטביעה (יהי אור), ועיין בספר "בית יעקב" מאב"ד דאלכנסדר שמביא, שהזכיר לפני הרר"ב את בנו שהי' אז חולה מסוכן, אמר לו אין לי עצה בעבורך, רק שתהי' בשמחה, וסיים שם, ושמעתי לעצתו ונתתי לחסידים מעות לאכול ולשתות יחד בשמחה ואהבת חברים, ומיד נתרפא בעזהי"ת.

רבות רעות צדיק

בס' עשר זכיות מביא שבימי הרר"ב הי' מסור אחד שמסר ואיבד ר"ל הרבה נפשות מישראל בגופם ובממונם, ומחמת יראתו הי' דרכו לנסוע עם אנשי חיל לשמרו בדרך, פ"א עבר דרך עיר פארשיסחא לכפר אחד למסור איש ישראל, וראה בפארשיסחא הרבה חסידים, שאל מה זאת, ואמרו לו שדר כאן רבי עם חסידים, וחרה להרשע הדבר ואמר אשר בחזירתו יראה לשלוח הרבי עם החסידים מן העיר, וכשמעו זאת סיפרו להרר"ב נענה ואמר כתיב "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה', פירש "רבות רעות" עשית הרבה רעות, ולא די לך זאת אלא שאתה רוצה לעשות רעות גם ל"צדיק", אז "ומכולם יצילנו ה'" השי"ת יציל את כולם מידך (בזכות הצדיק), והסוף הי' שזה האיש שהלך אצלו המסור ראה שצרתו צרה לקח את כל הדברים המזוייפים שהי' לו, ונתן לתוך מלבוש העליון של המסור שהי' מונח בחדר, ואמר להאנשי החיל ראו שהוא רק מעליל על כולם כי בתוך המלבוש שלו נמצא הרבה דברים מזוייפים שהוא משליך אצל כל אחד כדי להעליל עליו, ויחפשו בתוך המלבוש וימצאו כי כנים הדברים, ותיכף אסרוהו אנשי חיל בעצמם, ויובילוהו דרך פארשיסחא, ונעשה שמחה גדול בין החסידים וסופו הי' שמת בתפיסה.

ובא השמש

נסתלק לשמי מרום ביום י"ב אלול תקפ"ז בפרשיסחא, ושם מנו"כ, נדפס ממנו ספר קול שמחה, עה"ח, הרבה ח"ת מובא ממנו בספר רמתיים צופים (מתלמידו ומשמשו), ובשאר ספרי קודש.

לעי"נ הרה"ח

ר' **שלמה זלמן סאנדער** ז"ל

ב"ר יחזקאל שרגא הכהן ז"ל

נלב"ע ו' אלול

הונצח ע"י בנו ידידינו הרבני הנכבד

מוה"ר **יוסף לייב הכהן סאנדער** הי"ו

בס"ד

מתחילין פרק חדש!

ביום ג' כי תצא הבעל"ט

פרק אין בין המודר

חבורת
יסודי התורה

די טויזענטער לומדים כ"י וואס זענען
זוכה צו לערנען מסכת נדרים

"אז
די געשמאק
פון לערנען
מסכת נדרים
איז ווי קיינמאל
בעפאר!"

זאגן
אלע
עדות:

גאר געשמאקע
און הערליכע
בלעטער

א שאד איר
זאלט ארויספאלן!

טוט שוין
צו די זאך

און זייט א חלק פון אלפי אנשי שלומינו

וואס וועלן בעז"ה ענדיגן

נאך א סדר אין ש"ס!

הייבט אן דעם קומענדיגן דינסטאג דעם נייעם פרק 'אין בין המודר'

וישאלו איש לרעהו לשלום, ר"ת למפרע אלול, על דרך פשוט כי זמן תשובה לכל הוא בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, וכבר אמרו חכז"ל עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, ובין אדם לחבירו צריך שירצה את חבירו, וידוע מה שפירש רש"י שבת פרק במה מדליקין ד"ה דעלך וכו' רעיך וגו' אל תעזוב זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, לישנא אחרינא חברך ממש גזלה גניבה וכו', וזה שרימז בחודש אלול, ר"ת וישאלו איש לרעהו זה הקב"ה גם לרעהו ממש לשלום להתפייס יחד.

(ייטב פנים)

◆◆◆

ורמזו זה במשנה נותנין לבתולה שנים עשר חודש פי' שמזל אלול הוא בתולה והם מכפרת על שנים עשר חודש וכן אמרו במדרש והביאו השור א"ח שהזקנים מקדימים מחודש אלול והקב"ה מכפר שליש עוונות בעבור תשובת הזקנים המקדימין, ופירשו בזה מה שכתוב הנביא אז תשמח בתולה במחול בחורים וזקנים יחדיו פירוש שנמחול עוונותי' בחודש אלול שהיא מזל בתולה אפילו לבחורים בזכות הזקנים וז"ש במחול בחורים וזקנים יחדיו והוא חסד השי"ת שמביא ימי אלול כל יום שהוא י"ב שעות שעה אחת ליום והם ימי קודש המכפרים על ימי חול והייט אספרם מחול ירבון שימי אלול הקדושים ירבון על ימי החול של כל השנה וזהו שתקנו בסליחות לעמוד קודם היום כדי שירבו יותר מימי החול.

(פנים יפות)

◆◆◆

הרמז על תקיעות בחודש אלול בפ' בהעלותך, עשה לך שתי חצוצרות כסף וכו' מקשה תעשה אותם וי"ו ל"ך ל'מקרא ר"ת אלו"ל הנה בחודש אלול הוא התיקון לכל השנה, כמו שיש י"ב צירופי הוי"ה המשפיעים לכל י"ב חדשי השנה הנה השימות אלו מה שיש בזה יש בזה כידוע, כן חדשי השנה ג"כ מה שיש בזה יש בזה, וממילא התיקון מן חודש אלול הוא התיקון לכל החדשים ודו"ק והנה ימי השנה המה שס"ה נגד שס"ה גידין כידוע וכמו שהשס"ה גידין תלוין זה בזה כ"כ השס"ה ימים תלוים זה בזה ואם האדם מתקן יום אחד נחשב כמו שתיקן כל השס"ה ימים כמאה"כ יום לשנה כמספר הימים אשר תרתם וכו' והנה מדה טובה מרובה ויום אחד יוכל לתקן כל השנה.

(חסד לאברהם)

◆◆◆

תקעו בחודש שופר וכו' כ' הפוסקים שמרומז בזה לתקוע שופר ל' יום והיינו תקעו בחודש שופר, והטעם ע"ד מה דקיי"ל במי שבא לדין דאומרין לו כל ראי' שיש לך להביא תביא מכאן ועד ל' יום כמבואר בסנהדרין כן מזהירין ומזכירין אותנו לתקן ולהכין כל זכיותנו ל' יום לפני יום הדין הבעל"ט ע"כ אה"כ תקעו בחודש כלומר בחודש אלול שופר כי בכסא ליום חגנו הוא יום הדין הבעל"ט מ"ט כי חוק לישראל הוא שכך הדין להזהיר הבע"ד שלשים יום מקודם להביא זכיותיו וכמו כן במשפט לאלקי יעקב ע"כ תקעו בשופר כל ל' יום, ומה"ט נקרא חודש אלול חודש הרחמים והרצון דהנה אחז"ל מתחילה עלה במחשבה לפניו יתברך לברוא העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים שיתף מדה"ר והקדימו למדה"ד כמ"ש ביום עשות ה"א ארץ ושמים, וע"פ פשוטו אינו מובן כי לא בן אדם הוא ויתנחם וגם מה ענין שיתוף מדה"ר להקדימו, אמנם ע"פ הנ"ל יל"פ שלפי שראה שאין העולם מתקיים בדין לבד ע"כ הקדים מדה"ר בחודש אלול לפני מדה"ד שהוא ביום הרת עולם אשר הוא ית"ש יושב על כסא דין וע"י שהקדים לנו הזמן לתקן עצמינו והעיר אותנו בתשובה להקדים עצמינו במליצים טובים בזה שיתף מדה"ר למדה"ד דעי"ז יש זמן לתקן ולעשות הכנה לפעול רחמים לצאת אח"כ זכאי בדין והיינו דאמרו שיתף מדה"ר והקדימו למדה"ד.

(קרן לדוד)

אין לנו במה לבוא לפני המלך

הי' רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מס"ת פסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כ"י (ההו"י), כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

מחזור דברי יואל (ר"ה)

ה'הלל' של מרן רביה"ק זללה"ה בר"ח אלול בטבריא

סיפר לי הרה"ח ר' מאיר קליערס נ"י, זוכר אני פעם בראש חודש אלול כשהרה"ק מסאטמאר זצ"ל היה בעיר טבריה, והתפלל בבית המדרש סמוך לבית אבי הגאון ר' משה זע"ל, ואבי עמד על הטאראסע תחת חלון בית המדרש, ושמע את הרה"ק אומר הלל, ומשני עיניו של אבי ירדו דמעות.

שיח זקנים (ח"ד עמ' ש"ח)

פנימי תער"ג בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מוויזניץ בית שמש שליט"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ד' פרשת יתרו תשפ"א לפ"ק

רבינו שליט"א קבלו בברכת שלום בכבוד, ונסתובבה השיחה אודות הרבנית הצ' רחל ע"ה בת מרן רביה"ק ז"ל א"ח הגה"ק רבי יקותיאל יהודא טייטלבוים ז"ל אבד"ק סיגוט הי"ד

רבינו: דאם האב איך געהערט אמאל אז זי האט ליב געהאט צו הערן דעם אהבת ישראל זאגן תהלים, פון טאטן ז"ל האב איך דאם געהערט.[1]

האדמו"ר מוויזניץ: וואו איז זי אנגעקומען קיין גראסווארדיין צו הערן?

רבינו: ערגעץ האט זי אים געהערט, כ'מיין אין מארינבארד האט זי אים געהערט...

האדמו"ר מוויזניץ: דער סאטמאר רב ז"ל פלעגט אויך צו פארן קיין מארינבארד?

רבינו: יא, ער איז געווען דארט, כ'מיין אז דארט האט זי אים געהערט, דאם האב איך געהערט פון מיין טאטן.[2]

האדמו"ר מוויזניץ: ווי אלט איז זי געווען ווען זי איז אוועק בכלל, זי איז נאך מן הסתם געווען יונג.

רבינו: זי האט חתונה געהאט אום תר"צ, און זי איז אוועק אום תרצ"א.[3]

---

1 עיי' בס' תפארת יואל (הלק ג): שמעתי מהרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ע"ה שאמר לו רבינו הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זצוק"ל שבתו הצ' מרת רחל ע"ה הרבנית מסיגעט א"ח הגה"צ רבי זלמן לייב הי"ד אב"ד סיגעט בזיוו"ר היתה אומרת תהלים בכוונה ובנעימות, ואמר רבינו, שלמדה זאת בעת שהיתה עימי במרחץ מארינבאד שהיה שם הרה"ק בעל אהבת ישראל' מוויזניץ זצ"ל, וכידוע היה רגיל לאמור תהלים בקול נעים מאוד.

2 עיין בהקדמת שו"ת דברי יואל (עמ' י"ט) מה שכתב הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה שבשנת תר"ע היה רביה"ק בעיר מארינבאד ונפגש שם הרה"ק האהבת ישראל זצ"ל, ורבינו הלך לשולחנו בליל שב"ק, ומובא שם שיחה נאה שהיה ביניהם, וכן מה שהפליג האהבת ישראל על גדולתו של רביה"ק בפני בניו, עיי"ש באריכות.

3 הרבנית הצ' מרת רחל ע"ה בת מרן רביה"ק זי"ע הי' אשת חבר של הגה"ק רבי יקותיאל יהודה ט"ב זצ"ל אב"ד סיגעט בנו הגדול של העצי חיים זי"ע. ועוד בחיים חיותו של מרן העצי חיים ז"ל כבר נדברו בדבר קשר זה, והעצ"ח שלח פע"א את הרה"ח ר' בן ציון שו"ב מסטרימובא ז"ל לאורשיווא לרביה"ק זי"ע לעסוק בענין השידוך, ובעת שהי' רביה"ק בסיגוט על יומא דהילולא של מרן הייטב לב בשנת תרפ"ה, שלח אז העצי חיים אל רביה"ק את שני בניו רבי זלמן לייב ורבינו הברך משה ז"ל לתחות על קנקנם, ואז החליטו ביניהם להשתדך, אבל לא יצא הדבר מכח אל הפועל עד אחר פטירת העצ"ח, ובשעת הלויה הכריז רביה"ק שר' זלמן לייב נעשה חתן אצלו עם בתו מרת רחל ע"ה, ואחר הלויה הלך לבית אחיו העצ"ח לאחל לגיסתו הרבנית ברכת מזל טוב ואמר לה: מזל טוב, זלמן לייבעל'ע איז געווארן רב, רחל איז געווארן רביצין".

ביום ד' פר' וישלח ט"ז כסלו תר"צ לפ"ק התקיימה החתונה בעיר קראלי ששם כיהן אז מרן רביה"ק ברבנות, על הזמנת החתונה מצד הכלה כתב רביה"ק בזה"ל: "יום כלילת בתי הבתולה הכלה המהוללה מרת רחל תחי' עב"ג הבחור החתן החשוב הרב הגדול המפורסם כקש"ת מו"ה יקותיאל יודא נ"י, אב"ד דק"ק סיגעט יע"א, ממלא מקום אביו ככבוד אחי הגדול הרב הגאון הק' מו"ה חיים צבי זללה"ה".

ומצד החתן שלח זקינו אבי אמו הרה"ק מראצפערט זי"ע הזמנות לשמחת החתונה, בו כתב הרה"ק בזה"ל: "יום כלילת נכדי היקר הב' החתן הרה"ג חו"פ מו"ה יקותיאל יהודא שליט"א אבד"ק סיגוט יצ"ו, בן כ"ק חתני המנוח הרב הגאוה"ק מו"ה חיים צבי ט"ב זצללה"ה בעהמ"ח "עצי חיים", עב"ג הבתולה הכלה המהוללה מרת רחל תחי', בת מחו' הרב הגאון הצדיק המפורסם כקש"ת מו"ה יואל ט"ב שליט"א אבד"ק קראלי יע"א".

האדמו"ר מוויזניץ: מן המתם האט זיך התונה געהאט ביי די ניינצן–צוואנציג יאר, מ'פלעגט נישט התונה אמאל אזוי אלט.

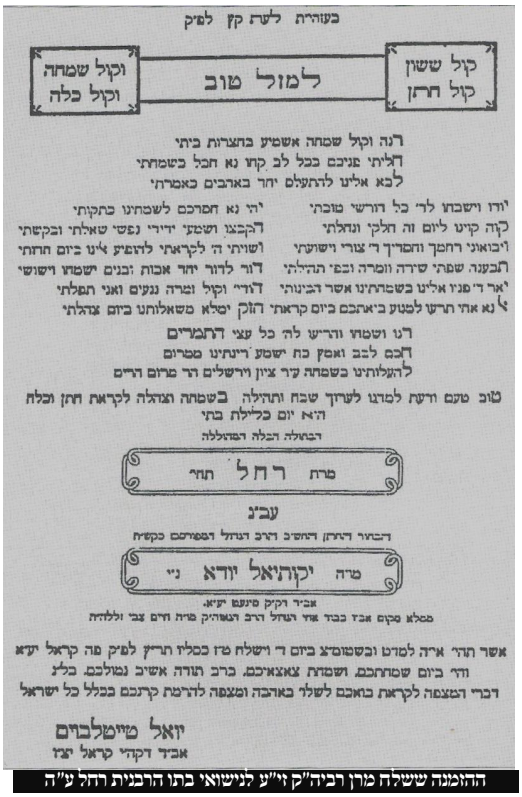
רבינו: ארום די צוואנציג איז זי געווען ווען זי איז אוועק.

האדמו"ר מוויזניץ: זי איז נישט געווען די יונגסטע, ס'איז נאך געווען נאך א מיידל יונגער פון איר.

רבינו: יא, זי איז נאך אוועק אמאך פריער, זי איז אוועק י"א אלול תרפ"א.

האדמו"ר מוויזניץ: איר פטירה האט דער סאטמאר רב זייער שווער אנגענומען.

רבינו: יא, אסתר האט זי געהייסן...[4]

בעזהי"ת לש"ק

קול ששון קול חתן | למול טוב | וקול שמחה וקול כלה

רנה וקול שמחה אשמיע בחצרות ביתי
הליתי עניכם ככל לב קחו נא חבל בשמחתי
לבא אליו להתעלם יחד באהבים כאמרתי

יהי נא חפרכם לשמחינו כתקותי — ורו ושבחו לד' כל דורשי טובתי
הקבצו ושמעו ידידי נפש שאלתי ובקשתי — קוה קויתי ליום וה חלקי ונחלתי
ושיתי ה' לקראתי להשיע אינו ביום תחתי — ויבואוני רחמך והסדיך ד' צורי וישועתי
דור לדור יחד אכות ובנים ישמחו וישושו — לבענה שמתי סיירה וומרה ובשי תהילתי
דורי וקול זמרה נגעים ואני תפלתי — יאר ד' פניו אליו בשמחתינו אשר הביאותי
נא אתי תרשו לפעל ביאתכם ביום קראתי הזן ישלא משאלותו ביום צהלתי

רנו ושמחו והריעו לה' כל עצי התמרים
חכם לבב ואמץ כח ישמע ויתיתנו סטרום
להעלותינו בשמחה עיר ציון וירשלים הר מרום הרים

טוב טעם ודעת למדנו לעיתך שבח ותהילה בשמחה וצהלה לקראת חתן וכלה
היא יום כלילת בתי

הבתולה הכלה המהוללה

מרת רחל תחי

עבין

הבחור הנחתן החשוב הרב הגדול המפורסם כקש"ת

מו"ה יקותיאל יודא נ"י

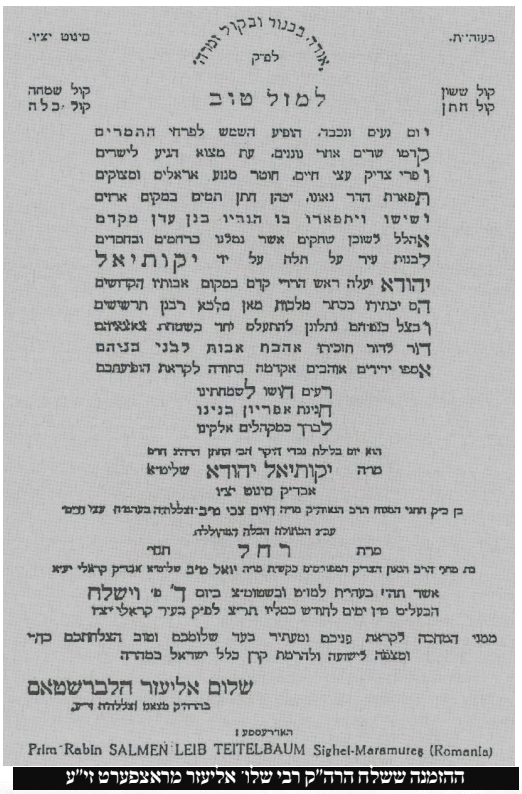
אב"ד דק"ק פיעטע יצ"א.

מכלא מקום אבז בבוד אדו הגדול הרב המאוה"ק מרה וחים צבי זללה"ה

אשר תהי' אירה למזלו ובשמוע"צ ביום ד' וישלח תרי"ץ לפ"ק פה קראל יצ"א
והי' ביום שמחתכם ושמחת צאצאיכם. כרב תודה אשי"ב נמולכם. כלע"נ
דברי המצעה לקראת בואכם לשלוך באהבה ומצעה להרמת קרנכם בכלל כל ישראל

יואל טיטלבוים
אב"ד דקהי קראל יצ"ו

ההזמנה ששלח מרן רביה"ק זי"ע לנישואי בתו הרבנית רחל ע"ה

בעזהי"ת. — אורי בבנו ובקרוי אורה — לפ"ק — מיטט יצ"ו.

קול ששון קול חתן | למול טוב | קול שמחה קול כלה

יום נעים ונכבד, הופע השמש לפרחי ההמרים
כרמו שרים אורי נגנים, עת מצוא דגיע לישרים
ופרי צדיק עצי חיים, חשוך סנוך אראלים ומצוקים
תפארת הדר נאוה, יהגן תתן הסים במקום ארזים
ושישו ויתפארו בו הנהיו בנן עדן מקדם
אהלל לשוכן שחקים אשר נפלע ברחמים ובחסדים
לבנות עיר על תלה על יד יקותיאל
יהודא יעלה ראש הדרי קדם במקום אבותיו הקדושים
דם יכתיבו בכתר מלכות מאן מלכא רבנן תרשישים
ובצל בנפיהם נחלנו להתעלם תחי כשמחת צאצאיהם
דור דודר חוכרו אהבה אבות לבני בניהם
אספי יהידים אהביהם אקדמה בחדוה לקראת הופעתכם

רעים קושו לשמחתינו
קינת אפריון בניינו
לברך במקהלים אלקים

הוא יום בלילת נכדי זיקי הבי הופע הרהיר הרם

מרה יקותיאל יהודא שליט"א

אכריך סיטט יצ"ו

בן כ"ק אחני המפואר הרב הגאוה"ק מרה וים צבי מרב"ד וצללהה בשמ"ח עבי נכמ"ו

עב"ג הבתולה הכלה המהוללה

מרת ר ח ל חתני

מ' מאיר זרוב הנגיד הנכבד המפורסם בקשת"ט מרה יואל פיים שליט"א אבר"ק קראלי יצ"א

אשר תהי' בעזהי"ת למו"ש ובששונו"צ ביום ד' מ' וישלח
הבעלים מן ימים לחדש כסליו תרי"ץ לפ"ק בעיר קראלי יצ"ו

ממני המזהבה לקראת פניכם ומעתיר בעד שלומכם ומזב הצלחתכם בקו"י
ומצפה לישועה ולהרמת קרן כלל ישראל במהרה

שלום אליעזר הלברשטאם
בהרה"ק מצאנז זצללהה"ק

האורי"פספ"ז:
Prim-Rabin SALMEN LEIB TEITELBAUM Sighet-Maramureș (Romania)

ההזמנה ששלח הרה"ק רבי שלו' אליעזר מראצפערט זי"ע

מצד החתן הי' השושבינין זקינו מרן הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט, פניו הק' של רביה"ק האירו משמחה של קדושה בחתונה זו, וביותר בשעה שרקד לפני הכלה בריקודי מצוה בלבת אש שראו כלם שעבודת הקודש עליו ברקידה זו ורקד זמן ארוך, וכל העם הנמצאים בעזרה מזמרין ורוקדין, ויניעו אמות הסיפים מקול מצהלות חתנים מחופתם, גם הגה"ק מנאסוויד ז"ל הי' בשמחה עילאה, ובשעות לפנות בוקר רקד ריקודי מצוה עם הכלה זמן ארוך לערך חצי שעה בדביקות נפלאה, ואח"כ רקדו ביחד רביה"ק והגה"ק מנאסוויד ז"ל זמן רב, אולם באמצע רקידת הרב מנאסוויד נכבו פתאום המאורות ונעשה חושך ורבים נזדעזו מזה, כאילו שזה רמז על צרה שלא תבא, ואחר זמן נזכרו החסידים ממאורע זה כאשר לדאבוגינו ולדאבון לב כל בית ישראל לא ארכו ימי השמחה, ובשנה שאחרי החתונה ביום ר"ח ניסן שנת תרצ"א לפ"ק נפטרה ל"ע הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה, והוטמנה בבית החיים בסיגעט באוהל של רבותינו הק' עצי התמרים זללה"ה.

4

אודות פטירת בת מרן רביה"ק זי"ע הבתולה הצ' מרת אסתר ע"ה יסופר כי בשנת תרפ"ב נחלה רבינו קשות והי' ממש בסכנה, הילדה בת י"ב שנים בראותה זאת, לא השבה הרבה רק תיכף נכנסה אל בית המדרש והתחילה לבכות להבחורים, שיעורר רחמי שמים לרפואתו והחלמתו של רבינו ולא נסתפקה בזאת והכריזה שהיא לוקחת על עצמה כל מה שצריך לבוא על רבינו, ואח"כ נחלה הילדה מאוד, וזמן קצר לאחמ"כ נפטרה, וכפי שמספרים הזקנים שבדור, בעת הלוייתה נפרד רבינו מאתה בבכיות נוראות קורעות הלב, הוא ידע מה שעשאה בתו למענו, הרי פשוט מסרה נפשה.

רביה"ק מזכיר את אסונו במכתב תשובה (נדפס בשו"ת דברי יואל או"ח סי' כ"ו) שכתב בימים ההם (ד' סליחות שנת תרפ"א) וז"ל: "...כי אז אחר שקבלתי מכתבו לא הייתי בקו הבריאה והייתי מוטל על ערש דוי איזה שבועות, אחר כך נגעה בי יד ה' רח"ל בפטירת בתי ע"ה, השי"ת ינחמינו ויגדור פרצותינו בב"א...".

ויש לציין שבס' מוש"י (ח"ד עמ' ש"מ) מביא דבר פלא בשם הגה"צ רבי משה ארי' לעוו זצ"ל מטעמעשוואר חתנו של הגה"ק רבי אליעזר מביקסאד זצ"ל שאחר הימים נוראים בשנת תרפ"ב נסתלק לפתע אצל הרה"ק מביקסאד כשהתגורר בסאטמאר א' מבניו, ובשעת ההספד אמר הרה"ק מביקסאד שזה עתה נסתלק בתו של המרא דאתרא, ועתה

האדמו"ר מוויזניץ: וואו איז די רביצין רחל אוועק, אין סיגוט? דער סאטמאר רב האט געוואוינט דעמאלטם אין סיגוט?

רבינו: ניין, ער האט געוואוינט אין קראלי.

זי האט דאך התונה געהאט קיין סיגוט, זי איז געווען די רביצין אין סיגוט.

האדמו"ר מוויזניץ: וואו איז דער סאטמאר רב גזיצן שבעה, ער איז געפארן קיין סיגוט?

רבינו: ער איז געווען אויף די לויה און נאכדעם איז ער אהיים געפארן, נאך אינעם זעלבן טאג איז ער גלייך אהיים געפארן.[5]

א' הנוכחים: ער איז שוין געווען רב אין סאטמאר דעמאלטם תרצ"א?

רבינו: ער איז שוין געווען רב, אבער ער האט נאך געוואוינט אין קראלי. ערשט אום תרצ"ד איז ער געקומען קיין סאטמאר.[6]

איז ער איז געפארן פון סיגוט קיין קראלי באלד נאך די לויה, קראלי איז אויך נישט צי ווייט, קראלי איז א האלבע שעה פון סאטמאר צו פארן מיט א קאר היינט צוטאג.

האדמו"ר מוויזניץ: דא אין אמעריקא איז דער סאטמאר רב אויך געזיצן שבעה?

רבינו: יא, נאך די טאכטער חי' רויזא (א"ח הגה"צ מסעמיהאלי ז"ל).

איינער האט אים אמאל געפרעגט ווי אזוי ער האט געטאנצט מצוה טאנץ ביי די טעכטער, מיט די הענט צי מיט א גארטל,[7] ער האט דאך געהאט דריי טעכטער, און

נסתלק בנו, והוא מאוד רוצה לידע מה צריך לתקן בתוככי העיר, כי הלא דבר הוא.

ואחר כמה ימים נכנס איש א' להרב מביקסאד ואמר לו שהוא חושב שיש לתקן שבסביבות העיר סאטמאר מתגוררים זוג בחטא נורא רח"ל, ויתכן שזהו סיבת הדבר, ואכן רביה"ק והרב הנ"ל נכנסו לעובי הקורה וחקרו ודרשו עד שתיקנו את הדבר, עיי"ש.

5 עיין בס' נפלאים מעשיך (ח"ב) מה שסיפר הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה המשב"ק שכשנפטרה בתו של רבינו הרבנית מסוגעט הצ' מרת רחל ע"ה, ואף אחד לא העיז להגיד לרבינו הבשורה לא טובה, ובלית ברירה הלך אביו רבי פייבוש הי"ד שהיה המשב"ק להגיד לרבינו שצריכים לנסוע לעיר סיגעט, ורבינו הבין תיכף ומיד סיבת הדבר, ורבינו לא רצה בשום אופן שהרבנית הצדיקת אמה של הנפטרת תבוא עמו, ורבינו ביקש מרבי פייבוש הי"ד שישתדל אצלה שלא תבוא, אמנם היא נתעקשה מאוד, עד שלבסוף אמר רבינו שהוא מסכים שתבוא, רק אם היא תבטיח שלא תקשה קושיות על הנהגתו ית"ש.

ויש להוסיף שבס' זכרון צדיקים מובא שעל אם הדרך פרצה הרבנית בבכי, ורבינו הזכיר לה שהיא הבטיחה שתקבל עליה גזירת שמים באהבה, ואכן מאז לא בכתה, וכשהגיעה סמוך למיטת בתה ביקשה לראות פני בתה ע"ה, ורבינו אמר למלא בקשתה, ע"ש.

6 ביום ר"ח סיון שנת תרפ"ח בשנסתלק הגאון הקדוש המפורסם רבי אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל בעל קרן לדוד האב"ד סאטמאר, נתבקש מרן רבינו ז"ל לעלות על כסא הרבנות בעיר הגדולה לאלקים עיר ואם בישראל, ורבינו סירב מקודם לקבל המשרה על שכמו, ופנה אליו הגה"ק מנאסאד בבקשה שיקבל המשרה על שכמו, ובין התוארים הוא כותב: "נור ישראל עמוד הימיני, צדיק יסוד עולם, אור ישראל וקדושו, רכבו ופרשו וכו'" ובסיום המכתב הוא כותב: "על כן טובה גדולה להעמיד הדת על תילה שימלוך כבוד קדושת הדר גאון קדושת תורתו, לקבל המשרה על שכמו, ובזה אצא ואשתחוה הקטן והשפל הדושת"ה וכו' אולם למעשה נמשך הדבר עוד כמה שנים. ורק ביום י"ב לחודש אדר שנת תרצ"ד החליט רבינו להעתיק משכנו מקראלי לסאטמאר, ומסר רבינו להמשלחת הנכבדה מעיר סאטמאר שגמד בדעתו לקבל עליו עול הרבנות בעיר המהוללה סאטמאר.

7 הנה ענין המצוה טאנץ מוזכר כבר ב"מחזור ויטרי" (סוף סימן תצ"ו) וז"ל שם: "אחר ברה"מ ושבע ברכות מביאין את החתן ואת הכלה, ומושיבין אותם בקתדראות זה כנגד זה, ועושין להם מחולות סביבותיהם, ויהללו להם במחול בחורים וזקנים יחדיו וייטיבו נגן בשמחה ובשירים".

וענין הגארטל מובא בספר "כלילת חתנים" (מהגאון ר' אהרן מעדיל אב"ד קיריא פי"א אות ג) וכה כתוב: "נוהגים לשמח מאד בתוך הסעודה בשירים וזמרים וריקודין וקרובי החתן וכלה מרקדים עם הכלה בהפסק מטפחת מיד ליד גם החתן והכלה מרקדים ביחד ומזמרים לפניהם".

והריקוד ביד אחת מובא ב"שלחן העזר" (ח"ב סימן ט' סעיף ח') שכתב "ונוהגין שמורקדין ע"י הפסק מטפחת שאוחז בקצהו והכלה בקצה השני", ומביא ג"כ שיש "אנשי מעשה שמחמירין גם בזה רק רוקדין לפני הכלה בלי מטפחת כלל ובריחוק קצת מכלה".

ועיין בס' "ליקוטי מהרי"ח" (ח"ג סדר נישואין) שכ': "וכן נהג כבוד אדמו"ר הגה"ק משינאווא זצללה"ה שרקד לפני הכלה בלי מטפחת אך ראיתי גדולי הדור שהלכו במחול עם הכלה ע"י הפסק מטפחת".

וכן בס' "דברי תורה" - מונקאטש (ח"א אות ו) כתב "שמעתי וראיתי מאדמו"ר הקדוש משינאווא זיע"א שהיה אצלו עבודה גדולה לרקד לפני הכלה בבהירות גדול אמנם כפי שאמרו חז"ל כיצד מרקדין לפני הכלה ולא היה אוחז במטפחת בידו עם הכלה שאוחזת ג"כ במטפחת ואמר כי מנהג קלות של הבדחנים שהנהיגו כן לאחוז במטפחת ודברי חז"ל בדיוק רק לפני' הכלה".

אמנם מן הענין לציין שבספר עולת מועד לסוכות מעיד וז"ל: ...ידעתי וראיתי בהאי בוצ"ק אדמו"ר הה"צ מהרי"ח ה"ש (הדברי יחזקאל) משינאווע ז"ל בשמחת נשואי נכדו בבית מדרשו שהיה מרקד בריקודין של מצוה עם הכלה מידו לידה רגעים הרבה אנפהא נהירין בנהירין עילאי ע"כ.

צוויי טעכטער האט ער חתונה געמאכט, האט ער אים געפרעגט, ווען דער רבי האט געטאנצט מיט רחל'ע מצוה טאנץ, ווי אזוי האט דער רבי געטאנצט, מיט א גארטל צי מיט די הענט? האט ער געפרעגט, וועד? מיט וועמען? ער האט נישט געכאפט פון וועמען מ'רעדט, וועד איז דאס, געטאנצט מיט וועם? ביז ער האט זיך געכאפט, ער איז געבליבן שטיין, און ער האט שוין נישט געענטפערט.

נאכדעם האט ער געקרעכצט, ער האט געזאגט 'איך האב געהאט קינדער, ניטאמאל געדענק איך אז איך האב געהאט קינדער', אזוי האט ער געזאגט 'ניטאמאל געדענק איך אז איך האב געהאט קינדער'.[8]

האדמו"ר מוויזניץ: א חידוש פון א מעשה, אז עם פאסירט אזא זאך ביי א מענטש, נארמאל א מענטש טראכט ער פיר און צוואנציג שעה פון דעם, און דא פאר צרת הכלל וואס ער האט געטראגן אויף זיך, האט ער אינגאנצן פארגעסן פונעם צרת הפרט, ס'איז א מורא'דיגע דרגא, א מורא'דיגע זאך.

רבינו: יא, אזוי האט ער געזאגט 'ניטאמאל געדענק איך'.[9]

וכן מובא ב"שולחן העזר" וז"ל: "וכן ראיתי אני את כ"ק מרן הגה"ק מופת הדור בעל הדרכי תשובה זצוק"ל שהכלה היתה עומדת על מקומה והיה מרקד לפניה ברצוא ושוב בקדושה וטהרה בהתלהבות מלאכי אש צבאות בעצימת עיניו הטהורים, ובהכאת כף אל כף בקול רינה וזמרה לד' הטוב".

ובספר "תולדות קול אריה" (דף כ"ה) כתב "הגה"ק בעל קול אריה מעולם לא הלך במחול עם כלה דעלמא על התונה ואף לא בהפסק מטפחת, אבל על נישואי בתו רקד כמה שעות והשליך מנעליו מעל רגליו ועין בעין ראו כל המתאספים כי עשה יחודים וכיוון לדברים גבוהים ורמים".

ויש לציין שהרקידה עם הגארטל או מטפחת אינו מנהג חסידים דווקא, כי עיין מה שכ' בס' "תולדות אדם" (פרק ט"ו תולדות הגאון רבי שלמה הלמן ז"ל מווילנא תלמידו של הגר"א זי"ע ואחיו של הגאון רבי חיים מוואלאזין ז"ל) **וכה לשונו: זה** ששה ועשרים שנה היתה משתה גדולה של שמחת נשואין וכו' אחר כן רקד עם הכלה "אחוזי יד על ידי מטפחת" בנועם לב ופנים מאירות, ובסדר מתוקן ונעים מאד, עד שפחד ורחב לבב כל הקרואים, ועיניהם החלו יורדות מים מרוב גיל ושמחה עכ"ל, הרי לנו שמנהג זה הי' נהוג גם אצל גדולי תלמידי הגר"א ודו"ק.

8 ויש להעתיק מתוך הקדמה לסדר הקפות שהו"ל הגה"צ רבי שמואל ליכטנשטיין שליט"א דומ"ץ קראסנא, כדלהלן: "בשמחת תורה שנת תרצ"ב הי' רבינו ז"ל בשנת האבל על פטירת בתו הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה הרבנית מסיגעט ועם גודל צערו בהאסון אשר קרהו ל"ע התגבר כארי לעשות סדר ההקפות כדרכו בקודש בשמחה רבה ובהתלהבות דקדושה כראוי לכבודה של תורה אשר נפשו בה קשורה ובאמצע ההקפות פירש אז הפסוק זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו דלכאו' לפום ריהטא הי' נראה להיפך דבעת שמזכיר רב טוב אז נופל הלשון ירננו ובצדקתך שהוא בבחי' דינים הי' צ"ל יביעו, ופי' רבינו דדוד המע"ה בא ללמדינו בזה דכשהשי"ת עושה טובות וחסדים אז די לשבחו בבחי' יביעו וזה זכר רב טובך יביעו ומשא"כ וצדקתך כשהקב"ה עושה דינים ח"ו אז ירננו צריכים לרנן ביתר שאת (עי' בדברי יואל לשמחה"ת אות ס"ו) ומסופר שאחרי דברי תורה הללו התחיל רבינו לרקוד עם הספרי תורה בשמחה והתלהבות רבה ועצומה והתנשא בכל כוחו וגופו הרבה יותר מאשר ראוי אצלו בשנה רגילה".

9 עי' בזמירות דברי יואל דבשנת תשי"ד כאשר נפטרה בתו הרבנית מרת חי' רווא ע"ה בעש"ק והלך רבינו אחר מיטתה שבור ורצוץ ולפני כניסת השבת התמרמר שאביו הק' בעת שאירע לו אסון כזה והי' שבור ורצוץ כל ימי השבוע ובהגיע יום שב"ק נהפך לאיש אחר והי' בכל יום שבת בשמחה כרגיל, והמשיך רבינו ואמר אני אינני במדרגה זו ומפחד אני שלא אוכל להתחזק אף ביום השבת כה התמרמר רבינו בעוותנותו, אולם עם כניסת השבת קבל את השבת בשמחה וערך את שלחנו הטהור כרגיל ומספר אחד מזקני החסידים אשר בעת השולחן התבונן היטב בצורתו של רבינו וכשהגיע רבינו לתפילת רבון העולמים על כל החסד אשר עשית עמדי יצאו הדברים מפיו באהבה ושמחה ובמאור פנים כאיש שלא ידע צער ודאגה לעולם ומים רבים לא יוכלו לכבות את אהבת הבורא היוקדת בקרבו.

ולתועלת הקוראים נציג בענין זה מרשימות זכרונותיו של הרה"ח המפואר מו"ה חיים הערש יאקאבאוויטש ע"ה מזקני חשובי אנ"ש בוויליאמסבורג מה שסיפר לבניו כדלהלן:

יענעם עש"ק פרשת וירא תשי"ד לפ"ק וועז עס איז נפטר געווארן הרבנית הצדיקת מרת חי' רויזא ע"ה, בין איך געווען ביים רבי'ן אין שטוב וועז עס איז אריבערגעקומען צום רבי'ן דער דאקטער שוואַרץ, און ער האט געזאגט פארן רבי'ן אז ער וויל געבן א נידל.

דער רבי האט נישט פארשטאנען פארוואס דער דאקטער איז געקומען, האט ער געזאגט פארן רבי'ן "ס'איז גוט פארן רבי'ן צו נעמען דעם נידל", דער רבי האט באלד פארשטאנען אז עפעס האט פאסירט, און ער האט געהאט אן הרגשה אז ס'איז בנוגע די מאכטער די צדיקת רויזעלע ע"ה.

דער רבי האט תיכף א פרעג געטון "מ'קען נאך תהילים זאגן?", וועז מ'האט געענפערט אז ס'איז שוין ליידער דערנאך, האט דער רבי א שווערן קרעכץ געגעבן "א קאפיטל תהילים האט מען מיך נישט געלאזט זאגן"... ער האט זיך אויפגעשטעלט און צוגעגאנגען צום פענסטער און דארט ביטערליך געווייניט ווי א קינד. ביז וועז ר' שלמה בראוועד ע"ה האט א זאג געגעבן אז די לוי'ס איז באשטימט געווארן אויף צען אזייגער.

דער רבי האט זיך מתמרמר געווען פארן סיגעטער רב (מרן רביע הברך משה ז"ל), מיט גרויס שברון לב האט ער אים געזאגט אז וועז עס איז געווען אזא אומגליק ביים מאטן מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע (היינו כשנפטרה בתו הכלה מרת רחל ע"ה ביום י' כסלו תרס"ג) וועז ס'איז געקומען שבת איז ער אינגאנצן נשתנה געווארן פון קדושת השבת, אבער איך קען דאס נישט"...

האט דער סיגעטער רב געוואלט מחזק זיין דעם פעטער זאגדיג "וואס פארא פארגלייך איז דאס? דער קדושת יו"ט האט דאך נאך געהאט נאך קינדער...

דער רבי איז געווען זייער צובראכן פון דעם מצב און ער האט זיך א לענגערע צייט נישט געקענט צוזאמען קלויבן פון זיין צובראכנקייט. וועו די רביצין ע"ה האט געזעהן דעם רבי'ן זי"ע אין זיין צובראכענעם מצב און ווי ער קען זיך נישט צוזאמען קלויבן פון דעם בראך, האט זי מיך געבעטן אז איך זאל פרובירן באזיה אופן שהוא צו ברענגען דערצו אז דער רבי זאל זיך מתגבר זיין, און ווייטער אנגיין געהעריג.

איך האב זיך געזומען די מוט און איך בין אריין צום רבי'ן און געזעגן א קלאפ מיט די האנט "גוט, ער האט אויסגעפירט, עס איז אים געלונגען!".

דער רבי קוקט מיך אן און וואונדערט זיך וואס איך מיין צו זאגן מיט די ווערטער, האב איך געזאגט "אז דער קאפיטאן איז דעמוראליזירט איז די גאנצע שיף אין א סכנה, דער בעל דבר האט זיך גוט אן עצה געגעבן מיטן רבי'ן, ער האט געזעהן וואס דער רבי בויעט אויף אידישקייט דאהי און אין ארץ ישראל, האט ער גענומען דעם גענעראל און איהם צוקלאפט, אז דער רבי איז צוקלאפט זענען מיר אלע צוקלאפט, יא, ס'איז אים געלונגען און אלעס וואס דער רבי האט ביז היינט זיך געמוטשעט אויפצובויען וועט יעצט צוגרונד גיין"...

דער רבי האט געכאפט די ווערטער, און עס האט אים שטארק באנומען, און מען האט באלד געזעהן א שטארקע שינוי לטובה אויפן רבי'ן, און ער האט זיך מחזק געווען און ער איז ווייטער אנגעגאנגען לאורך ימים.

איך האב דעמאלטס אויך געזאגט פארן רבי'ן "מיר אלע זענען דעם רבי'נס קינדער", אז דער רבי האט אסאך אייגענע קינדער אויף דעם עולם.

"איך האב זיך דעמאלטס איינגעשטעלט מיינע זיבעציג יאר, איך האב זייער מורא געהאט דערפון, אבער איך האב זיך געזומען די דרייסט, איך האב זיך צוגעגרייט כה און ענערגיע און איך האב דאס געזאגט פארן רבי'ן, און ב"ה שעלתה בידי".

די רביצין ע"ה איז שפעטער געקומען צום איהם און זי האט אים שטארק באדאנקט אז עס איז קלאר אז זיינע ווערטער האבן דעם רבי'ן שטארק אויפגעלעבט און מחזק געווען אנצוגיין ווייטער.

איך האב געדאוועט ביים רבי'ן יענעם פרייטאג צונאכטס, וועו דער רבי האט געזאגט "מזמור שיר ליום השבת" האט מען געזעהן ווי פון זיינע הייליגע אויגן פליסן טרערן.

ביים טיש בליל שב"ק ביי זיך אין קליינעם ביהמ"ד איז דער רבי געווען זייער ערנסט און ער האט פאר קיינעם נישט געגעבן לחיים, איך האב געגעבן לחיים פארן רבי'ן, און דער רבי האט מיר צוריק געגעבן.

[און רבי יעקב נחמי' יאקאבאוויטש ע"ה האט דערציילט ווי ער געדענקט יענעם פרייטאג צונאכטס, וועו דער רבי איז אריינגעקומען צום טיש איז געווען א שרעקליכער פחד, קיינער האט זיך נישט עטרויעט אראפצוזעצן צום טיש. דער רבי איז געווען רויט ווי פייער. וועו ער האט געזעהן דעם זיידן שטיין האט ער אים געווינקען אז ער זאל זיך אריינזעצן צום טיש ווי געווענליך].

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט למעשה געענטפערט תשובה וואס ער האט געטוהן ביי די מצוה טאנץ, ער האט געטאנצט מיט די האנט צי מיט א גארטל?

רבינו: מ'האט געפרעגט דעמאלטס, מיין טאטע האט אויך געהאט די שאלה וועו ער האט חתונה געמאכט די קינדער, און ער האט געפרעגט איהן וואס זענען דעמאלטס געווען אין קראלי אויף די חתונה, און זיי האבן געזאגט אז ער האט געטאנצט מיט די האנט.

מיין שווער (האדמו"ר הישועות משה מוויזניץ ז"ל) האט אויך געטאנצט מיט די האנט.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, אין וויזניץ האט מען געטאנצט מיט די הענט. דער אמרי חיים איז אפילו ביי אייניקל האט ער געטאנצט מיט די הענט, נישט נאר ביי א טאכטער.[10]

רבינו: דער טאטע האט ביי די אייניקלעך שוין נישט געטאנצט מיט די הענט.

האדמו"ר מוויזניץ: מיין טאטע (האדמו"ר התורת מרדכי מוויזניץ ז"ל) האט עס געזומען פונעם זיידן פון סקווירא, ער האט אויך נישט געטאנצט מיט די הענט, נישט נאר דאס, נאר אפילו וועו ער האט געזעהן איינער פון די מחותנים וואס טאנצט מיט די האנט האט ער זיך אויסגעדרייט.

רבינו: די מעשה וואס כ'האב פריער געזאגט איז געווען וועו דער פעטער ז"ל איז שוין נישט געזונט געווען, אבער בעפאר דעם נאך אין די כ' יארן איז געווען אן אנדערע זאך, דא איז געווען א איד ר' יונה גלויבער (מלמד ומרביץ תורה ויר"ש במוסדות רביה"ק ז"ל רבות בשנים), ער האט געהאט קינדער אינדערהיים פאר די מלחמה, און דא האט ער שוין נישט געהאט, זיי זענען נעבעך גע'הרג'עט

---

10 עיי' בס' נעימות החיים (עמ' ת"ב) שהמחבר מעיד שראה את האדמו"ר האמרי חיים זצ"ל בחתונת מרן רבינו שליט"א להבחל"ח כשרקד עם נכדתו הרבנית תליט"א יד ביד.

ובספר "נטעי גבריאל" (על נישואין ח"א) הביא ששמע מהאדמו"ר בעל התורת מרדכי מוויזניץ זצ"ל שזקינו הק' בעל ה"אהבת ישראל" מוויזניצא רקד עם בנותיו ונכדיו ביד.

וכן נהג הגאון בעל קול אריה זצ"ל, ועיי' בהקדמת לחם שלמה שכ' שהגה"ק משאמלוי זצ"ל היה מרקד ביד עם כל נכדותיו הכלות ורקד עמהם בהתלהבות זמן רב ואפילו עם נכדתו בת בנו ג"כ רקד, וכן משמע בב"ח (אהע"ז סי' כ"א) שכ' מפורש יוצאי חלציו, א"כ הה"ד גם בת בנו, וכ"כ בשו"ת מאורות נתן (סי' מ"ז).

געווארן ביי די קריג, ער האט שוין נישט געהאט דא קיין קינדער, און ער איז אזוי אריין געקומען צום פעטער ז"ל, און האט זייער געווויינט אז ער האט נישט קיין קינדער, ער האט דאך אמאל געהאט קינדער, און זיי זענען נעבעך אומגעקומען ביי די קריג, ער איז געווען א איד א תלמיד חכם א מרביץ תורה, האט אים דער פעטער ז"ל געזאגט, מ'דארף זיך מחזק זיין, א איד וויי איר זענט דארף זיך מחזק זיין אין תורה, און ער האט אים געזאגט, איך האב אויך שוין נישט קינדער, כ'האב אויך געהאט קינדער, און כ'האב היינט נישט קיין קינדער, אבער כ'בין מיך מחזק אין די תורה.[11]

האדמו"ר מוויזניץ: א פחד פון א מעשה... ביי איינע פון די דרשות אין די הייליגע טעג, האט ער געבעטן פונעם עולם מ'זאל אים אינזין האבן.

רבינו: דאם איז נאך געווען אינדערהיים,[12] און שפעטער אויך, ער האט געפלעגט בעטן אז דער עולם זאל מתפלל זיין פאר אים.[13]

---

11 וראוי להעתיק מה שסיפר הגה"צ רבי יושע מייזליש ז"ל אב"ד ליעוש בלאנדאן, אשר בימי בחרותו זכה ללמוד בישיבת מרן רביה"ק ז"ל, כי אחרי הסתלקותו של בתו הרבנית רויזעלע ע"ה אשת הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל היה רבינו שבור ורצוץ עד למאוד, ושלח את כל משמשיו מאתו, ופעלו אצלו ששבע בחורים באים בשנים ישמשו אותו, וחבלים נפלו לי בנעימים להיות נמנה ביניהם, והשעות האלו היו השעות הנפלאות ביותר בשנות חיי, שאז זכיתי לראות מקרוב הליכות מלכי בקודש סדר יומו הנפלא, אכילתו ושינתו ולימודו, כאשר סיים עבודתו הקדושה התפילות וקבלת הקהל היה בשעה אחת בלילה, ואז טעם קצת, ואני הייתי צריך להביא לפניו המאכלים, ואז לקח בידו גמרא והתחיל ללמוד הסוגיא אשר למד בפני הבחורים, ובניגון ערב מבית ראפשיץ אשר כפי הנראה למדו מבית חותנו (מיוו"ר) הגה"צ מפלאנטש זצ"ל, וכך למד בשעות הלילה עד שעה ארבע בריציפות ובלי הפסקה, ואני לא הייתי יכול לתת לעפעפי תנומה מנעימות קולו אשר נשמע, ואחר כך יצא ותואר פניו מאירות כמלאך אלקים משרת, והלך לנוח במשך שעה וחצי, ואח"כ התגבר כארי והתחיל להכין את עצמו להתפילה באמירת תהלים בכביות וכדו' ובהכנת גופו הטהור עד שעה אחד עשר, ואז הלך לטבול במקוה ולהתפלל תפילת שחרית.

12 פעם אחת ביום הושענא רבה כשהי' רבינו אבדק"ק קראלי בהגיעו לפיסקא "הושענא כל שיח תדשא ותושיע", פתח ואמר: ק"ז מרן הייטב לב ז"ל היה רגיל לומר שתפילה זו מסוגלת לפעול שיפקדו העקרות ויוושעו בוש"ק, שכל שיח ועשב וכמו"כ האדם הנדמה לעץ השדה כולם יעשו פירות, וכאן פרץ רבינו בבכי קורע לבבות וצווח כברוכיא: את אחי אנוכי מבקש במטותא מינייכו העתירו והתפללו בעדי ובעד ביתי להוושע בוש"ק במהרה שלא יפסק החבל הטהור ח"ו, ואנו רואין כי להבדיל הרשעים עוברי רצונו ית' מתרבים מידי יום יום אשר עפ"י רוב בניהם כמותם מכעיסין ובאין לפני ה', ולעומת זאת לאותן היהודים אשר חפצם ומגמתם להעמיד דור של צדיקים אשר יעבדו את ה' ויעשו נח"ר להבו"ת כמה קשה הדבר, וע"כ צריכין לאפושי ברחמי שהשי"ת יעזור שבית צדיקים יעמוד ויפרה וירבה ויעשה פירות, ומזקנים אתבונן אשר שמעתי לאמור שבעת אשר אבא מארי זללה"ה הי' חשוק בנים ל"ע הפציר אא"ז זלה"ה הייטב לב וביקש את הציבור שנתוועדו יחד אתו בבית מדרשו שיתפללו עליו, אע"פ שהיו אז בדורו הרבה צדיקים וקדושי ארץ, שהי' בעולם מרן הק' מצאנז זי"ע וגם אא"ז זלה"ה עצמו הי' קדוש עליון, מ"מ ביקש את הציבור שגם הם יתפללו עליו דגדול כח הציבור וקל כביר לא ימאס.

כמותם מכעיסין ובאין לפני ה', ולעומת זאת לאותן היהודים אשר חפצם ומגמתם להעמיד דור של צדיקים אשר יעבדו את ה' ויעשו נח"ר להבו"ת כמה קשה הדבר, וע"כ צריכין לאפושי ברחמי שהשי"ת יעזור שבית צדיקים יעמוד ויפרה וירבה ויעשה פירות, ומזקנים אתבונן אשר שמעתי לאמור שבעת אשר אבא מארי זללה"ה הי' חשוק בנים ל"ע הפציר אא"ז זלה"ה הייטב לב וביקש את הציבור שנתוועדו יחד אתו בבית מדרשו שיתפללו עליו, אע"פ שהיו אז בדורו הרבה צדיקים וקדושי ארץ, שהי' בעולם מרן הק' מצאנז זי"ע וגם אא"ז זלה"ה עצמו הי' קדוש עליון, מ"מ ביקש את הציבור שגם הם יתפללו עליו דגדול כח הציבור וקל כביר לא ימאס.

13 עי' במחזור דברי יואל (לר"ה עמ' של"ט) דכמה פעמים הזכיר מרן רביה"ק זי"ע בדרשותיו לפני תקיעת שופר, דיום ר"ה מסוגל לפקוד עקרות, כי ביום זה נפקדו שרה רחל וחנה, ולכן עלינו להעתיר בעד בני ישראל שיפקדו בדבר ישועה ורחמים, והיה מבקש שיעתירו גם בעדו.

ועי"ש עוד בשולי היריעה (אות פ"ד) דבדרשתו בר"ה שנת תשי"ד לפ"ק אמר רבינו עה"פ וה' פקד את שרה, ד'את' בכל מקום בא לרבות, וכאן יש לומר ע"ד הכתוב כל השומע יצחק לי ואמרו חז"ל הרבה עקרות נפקדו עמה, דכששרה נפקדה נפתח ציעור גדול לעולם ועי"ז הרבה עקרות נפקדו עמה, וזה בא ה'את' לרבות, וזה הנס הוא נצחי ומתעורר בכל שנה ושנה, מורי ורבותי! בשנה שעברה הרבה עקרות נפקדו בעי"ה [בידוע נפקדו בשנה ההוא הרבה עקרות ע"י ברכת מרן רבינו ז"ל], אבל הרבה מאוד עדיין צריכין לישועה זו, נפיל נא תחינתינו ביחד כי גדול מאוד כח הציבור, ותתפללו גם בעדי, והעת רצון גדול מאוד לזה היום ביום שנפקדו שרה רבקה רחל וחנה, וגם אצל שרה היה כבר אחר היאוש וביום הזה נפקדה, עכ"ל.

פעם אחת ביום הושענא רבה כשהי' רבינו אבדק"ק קראלי פתח ואמר: ק"ז הייט"ל הי' רגיל לומר שתפילה זו מסוגלת לפעול שיפקדו העקרות ויוושעו בוש"ק, שכל שיח ועשב וכמו"כ האדם הנדמה לעץ השדה כולם יעשו פירות, וכאן פרץ רבינו בבכי קורע לבבות וצווח כברוכיא: את אחי אנוכי מבקש במטותא מינייכו העתירו והתפללו בעדי ובעד ביתי להוושע בוש"ק במהרה שלא יפסק החבל הטהור ח"ו, ואנו רואין כי להבדיל הרשעים עוברי רצונו ית' מתרבים מידי יום יום אשר עפ"י רוב בניהם

האדמו"ר מוויזניץ: וועלכע יאר האט דער סאטמאר רב התונה געווען דאס צווייטע מאל?

רבינו: אום תרצ"ז.

האדמו"ר מוויזניץ: אזוי שפעט? שוין אין סאטמאר?

רבינו: יא. ער האט שוין געוואוינט אין סאטמאר.

די טאכטער די סיגוט'ער רביצין רחל'ע איז אוועק אום תרצ"א, דער פעטער ז"ל האט נאך געוואוינט דעמאלטס אין קראלי, און דער טאטע ז"ל איז אים געפארן מנחם אבל זיין, דער טאטע ז"ל האט מיר פארציילט אז ער איז געפארן קיין קראלי מנחם אבל זיין.[14]

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע האט געוואוינט אין סיגוט דעמאלטס?

רבינו: יא. ער האט געוואוינט אין סיגוט.

האדמו"ר מוויזניץ: ביי די מאמע?

רבינו: די מאמע האט שוין אויך נישט געלעבט. צוויי חדשים שפעטער נאך וואס זיין טאטע איז אוועק איז די מוטער אוועק, נאך אום תרפ"ז אין זעלבן יאר.[15]

האדמו"ר מוויזניץ: זענען זיי געבליבן קיילעכיגע יתומים?

רבינו: יא, ביי די עלף יאר איז ער געבליבן א יתום פון טאטע און מאמע.

האדמו"ר מוויזניץ: און ווער האט אים אויפגענומען?

רבינו: ער איז אויפגעוואקסן אין שטוב. אזוי. ער האט געהאט זייער א שווער לעבן. אנהויב איז ער געווען אביסל אין ראצפערט ביים זיידן ר' שלום אליעזר'ל,[16] און ער איז אויך געפארן צום פעטער ז"ל,[17] אזוי איז ער אויפגעוואקסן.

שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים" והקשה רבינו מדוע עשה כך הקב"ה דייקא בזרע של קיימא לנסות את האמהות הק' כדי שירבו אליו בתפילה, והרי כמו כן הי' אפשר לנסותם בבריאות וכדו' וגם אז היו מתפללות אליו ית"ש כפי שהקב"ה מתאוה לתפילתן. ותירץ רבינו כשקולו נחנק מבכיות נוראות: "אבער, הייליגער באשעפער דו ווייסט גוט אז א צדיק זאגט אויף יעדן זאך וואס עס גייט אהם נישט גוט "גם זו לטובה" און ביי אנדערע פראבלעמען זענען צדיקים נישט אזויפיל מרעיש עולמות, ווייל זיי זענען מקבל באהבה אלעס וואס דו טוהסט מיט זיי, אבער איין זאך איז דא וואס דו קענסט איהם דערקוטשען דאס איז ווען זיי האבן נישט קיין קינדער ל"ע, דאן זענען זיי זיך שטענדיג מצטער, און דאס טוהט זיי אמת'דיג וויי, ווייל זיי ווילן אויפשטעלן קינדער בנים עבדי ה', דערפאר טוהט דאס דער באשעפער דוקא ביי דעם ענין, אז די צדיקים זאלן בעטן ביי השי"ת". אז הרים רבינו את קולו הערב והנעים ובבכיות נוראות זעק, "באשעפער אויף זרע של קיימא זאגט נישט דער צדיק גם זו לטובה, נעב איהם קינדער ער וויל זוכה זיין צו דורות ישרים". כל הציבור געו בבכיות עצומות כששמעו האיך שהצדיק מתווכח כביכול עם הקב"ה ומבקש לו בתפילה ובתחנונים שישפיע לו זרע של קיימא.

14 ע' בס' ומשה היה רועה (ח"א עמ' רפ"ט) כדלהלן: "ווען עס האט פאסירט דער שרעקליכער אומגליק ביים פעטער רביה"ק זי"ע, ווען די טאכטער הרבנית רחל ע"ה די סיגוטער רביצין איז נפטר געוואהרן ר"ח ניסן תרצ"א, האט דער רבי (מהן רבינו בהך משה ז"ל) מיטגענאמען פון דער נאנט, און ער האט מיטגעלעבט מיטן פעטער יענע שווערע טראגישע טעג.

דער רבי האט פארציילט אז די סיגוטער רביצין רחל'ע ע"ה איז געווען אויסטערליש שטארק צוגעבינדן צו איר הייליגן טאטן. אזוי וויט אז יעדן איינציגן טאג האט זי געשריבן א פאסט קארטל קיין קראלי צום טאטן. זי איז געווען א גרויסע חכמת, און מערערע מאל האט זיך דער פאטער מיט איר באראטן אין פארשידענע ענינים.

און דער רבי האט פארציילט אז ער איז געווען אין שטוב פונעם ברודער דער סיגוטער רב, ווען פלוצלינג איז די רביצין רחל ע"ה אוועק געפאלן, איז דעמאלטס געווען אנגענומען א 'באבסקע רפואה' וואס מען האט געגעבט צו אלע סארט מחלות, אז מען האט דעם חולה געגעבן צו עסן א לעמאן, האט מען אים געשיקט שנעל קיפן א לעמאן. ווען עס איז נישט געווען אין איין גשעשעפט איז ער שנעל געלאפן צו א צווייטע ביז ווען ער האט עטראפן דאס וואס ער האט געזוכט. אבער ווען ער איז אנגעקומען אהיים האט ער שוין געזעהן אז דער מצב איז זייער ביטער, עס זענען שוין

געווען פארואמלט א רייזיגער ציבור, און א קורצע צייט שפעטער איז די רביצין רחל ע"ה נפטר געוואהרן.

דער רבי האט זיך אויסגעדרוקט רעדנדיג איבער די געשעהניש 'דאס איז געווען זייער א טראגישע אומגליק, איך געדענק נישט נאך אזא טראגעדיע'... דער רבי האט ערקלערט ווי שרעקליך דער אומגליק איז געווען, לויט ווי נאנט ער איז געווען אינעם ברודער'ס שטוב, זייענדיג א יתום האט ער זיך דארט גאר אפט געפינען און ער איז געווען זייער היימיש, און יעדער וועך עס האט זיך נאנט געהאלטן צו די שטוב האט געליגט גרויס האפענונג אויף דאס פאר פאלק, קענענדיג די גרויסקייט און צדקות פון רבי זלמן לייב זצ"ל, און די צדקות און געהויבענקייט פון די רביצין רחל ע"ה, אזוי ווייט אז דער פעטער ז"ל האט זיך אויסגעדרוקט אז 'ער הייסט ווי דער ייטב לב, און זי הייסט ווי דעם ייטב לב'ס רביצין', און האט ארויס געקוקט אויף אסאך נחת פון דעם פאר פאלק, און ליידער האט פאסירט אזא אומגליק רח"ל.

15 מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל נפ' ביום ו' שבט תרפ"ו לפ"ק, ולא עברו רק שני חדשים הגיע האסון השני בפטירתה של הרבנית הצדיקת ע"ה ביום שבת קודש פרשת ויקרא ה' ניסן שנת תרפ"ו לפ"ק.

16 עם פטירתה של הרבנית הצדיקת ימים ספורים לפני חג הפסח שנת תרפ"ו לפ"ק, נשאר רבינו מבלי משען ומשענה, ונסע אז עם זקינו הגה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע, והיה אצלו על חג הפסח בצל קורתו, וכן היה שם איזה תקופה אצל זקינו הק' בראצפערט אשר הרעיף עליו טללי אורות ולמד מדרכיו הק' אשר ליוה אותו כל ימי חייו, וכן זכה לקירבה מיוחדת אצל זקינו הק' אשר שמרו כעל בבת עינו וחיבבו בחיבה יתירה.

ועי' בס' ומשה הי' רועה (ח"א עמ' שי"ג) בשם הרה"ח ר' מאיר שטיין ז"ל, כי אביו הרה"ח ר' ישראל בער שטיין ז"ל שהי' מהמקורבים והמכובדים אצל הרה"ק מראצפערט היה יושב במקום הראשון משמאל ארון הקודש בביהמ"ד, ואף כאשר הגיעו רבנים ואדמורי"ם ואנשים חשובים להרה"ק מראצפערט לשבתות ומועדים, היו מושיבים אותם אחרי ר' ישראל בער הנ"ל, ומרן ז"ל היה היחידי שכאשר היה רגיל לבוא אל ק"ז מראצפערט הי' ר' ישראל בער מפנה את מקומו לכבדו ביותרת הכבוד.

ועי' בס' אלה מסעי (עמ' קלג) כי זקינו הרה"ק רבי שלום אליעזר ז"ל אף לקחו פעם בנסיעתו לצאנז על היומא דהילולא, ואז זכה להכיר את כל הצדיקים מבית צאנז, אשר עד אז לא הזדמן לו להכירם מחמת ריחוק המקום, ופגש את הגה"ק רבי יצחק ישעי' מטשעחויב ז"ל בנו הצעיר של מרן הדברי חיים מצאנז ז"ל, ואת הגה"ק רבי אלעזר מאושפיצין חתנו של מרן הדברי חיים, הגה"ק רבי חנה האלבערשטאם מקאלאשיין זצ"ל, הגה"ק בעל דברי שלום מסטראפקוב, הגה"ק רבי בן ציון האלבערשטאם מבאבוב זצ"ל בעל הקדושת ציון, הגה"ק רבי לייבוש האלבערשטאם זצ"ל אב"ד צאנז בנו של הרה"ק מקרייז-צאנז זצ"ל בנו של מרן הדברי חיים ז"ל, הגה"ק רבי סיני מז'יגראד זצ"ל, הגה"ק רבי אלישע מגארליין זצ"ל, בני הגה"ק רבי ברוך מגארליין ז"ל, ועוד שאר צדיקים נכדי מרן הדברי חיים ז"ל.

כן נסע לעתים תכופות אל דודו הקדוש מרן רביה"ק זי"ע אשר היה בעת ההוא אבדק"ק קראלי, ובשמחת תורה שנת תרפ"ו כבר נסע רבינו לקראלי להסתופף בצל דודו הק'. ובעת עריכת השולחן הטהור מוצאי יום הקדוש תש"מ לפ"ק שהי' זמן קצר אחרי פטירת מרן רביה"ק זי"ע התבטא כ"ק מרן רבינו הברך משה ז"ל ואמר בערגה: "פון וועו מיין טאטע ז"ל איז נסתלק געווארן האב איך נישט פארפאסט קיין הושענא רבה ביים פעטער זי"ע..." (הכוונה חוץ מהתקופה הקשה של שנות הזעם ולאחמ"כ כשהי' מרן רביה"ק בארץ ישראל).

כמו כן בעת נישואי בתו של מרן רביה"ק זי"ע הרבנית הצ' רחל ע"ה עם אחיו הגה"ק רבי יקותיאל יהודה ט"ב זצ"ל אבד"ק סיגוט, בא רבינו להשתתף בשמחת החתונה שהתקיימה בעיר קראלי בחודש כסלו שנת תר"צ לפ"ק, וכבר נשאר שם לתקופת זמן עד אחרי חג הפסח, וזכה אז להיות סמוך על שולחן דודו הק' בליל התקדש החג, והי' מרגלא בפומיה לספר כל ימי חייו בהתרגשות מה שזכה לראות במו עיניו עבודתו הקדושה של כק"ד בעת עריכת הסדר.

דודו הק' חיבבו וכיבדו וכשהיה מגיע לקראלי לשבתות ומועדים היה מושיבו לידו בשולחן הטהור. רבינו הק' אף הפציר בו שישאר אצלו ללמוד בישיבתו בקראלי והוא ידאג לסדר לו כל מחסורו אשר יחסר לו, אבל רבינו סירב לבוא באמרו שבבואו לקראלי הוא מרגיש בין הבחורים שהוא יתום, ועדיף לו לישאר בביתו אשר שם אינו מרגיש שונה מכולם. אך בשנים שלאחמ"כ התאונן רבינו על כך שלא הסכים לבוא ללמוד במחיצת דודו הק' בקראלי כאשר הי' לו ההזדמנות ליהנות מאור תורתו וקדושתו.

ונעתיק כאן מתוך דברי ההספד שהשמיע כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בכללות השבעה על פטירת מרן רביה"ק זי"ע, בזה"ל: "איך זאג דאס אייך דא, אז איר זאלט זיך נישט וואונדערן פארוואס איך האב יעצט דערמאנט מיין מאטן ז"ל, ווייל איך האב נישט זוכה געווען צו קענען

האדמו"ר מוויזניץ: וועגן צוגעבן א נאמען אז מ'גייט אוועק יונג איז נישט געווען קיין ענין ביים טאטן.

רבינו: ער האט נישט צוגעגעבן.

האדמו"ר מוויזניץ: קיינער האט נישט צוגעגעבן, פאר די אלע וואס היסן נאכ'ן עצי חיים.

נישט נאכ'ן טאטן און נישט נאך די מאמע, נאך ביידע נישט?

א' הנוכחים: אין וויזניץ האט מען אויך נישט צוגעגעבן. נאכ'ן אמרי ברוך האט מען אויך נישט צוגעגעבן. דער אהבת ישראל האט נישט צוגעגעבן קיין נאמען נאך זיין טאטן דער אמרי ברוך.

האדמו"ר מוויזניץ: נאר נאך זיין טאטן נישט, אבער נארמאל האט ער יא געהיסן צוגעבן.

רבינו: אין סיגוט איז געווען א איד ר' וואלף אבראמאוויטש, ער האט געוואוינט אין סיגוט נאך די קריג, בערך תשכ"ב–תשכ"ג האט ער נאך געוואוינט אין

מספיד זיין מיין טאטן, ווייל וועו ער איז נסתלק געווארן בין איך נאך געווען זייער יונג, און נאך זיין פטירה האט מיך דער פעטער ז"ל אריין גענומען צו זיך אין שטוב, ער האט מיט מיר געלערנט און מיך מגדל געווען, ער האט זיך אפגעגעבן מיט מיר ווי מיט אן אייגן קינד, און אלע מיינע יארן האב איך געהאט א געפיל אז ער איז מיין טאטע".

וכן יש להעתיק כאן מתוך דברות קודש בעת מעמד ההכתרה מוצש"ק פר' ראה שנת תש"מ לפ"ק, בזה"ל: "איך גיב אפ א שבח והודאה פאר'ן אויבערשטן אז איך האב זוכה געווען צו קענען אזא גרויסן מענטש ווי דער פעטער ז"ל, אין אלע יארן וואס ער איז געווען אויף דעם עולם האב איך נאר געזוכט צו קענען פון אים מקבל זיין און זיך מייגן זיין מיט אים יעדעס עגין, און כ'האב געזוכט ביי יעדע געלעגנהייט וואס איך האב נאר געקענט זיך צו שיצן אונטער זיינע פליגל, נאך אינדערהיים וועו ער איז געווען רב אין קראלי...

אזוי אויך האט ער זיך שטארק אומגעקוקט אויף מיר, אויך שפעטער וועו איך האב באקומען דאס רבנות אין זענטא, און נאך שפעטער וואס עס האט אויסגעבראכן די צווייטע וועלט מלחמה, איז דער פעטער געשטאנען צו מיין האנט מיך ארויס צו העלפן אין די עבודת הקודש, און שטענדיג איז ער געווען גרייט מיך צו העלפן...

איך געדענק וועו איך בין נאך געווען א יונגל אונטער די בר מצוה, איז געווען א צרה ביי אונז אין שטוב, און איך האב דאן געשריבן א בריוו צום פעטער ז"ל, און ער האט מיר צוריק געשריבן א בריוו. איך געדענק ווי שטארק איך בין נתפעל געווארן וועו איך האב באקומען דעם בריוו מיטן רבי'נס כתב און מיט זיין אונטערשריפט, און באטש וואס דער רבי איז געווען אזוי טרוד, האט ער זיך אנגעשטרענגט צו שרייבן צו מיר דעם בריוו וועו איך בין נאך געווען א קינד, איך האב דערציילט דערוועגן פאר מיין שוואגער דער סלאטפינער רב זצ"ל, און ער איז אויך זייער שטארק נתפעל געווארן דערפון".

סיגוט, און דער אהל אין סיגוט איז שוין צוגרונד געגאנגען, האט מען אים געשיקט געלט אז ער זאל פאררעכטן דעם אהל, האט ער פארראכטן דעם אהל, און ער האט געשיקט א בילד פונעם אהל פון אינעווייניג, פון די מציבות, צום טאטן איז אויך אנגעקומען א בילד דעמאלטס, דעמאלטס האב איך געזעהן דאס ערשטע מאל א בילד פון די מציבות ווי אזוי זיי זעהן אוים,[18] און אין דעם סדר: די ערשטע ליגט דער ייטב לב מיט די רביצין, אונטער דעם ליגט דער קדושת יו"ט מיט זיין רביצין, און אויך די רביצין רחל די סיגוטער רביצין, די טאכטער פון פעטער ז"ל, אונטער דעם ליגט רבי משה יוסף דער אוהעלער רב, און דער זיידע דער עצי חיים מיט די באבע, עם ליגט אזוי, צוויי דריי און דריי.[19]

האדמו"ר מוויזניץ: רבי משה יוסף איז נאך אוועק פארן קדושת יו"ט, נאך פאר תרם"ד?

רבינו: יא, ער איז יונגערהייט אוועק אין די נ' יארן (ביום כ"ד טבת תרנ"ז), ער איז אוועק פלוצלינג ווען ער איז געווען אונטערוועגנס אין די שטאט בעקעש-טשאבע[20] ער איז געווען איהעלער רב, אבער ער ליגט דארט אין סיגוט.[21]

---

18 עי' בס' ומשה הי' רועה (ה"א עמ' רצ"ב) מביא עוד הוספה לזה, כי מרן רבינו הברך משה היה מדגיש כשסיפר עובדא זו, שכאשר הגיע התמונה הנ"ל לדודו מרן רביה"ק זי"ע, ביקש שיניחו אותו על השולחן, וכך התבונן בתמונת המציבות כאמור, ולא רצה לגעוע בתמונה עם ידיו הק'.

19 להלן סדר המציבות בתוך אוהל הקדוש בסיגוט, והם שלשה טורי אבן, השורה הראשונה אצל הפתח היא בת שתי מציבות, ושמה משכן כבוד מרן הייטב לב (נפ' ר' אלול תרמ"ג), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת הגה"ק רבי משה חד אשכנזי מטאלטשאווא, נפ' כ' תשרי תרמ"ט).

הטור השני היא בת שלשה מציבות, הראשון לאחורי הייטב לב הוא מצבת קבורת מרן הקדושת יום טוב (נסתלק כ"ט שבט תרס"ד), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת מרת חנה (בת הגה"ק רבי יואל אשכנזי מזלאטשוב, נסתלקה ז' ניסן תרע"ד), ולשמאלה מונחת הרבנית הצדיקת מרת רחל (בת מרן רביה"ק בעל דברי יואל, ואשת הגה"צ ר' יקותיאל יהודה הי"ד אבד"ק סיגעט, נסתלקה ר"ח ניסן תרצ"א).

ומאחוריהם הוא השורה השלישית ובה ארבעה מילואי אבן, הראשון לאחורי הקדושת יום טוב, היא מקום מנוחת הגה"ק רבי משה יוסף אבד"ק אוהעל (בן מרן הייטב לב, נסתלק כ"ד טבת תרנ"ו), ולימינו הוא משכן כבוד מרן העצי חיים (נסתלק ו שבט תרפ"ו), ולימינו ספונה מחברתו הרבנית הצדיקת ברכה סימא (בת הרה"ק רבי שלום אליעזר מדאצפערט, נסתלקה ה' ניסן תרפ"ו), ולאחר קברה יש הפסק, וסמוך להכותל ממש מונח הגה"צ רבי ברכיה אבד"ק אוהעל (בן רבי משה יוסף, והוא הרה"ק מהרצ"א מבלאזשוב ונסתלק על אם הדרך בעיר בודאפעסט, ט"ו סיון תרע"ח, והובא לקבורת אבותיו בסיגוט).

וסביב האוהל מבחוץ ספונים בניהם ובנותיהם של רבותינו הקדושים אשר נסתלקו באבם על פני אבותיהם, בתו הבתולה של מרן הקדושת יום טוב, וגם בניו ובנותיו של מרן העצי חיים, אשר כידוע שהעצי חיים שתה את כוס התרעלה בחיים חיותו, בהלקח ממנו על פניו שתים עשרה מילדיו צעירים לימים, ובעת הסתלקותו השאיר אחריו תשע מבניו, אשר שבעה מהם עלו על מוקדה בתוך רבבות אלפי ישראל הי"ד.

20 מענין פטירתו הפתאומית של הרה"ק רבי משה יוסף ז"ל יסופר כי איזה שבועות קודם לכן ביום י"ב כסלו תרנ"ז בהספידו את הגה"צ רבי נפתלי הכהן שווארץ ז"ל אבדק"ק מאד (בנו ומ"מ של הגה"ק בעל קול ארי' ז"ל) האריך בדברים חמים לבאר כי מיתה פתאומית הוא דבר גדול שאין לו צער כלל ומוטב ממיתה ע"י חולי, ומזליהו חזי שגם הוא מת בהמיתה אשר חשק בה כאשר נאסף אל עמיו בפתע פתאום כאשר נסע לסיום הש"ס במאקאווא, ובשובו עכבוהו ללון בעיר בעקעש-טשאבא, ולמחרתו כרע ושכב לדאבון לב כל ישראל.

וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל כי רבי משה יוסף ז"ל פעל גדולות ונצורות והפליא לעשות בדרשותיו הנלהבים בנועם שפתיו ורבים השיב מעון והחזירם בתשובה שלימה, ודודו הגה"ק משינאווא ז"ל (אחי חותנו הגה"ק רבי חד מקשאוב ז"ל) ציוה לו שיפסיק בדרשותיו כי בכח אמרותיו אשר פלחו כליות ונמסו לבבות בני ישראל כמעט שנוטל עי"ז את כח הבחירה מבני אדם ומעורר על עצמו קטרוגים כי הבעל דבר טען שאין הוא יכול למלאות תפקידו, ובחודש טבת כאשר הגיע רבי משה יוסף לעיר בעקעש-טשאבא ראה שכבר הודיעו בחוצות העיר כי בשב"ק ידרוש דרשת התעוררות לתושבי העיר, והיה נבוך בדעתו כדת מה לעשות, ושלח דילוג רב טעלעגראמע לדודו הגה"ק משינאווא ז"ל בשאלתו אם מותר לו לדרוש בשבת זו, ומכיון שלא הגיע לו תשובה לפני שבת, עשה פשרה ואמר בדרשתו בשב"ק רק דבר הלכה, ואחרי שב"ק הגיע לו טעלעגראמע שלא ידרוש כי בנפשו הדבר, וכמה ימים לאחר מכן נסתלק בפתע פתאום לבית עולמו.

21 הבית החיים שבאוהעל הי' שייך להנעלאגן, לפי שכשפירשו מהם הארטאדאקסין נשאר הכל אצלם, והארטאדאקסין יסדו בתי מדרשות ישיבות וכדומה משלהם, וכן רצו להעמיד בית החיים משלהם כדי שהארטאדאקסין לא יקברו עם הנעלאגן, וכשנפטר רבי משה יוסף הסכימו הנעלאגן שיקבר שם רק בתנאי אחד שלא יהול ה"טיילונג" על הבית החיים, וההבערה ללהב יצאת והי' שם הרבה רבנים זה אומר בכה וזה אומר בכה, והקדושת יום טוב לא היה שם עדיין, עד שבא הרה"ק בעל ערוגת הבושם וצווח ככרוכיה שבשום אופן לא יעשו כרצונם, אלא הטיילונג כולל הכל ויהדשו בית החיים חדש של קהל הארטאדאקסין ושם יניחו את רבי משה יוסף, [ועי' בערוגת הבושם פרשת וארא את כל דברי ההספד אשר נשא עליו בעת פטירתו של הרה"ק רבי משה יוסף ז"ל].

ונעתיק כאן בענין זה מה שסיפר רבינו תחת אחד השיחים, כדלהלן: רבי משה יוסף איז פלוצלינג אוועק אין די שטאט בעקעש-טשאבע און מ'האט איהם געפירט קיין אוהעל, ווייל דער קדושת יום טוב האט געוואלט מ'זאל איהם לייגן אין אוהל פון ישמח משה, און זיי האבן נישט געוואלט, ווייל דער בית החיים וואו דער ישמח משה ליגט האט דעמאלטס באלאנגט צו די נעלאגן (בשם זה היו נקראים אנשי הקהילה אשר מהם

כ׳האב אמאל געהערט פונעם טאטן ז״ל, ער האט געזאגט אז דער זיידע ז״ל דער עצי חיים איז געווען א גרויסער חסיד פונעם אוהעלער רב, האט ער געזאגט ׳מיט וואס איז ער געווען א חסיד פון אוהעלער רב, וועז ס׳איז געווען זיין יארצייט איז ער ארוים אויפן בית החיים׳.[22]

דאם איז געווען א גרויסער זאך, ווייל ביי די מאמע׳ס יארצייט (הרבנית הצדיקת חנה ע״ה, בת הגה״ק רבי יואל אשכנזי ז״ל אבד״ק זלאטשוב) איז ער נישט ארויסגעגאנגען אויפן בית החיים, דער פעטער ז״ל פלעגט אויך נישט צו קומען.[23]

א׳ הנוכחים: מסתמא וועגן חודש ניסן (שהרבנית חנה ע״ה נפטרה ביום ז׳ ניסן תרע״ד).[24]

רבינו: קען זיין, אבער באמת ביים זיידן איז געווען יעדע זאך אויסגערעכנט, יעדער טריט איז געווען אויסגערעכנט, א גאנץ יאר איז ער בכלל נישט געגאנגען אויפן בית החיים, נאר צו א יארצייט.

האדמו״ר מוויזניץ: דער בנין דוד איז געווען אן איידעם ביי רבי משה יוסף.

רבינו: יא, עכ״פ האט מען געשיקט א בילד פונעם אהל, און מ׳האט געטראגן אויך פארץ פעטער ז״ל א בילד פון די מציבות, און ער האט געקוקט די מציבות, האט ער געזעהן א בילד פון צוויי מציבות פונעם ייטב לב מיט די רביצין, נאכדעם האט ער געזעהן דער קדושת יו״ט מיט די רביצין, זיין מאמע, און נאך א מציבה דארט, האט ער געפרעגט, וועמען האט מען צוגעלייגט צו די מאמע? יעדער איז געבליבן שטיין, קיינער האט נישט געווואלט זיך אהנרופן, ער איז געשטאנען און געקוקט, דערנאך האט ער זיך געכאפט און האט שוין נישט געזאגט מער גארנישט...

ער איז קיינמאל נישט צוגעגאנגען צו די מציבה, ער האט געפלעגט צו קומען קיין סיגוט אויף די יארצייט, אבער קיינמאל איז ער נישט צוגעגאנגען, אייביג איז ער געגאנגען אויף די רעכטע זייט, נישט אויף די לינקע זייט.[25]

נתפרדו היראים במדינת אונגארן ויסח קהילות יראים [ארטאדאקסן]), און זיי זענען געווען בעלי בתים דארט, און ער איז געווען פון די אנדערע קהילה פון די ארטאדאקסין - ביי די ארטאדאקסין אליין איז געווען צוויי קהילות - האבן זיי געזאגט אז זיי וועלן גיין צום אנדערן בית החיים - רבי משה יוסף׳ס רביצין ליגט טאקע אינעם נייעם בית החיים - אויף דעם האט דער קדושת יום טוב נישט מסכים געווען, ער האט געזאגט "אז אויב מ׳וועט איהם לייגן אין אוהעל נישט אין אוהל פונעם ישמח משה איז דאס א בזיון", האט ער געזאגט מ׳זאל איהם ברענגען קיין סיגעט.

מ׳האט איהם קודם אריבער געטראגן קיין אוהעל, מ׳האט זיך דארט ארום געקריגט היפש לאנג, ערשט נאכדעם האט מען איהם געטראגן קיין סיגעט. היינט געדויערט דער וועג פינעף שעה, דעמאלטס האט דאס געדויערט נאך לענגער, וועגן דעם האט דאס געדויערט אפאר טעג.

דער קדושת יום טוב אליין איז געקומען צו פארן קיין אוהעל, און ער האט זיך געבעטן דארט ביי זיי (אצל קהילת הנעלאגן) און זיי האבן נישט געוואלט נאכגעבן, ער האט געזאגט "שוין צוויי טעג וואס איך לייג נישט קיין תפילין" - כ׳האב עס נישט געהערט פונעם טאטן ז״ל, נאר כ׳האב עס אזוי געהערט.

נאכמער - דאס האב איך יא געהערט פונעם טאטן ז״ל - אז וועז דער קדושת יום טוב האט געזעהן אז ער קען נישט פועל׳ן ביי זיי אז מ׳זאל איהם לייגן אין אוהעל, האט ער אנגעהויבן צו טראכטן וואס ער זאל טוהן, האט ער געוואלט מ׳זאל איהם ברענגען קיין סיגעט, האט ער אבער ביי זיך געטראכט, דאס פלאץ וואס איז אונטערן פאטער - דער ייטב לב - איז פאר איהם, וואס וועט זיין אז מ׳וועט אויך ברענגען רבי משה יוסף קיין סיגעט.

האט דער זיידע דער עצי חיים - וואס איז דארט געווען - זיך אנגערופן און האט דערציילט פארן פאטער, אז עמיצער האט געהלומ׳ט מיט אפאר טעג פריער, אז מ׳ברענגט דעם אוהעלער רב קיין סיגעט, און מ׳האט אויסגעמאסטן און ס׳איז דא פלאץ...

האט דער קדושת יום טוב געהייסן מ׳זאל גיין אויסמעסטן, און וועז מ׳האט אויסגעמאסטן האט מען געזעהן אז ס׳איז דא טאקע פלאץ, האט מען אויסגעלאזט א רייע (עבור מקום מנוחת מרן הקדושת יום טוב ז״ל לאחר אריכות ימיו), און דארט האט מען באהאלטן דעם אוהעלער רב.

---

22 עי׳ בס׳ אלה מסעי, במדור הליכות מלכי בקודש (עמ׳ כ״ט, אות י״ב) שרבותינו הקדושים לא הרבו לצאת על ציון קברות אבותיהם ורבותיהם רק ביומא דהילולא או לצורך בקשת רחמים על דבר מיוחד, וסיפר מרן רבינו בעל׳ ברך משה ז״ל, שכאשר בא דודו מרן רבינו בעל׳ דברי יואל ז״ל לסיגוט, לא ראהו אף פעם יוצא למקום מנוחת אבותיו חוץ מביום ההילולא, עיי״ש.

23 וראוי לציין שרביה״ק ז״ל לא הי׳ דרכו לנסוע לביה״ח בעיר סיגעט רק ביום כ״ט שבט יומא דהילולא של אביו מרן הגה״ק בעל קדושת יו״ט ז״ל שאז נסע לסיגעט באותן השנים לפני המלחמה שעוד היו יכולים לנסוע, ולדוגמא עי׳ בדברי יואל (ריש פ׳ תרומה) וזל״ק מכתי״ק: ״מה שאמרתי ביומא דהילולא של כ״ק מאמו״ר הגה״ק זצללה״ה ער״ח אדר א׳, שנת אפר״ת לפ״ק בעיר סיגעט.

24 עי׳ בקב הישר (פרק כ״ח) אין המנהג בניסן לילך על בית החיים להתפלל על הקברים ולומר תחנונים וכו׳ כי חודש ניסן הוא כולו קודש.

25 עי׳ בס׳ המאזרני חיל (להגה״ח ר׳ חנני יו״ט ליפא שוואַרץ ז״ל - ח״ב במדור הסיפורים) וז״ל: פעם נסעתי ביחד עם רבינו [מרן הדברי יואל ז״ל] לעיר סיגעט על יומא דהילולא של אביו מרן הגה״ק בעל קדושת יו״ט זי״ע,

האדמו״ר מוויזניץ: וואם האט ער געטוהן אין טאג פון די יארצייט פון די רביצין רחל׳ע, ער האט געזאגט קדיש?

רבינו: ניין, ער האט געדינגען עמיצן זאל זאגן קדיש, ער האט נישט אליינס געזאגט.[26]

האדמו״ר מוויזניץ: מיין טאטע האט מיר פארציילט אז ווען ער איז אוועק געפארן וואוינען פון בוקארעסט קיין אמעריקא (עם חותנו כ״ק האדמו״ר מסקווירא ז״ל), דעמאלטס האט די סקווערער באבע (חמותו) געזאגט אז מ׳לאזט איבער א טאכטער (בבית החיים שם), מיין טאטעס ערשטע רביצין, מ׳פארט אוועק און מ׳גייט שוין מער נישט צוריק קומען קיין בוקארעסט, לאמיר יעצט פאר וואם מ׳פארט אוועק גיין צו די טאכטער׳ס ציון זאגן א קאפיטל תהלים, האט דער סקווערער זיידע געזאגט, בשום אופן נישט, מ׳גייט נישט צו קיין טאכטער׳ס ציון.

רבינו: דער טאטע ז״ל איז דא אויך קיינמאל נישט צוגעגאנגען. כ׳האב דאך געהאט א שוועסטער דא (הרבנית חי׳ ע״ה), אבער ער איז קיינמאל נישט צוגעגאנגען צו איר ציון.

באמת מ׳איז אמאל בכלל ווייניג געגאנגען, אויף קברים.[27]

האדמו״ר מוויזניץ: זעהט זיך אוים אז ס׳איז געווען עפעס אן ענין נישט צו צוגיין. דער סקווערער זיידע האט אויך נישט געלאזט גיין בשום אופן נישט.

רבינו: דער טאטע ז״ל איז דאך שטענדיג געקומען אויף די יארצייט דא אין קרית יואל, אבער קיינמאל איז ער נישט צוגעגאנגען צו זיין טאכטער (הרבנית הצ׳ חיה ע״ה אשת הגה״צ רב דקהילתינו ב״פ שליט״א).

האדמו״ר מוויזניץ: מיין טאטע האט קיינמאל נישט געלאזט זאגן קיין קדיש פאר עלטערן אויף א קינד. ער האט געזאגט מ׳זאל דינגען א מענטש, אפילו אז מ׳האט נישט קיין טאטע מאמע האט ער אויך געזאגט מ׳זאל נישט זאגן קדיש נאך א קינד, נאר מ׳זאל דינגען א מענטש.[28]

רבינו: דער פעטער ז״ל האט אזוי געטוהן, ער האט געדינגען א מענטש ביי די אנדערע טעכטער אויך.

---

26 הנה בשו״ת נוב״י (תנינא או״ח סי׳ ח׳) כתב שלא מהני שאב יאמר קדיש עבור הבן, רק ברא מזכה אבא, ולא אב את בניו עיי״ש.

אכן במשמרת שלום (אות ק׳ סקנ״ב) כתב עפ״י תוס׳ סוטה (דף יז״ד ע״ב ד״ה דאיתי) דהא דאמר אבא לא מזכי ברא, היינו משום כבוד האב אין מונעין הבן מלמנותו עם רשעים בלא תפלה, אבל תפלת האב מועלת, וכ״כ שו״ת שבות יעקב (ח״ב סי׳ צ״ג) דהא דאין אבא מזכה ברא דאין אברהם מציל את ישמעאל, היינו המוחזקין לבעלי עבירות, אבל סתם בנ״א שאינם מוחזקים ברשעות כ״כ, ודאי אבא מזכה ברא עיי״ש, וכ״כ בשד״ח (אות קנ״ב) דלעניין דינא דעת רבנן קדישי כשאין אבלים יאמר האב קדיש על בנו ויועיל לו עיי״ש.

וגם הא״ר (סוף או״ח) אחר שמסיק כהנוב״י שאין האב מזכא ברא, סיים, מ״מ כדי להפיס דעת המתים ח״ו בלא בנים יש לעשות פשרות עיי״ש. וכ״כ שו״ת חלק לוי (סי׳ קל״ג).

אולם עיין בשו״ת נחלת יואל זאב (ח״ב סי׳ נ״ח) שהשואל כתב ששמע בשם הגה״ק משינעווע זצ״ל שאין נוהגין לומר קדיש אחר בן או בת, והשיב, הנה אני לא שמעתי מזה דבר, ומבואר בשו״ת הרשב״א (חלק ה׳ סי׳ מ״ט) דאף שאין אבא מזכא ברא, מ״מ אם עושה צדקה או תפלה מהני למת עיי״ש. וכ״כ (מט״א שער ד׳ אות ד׳), לכן טוב ונכון שיאמר האב קדיש עבור בנו או בתו עיי״ש, וכ״כ אלף המגן (שער ד׳ סקי״ג).

ביום כ״ט שבט, וזה היה בפעם הראשונה שנסע לשם אחר פטירת בתו הרבנית הצדיקת מסיגעט מרת רחל ע״ה שמאז לא נסע כמה שנים להשתטח על קברו של אביו, ונעמד רבינו ליד קברו של אביו ואמר ספר רביעי שבתהילים בבכיות עצומות, ולמד שם משניות בעמידה, ואחר כך השתטח על רוחב הקבר בכל גופו עד שהגיע ראשו הק׳ סמוך לקבר אמו הרבנית הצדיקת מרת חנה ע״ה.

והיה אז שלג וקור גדול ורבינו שכב שם מלובש עם הטילעפ זמן רב למאד, ומשך כל הזמן באו מאות אנשים לפקוד את ציונו של הקדושת יו״ט ומורא עלה על ראשם בראותם מחזה נורא הלז איך שרבינו שוכב כולו על ציון הק׳ זה זמן רב, וכאשר נעמד משם היו עיניו הטהורים נפוחות מרוב הבכי והתפילות שערך שם, ואחר כך קבל פתקאות מהציבור.

ונוכחתי לראות איך שכל הזמן שעמד שם ליד קבר אביו עיניו לנוכח יביטו על מצבת קברה של בתו הרבנית הצדיקת מרת רחל ע״ה אשתו בויז״ר של הגה״צ ר׳ יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ״ל הי״ד אב״ד סיגעט, שמצבת קבורתה הוא באותה שורה ליד קבר אמו הרבנית מרת חנה ע״ה, אבל לא הלך למקום מנוחתה רק מרחוק נראה לו מצבת קבורת רחל, עיי״ש עוד.

---

27 עי׳ במג״א סי׳ תקנ״ט שהביא בשם כתבי האר״י שלא לילך על הקברות בפרט מי שלא תיקן פגמו נפשו סכנה גדולה היא, עיי״ש, והאריך בזה מרן רבינו ז״ל בשו״ת דברי יואל (סי׳ צ״ט) ובקו׳ על הגאולה ועל התמורה (סי׳ ק״ח), עיי״ש בנועם אמריו. ועיין בס׳ אלה מסעי (במדור הלכות מלכי בקודש אות י״א) שבהזדמנות אחת כאשר שוחח מרן רבינו בעל ברך משה ז״ל מענין זה, אמר שמי שמרגיש בנפשו שההליכה לקבר הצדיק מעורר לבו לתשובה שפיר דמי, אלא שיפשפש במעשיו מקודם וילך להציון בתבירו דלבא ובהתעוררות תשובה, עיי״ש.

28 עיין לעיל בהערה שהבאנו דעת הפוסקים שאין להורים לומר על בניהם קדיש, ועיין בנטעי גבריאל (על אבילות ח״ב) בשם הגאון רבי יעקב לאנדא ז״ל רב העיר בני ברק שבליבאוויטש היה קפידא גדולה שההורים לא יאמרו קדיש על בניהם.

האדמו"ר מוויזניץ: אין וועלכן טאג איז די יארצייט פון די רביצין רחל'ע?

רבינו: ראש חודש ניסן.

האדמו"ר מוויזניץ: א גרויסער טאג, די יארצייט פון נדב ואביהוא.

רבינו: ער איז געקומען צופארן פון קראלי קיין סיגוט צו די לויה, ער האט געזאגט וידוי, דאס איז געווען דער הספד.

האדמו"ר מוויזניץ: חוץ דעם האט ער גארנישט געזאגט?

רבינו: ער האט געזאגט אפאר וועלטער, ער האט געזאגט ס'איז ראש חודש, מ'טאר נישט מספיד זיין, אבער א חוטא גדול מעג זיך מתוודה זיין (כך אמר ברוב ענוותנותו), און האט געזאגט וידוי.[29]

ודיברו אודות ביקורו בארה"ב לטובת מוסדותיו

בעיר בית שמש יצ"ו

האדמו"ר מוויזניץ: כ'בין געקומען ארבעטן שווער, אונזער קהילה אין בית שמש באשטייט קרוב צו צוויי הונדערט משפחות. עס איז דא קיעה"ר א חדר מיט א ישיבה קטנה מיט א ישיבה גדולה.

רבינו: דארף מען טאקע האבן געלט.

האדמו"ר מוויזניץ: עס קאסט אונז אפ ממון ודמים. עס איז נישט נאר בית שמש, פון ירושלים און בני ברק שיקט מען אויך אהין די בחורים לערנען, עס איז נישט נאר פאר אונזער קהילה אין בית שמש אליינס, עס איז נישט פשוט.

רבינו: אין בית שמש האט זיך געמאכט א שיינע אידישע שטאט.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, בקרוב וועט עס נאך זיין גרעסער ווי די אנדערע שטעט, עס קומען דארט צו טויזענטער טויזענטער משפחות. די שטאט איז זייער גרוים געווארן, נאר צוגיין פון די ישיבה קטנה ביז צו די ישיבה גדולה צופים דויערט איבער צוויי שעה, אזוי ווייט איז עס.

רבינו: עס איז דא אויך פרייע געגנטער, אבער זיי ציען זיך אוועק מן הסתם?

האדמו"ר מוויזניץ: אין אונזערע געגנט שוין נישט, אין די צוויי שעה איז נישטא אינמיטן קיין פרייע, עס איז אלעס נאר פרומע. עס איז ממש א עיר ואם בישראל, ס'איז אן ערליכע שטאט.

רבינו: עס איז דא דארט מער חסידישע אידן וואו אין די אנדערע שטעט אין ארץ ישראל.

האדמו"ר מוויזניץ: אוודאי, ס'איז א חסידישע שטאט. יעדער איינער וויסט אזוי, די מאדערנע קומען נישט אהין, זיי ווייסן אז מ'טשעפעט זיך נישט, ס'איז א פרומע שטאט, א קנאי'שע שטאט, קיינער האלט נישט ביים אהין גיין וואוינען, אפילו פון די אנדערע חסידות'ן אויך נישט, נאר די פרומע, נאר די חניאק'ישע, די אנדערע זוכן זיך נישט קיין גליקן דארט.

א' הנוכחים: דער רבי שיקט אונז די תמיכה די 'שקל הקודש'.

האדמו"ר מוויזניץ: יישר כח, אונז באקומען מיר יעדן חודש, עס איז א געוואלדיגע הילף, א יישר כח פארדעם.

רבינו: כה יתן ה' וכה יוסיף.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וברכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה און סייעתא דשמיא אין אלע ענינים.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, דער אויבערשטער זאל העלפן פאר"ן רבי'ן אויך הצלחה און סייעתא דשמיא לאורך ימים.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכת

29 כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע הזכיר דבר זה בהספדו לפני מיטתו של דודו מרן רביה"ק זי"ע ואמר בזה"ל:

"כ'געדענק ווי היינט ווי דער פעטער ז"ל האט מספיד געווען זיין מאכטער, וואס זי איז דאך געווען באוואוסט פאר א גרויסע צדיקת, וואס דער פעטער ז"ל פלעגט זאגן אז ער פארגינט זיך נישט צו קוקן די צדיקת אין פנים, האט דער פעטער ז"ל געזאגט אינעם הספד אז באמת טאר מען דאך נישט זאגן קיין הספד אום ראש חודש, נאר וואס דען? עס שטייט דאך אין של"ה הק' אז א גרויסער בעל חוטא מעג זיך מתוודה זיין אפילו אום שבת ויו"ט.

האט דער פעטער ז"ל געזאגט, איך ווייס אז נישט די חטאים פון די נפטרת האט דאס גורם געווען, נאר דאס איז אין מיינע חטאים, און ער האט הויעך געזאגט ווידוי 'חטאתי עויתי פשעתי'... איך בין דעמאלטס דארט געווען, און יעדער האט געוואוסט אז דאס איז בשום אופן נישט געווען אין זיינע חטאים, נאר ער האט ביי זיך געהאלטן אז ער איז דער גרעסטער חוטא".

ובכל פעם כאשר הזכיר מרן רבינו הברך משה זי"ל את ענין ההספד הנ"ל ששמע מכק"ד זלוגו עיניו דמעות, והיה מכה על לבו באמרו "חטאתי עויתי פשעתי". כמו כן בעת דברי ההספד לפני מיטתה של בתו הרבנית הצ' חי' ע"ה אשת הגה"צ רב דקהילתינו ב"פ שליט"א הזכיר רבינו את הדיבורים הנוראים הללו שאמר דודו הק' בהספד הנ"ל.

זכות הגליון

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודצו"ח

מוה"ר

יהודה
פערלשטיין

הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

לרגל נישואי בנו למזל טוב

ולרגל יום חתונתו זו מתן תורה כאשר זוכה בשמחה ואורה

בהכנסת ספר תורה

ישא ברכה מאת ה' ויזכה לראות ולחוות מכל יו"ח

רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה

עם כל ברכאן דנפישא, מתוך הרחבת הדעת

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

דברי חיזוק והדרכה לתלמידות מחנה בית רחל

יום ד' עקב שנת תשפ"ב לפ"ק

אין די הפטרה פון די וואך פרשת עקב ליינט מען די ווערטער פונעם נביא (ישעיה נא ב), **הַבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם**, מ'זאל קוקן אויף אברהם אבינו, **וְאֶל שָׂרָה תְּחוֹלֲלְכֶם**, אברהם אבינו און שרה אמינו. איך האב אינזין געהאט צו זאגן אפאר ווערטער דא, וואס דער נביא זאגט אז מ'זאל קוקן אויף אברהם אבינו.

חסד מיט יעדן איד - נישט נאר מיט חבר'טעס

אין די תורה הקדושה אין פרשת שמיני און אין פרשת ראה, איז אויסגערעכנט עופות, פיגל וועלכע א איד מעג עסן, און וועלכע א איד טאר נישט עסן, איז דא פיר און צוואנציג נעמען פון די טמא'נע עופות וואס די תורה רעכנט אויס וואס א איד טאר נישט עסן, איינס פון די טמא'נע עופות הייסט חסידה, חז"ל זאגן פארוואס הייסט דאס חסידה, ווייל ס'טוט חסד מיט אירע חבר'טעס דערפאר הייסט די עוף חסידה, ווייל ס'טוט חסד.

פרעגט די וועלט א קשיא אויב די עוף איז אזא בעל מדות טובות ס'טוט חסד מיט אירע חבר'טעס, פארוואס איז דאס א טמא'נע עוף, ס'וואלט דאך געדארפט צו זיין א טהור'ע עוף, אזוי פרעגט די וועלט א קשיא. ענטפערט די וועלט א תירוץ, זי איז טאקע א חסידה, זי טוט טאקע חסד, אבער 'נאר' מיט די חבר'טעס, נאר מיט די היימישע, אבער מיט א פרעמדן טוט זי נישט קיין חסד, נישט דאס הייסט א בעל חסד, א בעל חסד איז דער וואס טוט חסד מיט א היימישע, און אפילו מיט א פרעמדן וועם איך האב נישט געקענט ביז יעצט, איך באגעגען זיך מיט איר דאס ערשטע מאל, מיט אזא איינעם טוה איך אויך חסד, דאס איז א כשר'ע מדה. טוהן חסד נאר מיט חברותיה, מאכן א סעלעקציע, מאכן א חילוק צווישן דעם מיט יענעם, נישט דאס איז די ריכטיגע בעלת חסד, קען מען נאך נישט זיין קיין עוף טהור.

איך וויל ארויסברענגען די שבח פון די תלמידות פון בית רחל די תושבי הקעמפ, וואס זיי האבן דעם זומער געטון חסד מיט א אידישע טאכטער, וועמען מ'האט נישט געקענט ביז היינט, מ'האט נישט געוואוסט ווער דאס איז, אין קעמפ איז געקומען א אידישע טאכטער מיט באגרעניצטע פיזישע כוחות, און אידישע טעכטער האבן זיך געזומען די מיה און די כח און די צייט, און זיך אפגעגעבן מיט דעם מענטש וואס דארף האבן הילף, מיטן גרעסטן מאס חסד וואס ס'קען נאר זיין, קיינער האט נישט געקענט די אידישע טאכטער פאר זי איז געקומען אהער אין קעמפ, פון גאר א פרעמדע קרייז, אבער א אידיש קינד איז זי, און די קעמפ האט זיך צוגעשטעלט, די הנהלת הקעמפ, און די תלמידות, די איינוואוינערס דא אין קעמפ, האבן ארויסגעוויזן די שענסטע מדה פון חסד, און מ'קען זאגן דאס הייסט א טאכטער פון אברהם אבינו.

איך וויל זאגן פאר די אלע תלמידות, אונזער קהלה איז שטאלץ מיט די מדת החסד וואס עטץ האטס באוויזן, דאס

הייסט א טאכטער פון אברהם אבינו און פון שרה אמינו, מ׳טוט חסד מיט נאנט און מיט ווייט, אפילו ווען מ׳האט נישט געקענט ביז היינט.

און דאס זאגט דער פסוק, הביטו אל אברהם אביכם, מ׳זאל קוקן אויף אברהם אבינו, ואל שרה תחוללכם, אויף שרה אמינו, די שורש פון מדת החסד איז אברהם און שרה, מ׳זאל קוקן און זיך אפלערנען די מדת החסד פון אברהם אבינו.

אין פרשת וירא וואו ס׳שטייט די מדת החסד פון אברהם אבינו, ווי ער איז געזעסן פתח האהל און געווארט אויף געסט, וועמען ער האט נישט געקענט, ער האט זיי די ערשטע מאל באגעגנט, און ער איז נישט געווען אין א געזונטן מצב, אבער ער האט זיך מטריח געווען מכבד צו זיין די געסט מיט וואס נאר מעגליך מיטן שענסטן און בעסטן, ס׳איז אים נישט אזוי גרינג אנגעקומען, אבער דאס איז אברהם אבינו, דאס איז די מדה פון אברהם אבינו צו טון חסד מיט נאנטע און מיט ווייטע.

און דאס האבן די תלמידות פון בית רחל דעם זומער באוויזן, און איך וויל עס ארויסברענגען לשבח.

אין זכות פון חסד וועט מען ארויסגיין פון גלות

ווען מ׳הייבט אן די שמונה עשרה זאגט מען אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, ווען מ׳ענדיגט די ברכה זאגט מען מגן אברהם, דעמאלטס זאגט מען נישט מגן אברהם יצחק מיט יעקב, ווען מ׳הייבט אן די ברכה דערמאנט מען אלע דריי אבות, אברהם יצחק און יעקב, אבער מ׳ענדיגט די ברכה נאר מיט אברהם אבינו. זאגט רש״י (פרשת לך) בך חותמין, מיט אברהם אבינו ענדיגט מען די ברכה, נישט מיט די אנדערע, טייטשט די וועלט ׳בך חותמין׳, מיט די מדה פון אברהם אבינו וועט מען ענדיגן די גלות, מ׳וועט ארויסגיין פון דעם לאנגען ביטערן גלות אין זכות פון מדת החסד וואס אידישע קינדער טוען איינער מיטן צווייטן, ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. דער מדת החסד וואס מ׳האט דא געטון דעם זומער, דאס שטעלט זיך צוזאם מיט די מדת החסד פון כלל ישראל, וואס מען האפט אז דאס וועט ברענגען די גאולה שלימה.

מדת החסד – א אבן הפינה פאר די נייע בנינים

ס׳איז א זמן פון שמחה, ס׳איז א פריילעכע טאג היינט, מ׳גייט לייגן א אבן הפינה פאר נייע בנינים פון דעם קעמפ מחנה בית רחל, וואס לייגט מען אריין אין די אבן הפינה א יסוד פאר די נייע בנינים.

ווען דער זיידע ז״ל דער ייטב לב איז געקומען קיין סיגעט האט ער געטראפן פארשידענע פראבלעמען בי די קצבים וואס פארקויפן פלייש, און ער האט אנגעהויבן איינצופירן תקנות, ס׳זאל זיין אפגעטיילט די כשר׳ע פלייש פון די טריפה׳נע פלייש, און פאר די קצבים איז עס שווער אנגעקומען, און קצבים זענען דאך פראסטע לייט, זיי האבן געבונטעווען, פארפירט, זענען געווען אזעלכע קצבים וואס זיי האבן געווארפן שטיינער פאר כעס, און זיי האבן אים אויסגעבראכן די פענסטער פון הויז, דער זיידע ז״ל דער ייטב לב האט צוזאמגענומען די שטיינער און ער האט דאס אוועק געלייגט, שפעטער האט ער געבויעט א בית מדרש וואו ער האט געלערנט און ער האט געדאוונט, האט ער די שטיינער געלייגט פאר די אבן הפינה פאר זיין בית מדרש.

אונז לייגן מיר יעצט אן אבן הפינה פאר נייע בנינים דא אין קעמפ, די אבן הפינה איז די מדת החסד וואס די תלמידות האבן באוויזן דא אין קעמפ, די גרויסע מצוה דאס איז די אבן הפינה, און אויף דעם וועט זיך בויען א בנין מפואר, נישט איינס נאר צוויי, און ס׳זאל זיין ממנו יראו וכן יעשו, דאס בלייבט א זכר דא אין קעמפ פון דעם זומער תשפ״ב.

וויל איך זאגן פאר די תלמידות פון בית רחל, די צוקונפטיגע איינוואוינערס דא אין קעמפ וועלן געדענקן די מדת החסד, און מ׳האפט אז זיי וועלן זיך אפלערנען פון די מדת החסד.

אשריכם בעולם הזה, וואויל איז ענק אויף די וועלט, ואשריכם בעולם הבא, אויף יענע וועלט, ס׳איז נישטא קיין גבול פאר די שכר וואס מ׳גייט באקומען פארן טוהן חסד מיט א צובראכן אידיש נפש.

און איך דארף ארויסברענגען לשבח די חשוב׳ע עסקנים וואס שטייען דא בראש פון דעם קעמפ, די וואס זענען עוסק במלאכת הקודש אין חינוך, אין אלע עניני רוחניים, ואתם עמם די חברי הנהלה פון די גשמיות, זיי זענען עוסק אין גשמיות, אם אין קמח אין תורה.

דורך מדת החסד האבן אידן מקבל געווען די תורה

ווען דער אייבערשטער האט געגעבן תורה פאר אידן האבן די מלאכי השרת מקטרג געווען פארוואס געט מען די תורה פאר אידן, פארוואס געט מען נישט די תורה פאר

מלאכים, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, דער אייבערשטער האט געמאכט משה רבינו זאל אויסזעהן אזוי ווי אברהם, און ער האט געפרעגט די מלאכים אי אתם מתביישים ממנו, עטץ שעמט זיך נישט פון דעם מענטש - ער האט אויסגעזעהן אזוי ווי אברהם אבינו - לא זהו שירדתם ואכלתם אצלו, נישט עטץ זענטס אראפגעקומען און געגעסן ביי אים, וואס האט ער געמיינט צו זאגן. אברהם אבינו איז געווען שורש מדת החסד, נישט נאר ער אליינס האט עוסק געווען, ער האט אריינגענומען שרה אמינו, ער האט איר געהייסן **מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת לוּשִׁי וַעֲשִׂי עֻגוֹת.**

קען זיין פשט די משנה זאגט (אבות פ"ג מי"ז) אם אין קמח אין תורה, אם אין קמח אויב ס'וואלט נישט געווען די קמח וואס אברהם אבינו האט געזאגט פאר שרה אמינו זי זאלן ברענגן קמח, וועו נישט די קמח, אין תורה וואלטן די אידן נישט באקומען קיין תורה.

אם אין קמח אויב ס'איז נישטא קיין גוטע מדות, אין תורה, איז נישטא פאר וועמען צו געבן די תורה, תורה געטן מען פאר בעלי מדות.

איך קום פון די מרחקים (ניו העמפשיר), און פרעמדע אידן האבן מיר געברענגט א גרים פון די מדת החסד פון מחנה בית רחל, איך האב עס געהערט אין די מרחקים ווי פרעמדע אידן זענען געווען באגייסטערט און זיי האבן מיר איבערגעגעבן דעם גרים.

וועלן מיר מחזיק טובה זיין פאר די אלע עוסקים בעניני גשמיות בכלל, און די וואס זענען מנדב דא די נייע בנינים בפרט, זאל דער אייבערשטער העלפן, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ברכה און הצלחה אין אלע ענינים, בריות גופא וכל מילי דמיטב, אלע גוטע ענינים תמיד אלע מאל, ביז מיר וועלן זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

קודם עליה לציון הקדוש של מרן רביה"ק בעל ההילולא זי"ע לפני תלמידי ישיבה"ק בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת ראה תשפ"ב לפ"ק

די גמרא אין מסכת חגיגה דף י"ד, זאגט די גמרא, 'בשעה שהצדיק הולך מעולם הזה', וועו א צדיק גייט אוועק פון דער וועלט, 'אומרין לאברהם אבינו', זאגט מען פאר אברהם אבינו, 'אשריך אברהם אבינו', וואויל איז דיר אברהם אבינו, 'שצדיק זה יצא מחלציך', אז דער צדיק איז פון דיינע קינדער.

עס קען זיין אזוי, די גמרא זאגט אין ראש השנה דף י"ח, תפילת בציבור, די גמרא פרעגט א סתירה וועו ס'נוצט תפילה, צי עס נוצט תפילה אויך לאחר גזר דין, און די גמרא מאכט א חילוק צוויישן תפילה ביחיד און תפילה בציבור, תפילה בציבור נוצט אפילו לאחר גזר דין, עס קען צורייסן א גזר דין, אזוי זאגט די גמרא.

און מ'זעהט אין א אנדערע גמרא אין מסכת תענית (דף ט.), די גמרא גייט אריין צי פרנסה איז בזכות רבים, הנני ממטיר לכ"ם לחם מן השמים (שמות טז, ד), די גמרא פרעגט א קשיא, די מן איז דאך געווען אין זכות פון משה, ענטפערט די גמרא שאני משה כיון דרבים צריכים לו כרבים דמי, ווייל משה רבינו איז געווען רבים צריכים לו איז ער אזוי ווי א רבים. זעהט מען פון די גמרא, מ'קען זיין א יחיד, ער איז א איז איינציגער מענטש, אבער אזוי ווי ס'איז רבים צריכים לו, האט ער א דין פון א רבים, איז אויב ער האט א דין פון א רבים - אזוי שטייט שוין אין פרשת דרכים (דרוש יג) - קומט אויס אז ער קען צורייסן א גזר דין, זיין תפילה איז נישט קיין תפילת יחיד, ווייל ער איז דאך אליינס א רבים.

דער מגן אברהם זאגט אין סי' קי"ט סעי' ד', דער מהרי"ל איז נישט געזונט געווען, האט מען געזאגט סליחות בים דאוועגען פאר זיין געזונט, מ'האט מתפלל געווען פאר אים, אי"י, ער איז דאך געווען א יחיד? נאר כיון דרבים צריכים לו איז כרבים דמי, במילא האט ער געהאט א דין ווי א רבים, האט

מען געקענט זאגן סליחות אפילו פאר א יחיד (עיין שם וכה"ג איתא בתשובת הרשב"א סי' קמ"ח).

קומט אויס אזוי, אז רבים צריכים לו האט א דין ווי א רבים, און ווען אזא יחיד איז מתפלל צורייסט דעם גזר דין, און ער איז משנה דעם דין לטובה. דער ייטב לב אין פרשת וירא און נאך פלעצער, ער טייטשט דעם פסוק (בראשית יח, יז) המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, וואס איז פשט המכסה אני מאברהם 'אשר אני עושה' איז טייטש איך גיי שוין טוהן, איז דאך טייטש אז ס'איז שוין געווען לאחר גזר דין, איז וואס האב איך צו גיין זאגן פאר אברהם'ן נאכ'ן גזר דין, מ'קען דאך שוין נישט מתפלל זיין, זאגט ער ניין, ווייל ואברהם היו יהיה 'לגוי גדול', אברהם האט א דין ווי א 'גוי גדול', אברהם האט א דין ווי א רבים, ווייל כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', איז דאך רבים צריכים לו, און אז ס'איז רבים צריכים איז כרבים דמי, איז ער קען מתפלל זיין, ער קען צורייסן א גזר דין, אפילו לאחר גזר דין, אזוי טייטשט ער אין ייטב לב.

קומט אויס אזוי, א צדיק וואס איז געווען בחיים חיותו אויף דעם עולם השפל, און ער האט מרביץ תורה געווען לרבים, איז רבים צריכים לו, האט ער א דין ווי א רבים, און אז ער האט א דין ווי א רבים, האט ער א כח מתפלל צו זיין, מבטל צו זיין א גזר דין, אפילו ווען עס איז שוין נאך דעם גזר דין. במילא ווען עס גייט אוועק אזא צדיק, זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם אבינו שצדיק זה יצא מחלציך, ווייל אברהם אבינו איז דאך געווען אין די בחינה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול, אזוי ווי דער אויבערשטער האט געזאגט, המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ווייל אברהם אבינו איז געווען רבים צריכים לו, און ער האט געהאט א כח מתפלל צו זיין אפילו נאכ'ן גזר דין, איז אזא צדיק וואס איז אויך אין די זעלבע בחינה און ער ווערט נסתלק, זאגט מען פאר אברהם אבינו, אשריך אברהם אבינו, שצדיק זה יצא מחלציך, ער איז אויך אין די זעלבע מדריגה.

גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, קומט אויס היינט לאחר פטירתו איז ער נאך אין א גרעסערע מדריגה פון וואס ער איז געווען בחיים חיותו, אויב בחיים חיותו האט ער געקענט פועל'ן ישועות פאר אידישע קינדער, ער האט געקענט מבטל זיין א גזר דין, קען ער דאך לאחר פטירתו אוודאי.

דער פעטער ז"ל איז געווען אין די בחינה, כי ידעתיו אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ער איז געווען אין די בחינה, ס'איז געווען רבים צריכים לו, ואברהם היו יהיה לגוי גדול, איז געווען רבים צריכים לו, במילא איז ער געווען בחיים חיותו אין די בחינה, ער האט ג'פועל'ט ישועות פאר אידישע קינדער, דאס איז געווען ווען ער איז געווען אויף דעם עולם, כל שכן, ווען ער איז בעולם העליון, גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן האט ער אוודאי נאך א שטארקערן כח, האט ער א געוואלדיגן כח בעולם העליון צו פועל'ן ישועות פאר אידישע קינדער, כל שכן ביומא דהילולא איז דאך אוודאי, ביומא דהילולא שטייט פונעם בעלזער רב, ער האט דאס נאכגעזאגט פונעם אפטער רב, אז אין דעם טאג געבט מען א מתנה פאר א צדיק אז ער זאל קענען פועל'ן ישועות, א גאנץ יאר האט ער א כח, כל שכן ביומא דהילולא וואס ער האט פון הימל אזא כח. א געוואלדיגן כח.

דאס איז דאס ענין וואס ביומא דהילולא קומען תלמידים וחסידים און שומעי דבריו מתפלל זיין אויף זיין ציון, און אויסגיסן די הערצער, מ'האפט צו פועל'ן ישועות, אידישע קינדער דארפן ישועות, אידישע קינדער זענען צובראכן, עס איז דא אזויפיל לבבות נשברות, אזויפיל צובראכענע הערצער, יעדער איינער האט זיך זיין ענין וואס אים דריקט, וואס אים קוועטשט, עס איז דא פערזענלין, און ס'איז דא פארן ציבור, פאר כמה ענינים, איז דאס איז דער ענין וואס מ'קומט ביומא דהילולא אויף א קבר פון א צדיק, מ'קומט בעטן אז ער זאל מתפלל זיין, ווייל ער האט א געוואלדיגן כח צו פועל'ן ישועות אין אזא טאג פאר אידישע קינדער, עס קומט טאקע אידן לאלפים, און זיי זענען מתפלל, מ'האפט אז די אלע זאלן טאקע אהיים גיין געהאלפענע, זיי זאלן אויס'פועל'ן אלעס גוט'ס פאר זיך און פאר די בני בית, פאר די גאנצע משפחה, פאר כלל ישראל.

צרכי עם ישראל מרובים, עס איז דא אזויפיל שוועדע צובראכענע הערצער, וואס אידן קוקן ארויס אויף ישועות, עס איז דא אידן וואס דארפן האבן פרנסה, זיי האבן גרויסע שטובער און עס איז דא א ענגשאפט אין פרנסה. אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט קינדער, אידן דארפן גרויסע ישועות צו געהאלפן ווערן מיט קינדער, אידן דארפן ישועות מ'איז נישט געזונט, זיי דארפן רפואות פאר יונג און אלט, אנשים נשים וטף, אין שוועדע מצבים און אביסל גרינגערע, די אלע דארפן ישועות, יעדער אויף זיין אופן, אידן דארפן טוהן גוטע שידוכים, אידן האבן עגמת נפש מיט קינדער, אז מ'האט שוין יא קינדער זיי זאלן זיין ערליך און אפגעהיטן, מ'לעבט אין א שוועדע וועלט, א וועלט מלא נסיונות, די התגברות היצר איז זייער שטארק פאר יונג און פאר אלט, און נעבעך עס פאלן אוועק אסאך אידישע נפשות, און די עלטערן עניהם כלות כל היום, זיי האפן אז זיי זאלן צוריק קומען, און נעבעך זיי גייען אויס פאר צער.

כ׳קען נישט פארגעסן וואס כ׳האב געהאט אמאל, עס איז געווען ביי מיר א איד, ער האט זיך זייער געפלאגט מיט א קינד וואס האט נעבעך אראפ געגליטשט פון אידישן וועג, ער האט זיך זייער געפלאגט, בתוך הדברים זאגט דער איד, ער האט שוין נעבעך פארלוירן א קינד וואס איז אוועק פונעם עולם, אזוי איז געווען נעבעך, ער האט געהאט א קינד וואס איז אים אוועק בחיין, דער איד האט זיך אויסגערעדט, ער זאגט אז עס טוט אים אסאך מער ווי, דאס קינד וואס ער באוויינט יעצט, וואס איז נעבעך אפגעגליטשט פונעם אידישן וועג, ווי דאס קינד וואס איז אים אוועק פונעם עולם, ער איז דאך אן ערליכער איד, און ער איז זייער פאר׳צרה׳ט, עס איז אסאך א גרעסערער צער, דער אויבערשטער זאל אונז אפהיטן מ׳זאל נישט וויסן נישט דאס און נישט דאס, אבער אזוי האב איך געהערט אמאל פון א איד וואס האט זיך אזוי אויסגעווייגט. אזוי מאכן אידישע קינדער מיט, אזעלכע עגמת נפש, ה׳ ירחם.

מ׳דארף האבן גרויסע ישועות, און מ׳דארף האבן פאר זיך אליינס א ישועה, מ׳זאל זיין ערליך און אפגעהיטן, דער יצר הרע איז זייער שטארק ביי יונג און ביי אלט, מ׳דארף זיך קענען מתגבר זיין אויפן יצר הרע, נישט אלעמאל גייט דאס, אמאל פאלט מען ל״ע אדורך, דארף מען האבן ישועות מ׳זאל נישט פארפאלן ווערן, מ׳זאל זיך קענען צוריק כאפן, מ׳זאל נישט אריין פאלן אין קיין יאוש. מ׳דארף האבן גרויסע ישועות, דער אויבערשטער זאל העלפן, ער זאל האלטן די רעכטע האנט אויף אלע אידישע קינדער, מ׳זאל זיין ערליך, מ׳זאל קענען זיצן און עוסק זיין בתורה.

די בחורים וואס זיצן אין די ישיבה און זענען עוסק בתורה, זאלן טאקע זיצן און קענען לערנען פלייסיג, וועט מ׳לערנט א בלאט גמרא זאל מען פארשטיין א בלאט גמרא, א איד דארף בעטן דעם הייליגן באשעפער ׳והאר עיניו בתורתיך׳, הייליגער באשעפער, איך זעץ מיך אראפ לערנען, איך בעט דיך, העלף מיר צו איך זאל קענען פארשטיין וואס איך לערן, איך זאל טאקע באמת פארשטיין, וועט איך לערן א תוס׳ זאל איך טאקע באמת פארשטיין דאס תוס׳, צי א סעיף אין שולחן ערוך, אמת׳דיג פארשטיין, מ׳זאל זיך נישט נער׳ן, נאר אמת׳דיג פארשטיין תורה, אסאך טרערן דארף מען פארגיסן מ׳זאל האבן חשק צו לערנען, מ׳זאל וועלן לערנען, די נסיונות זאלן נישט פארדארבן קיינעם, מ׳זאל זיין ערליך, און זיך האלטן מיט אפגעהיטענע אויגן און אפגעהיטענע מחשבות, מ׳זאל זיך קענען האלטן מיט די תורה, שמירת התורה והמצוות, מ׳דארף האבן א געוואלדיגע סייעתא דשמיא און אסאך תפילות אויף דעם, אז מ׳זאל זיין ערליך, בלייבן ערליך, און זיך האלטן ערליך, בדיבור במעשה ובמחשבה.

און אזוי מ׳האט געזאגט וועט מ׳גייט ארויף איז דער מנהג אז מ׳לייגט א קוויטל אויף א קבר פון א צדיק, ווייל מ׳גלייבט באמונה שלימה אז א צדיק בעולם העליון הערט, און א צדיק בעולם העליון זעהט, במילא פונקט ווי ער קען הערן וואס מ׳בעהט, קען ער זעהן וועט מ׳לייגט אראפ א קוויטל, אין רוחניות איז דאך נישט שייך די אלע גשמיות׳דיגע באגרעניצונגען, וועט מ׳איז שוין בעולם העליון איז מען שוין כולו רוחני, די אלע זאכן איז גשמיות׳דיגע באגרעניצונגען, וואס מ׳קען יא און וואס מ׳קען נישט, אבער וועט מ׳איז כולו רוחני וועט מ׳איז שוין בעולם העליון איז די אלע זאכן נישט שייך, עס איז נישטא די אלע מושגים, במילא קענען זיי זעהן און הערן, אלעס קען מען, און אז אידישע קינדער לייגן אראפ קוויטלעך, זאלן זיי געהאלפן ווערן בכל מילי דמיטב.

אבער מ׳דארף צו וויסן אז צו א קוויטל דארף מען צולייגן א פדיון, אזוי האט מען זיך געפירט אלעמאל די צדיקי קמאי, צו א קוויטל האט מען צוגעלייגט א פדיון, וואס קען מען צולייגן א פדיון וועט מ׳לייגט אראפ א קוויטל פאר א צדיק וואס איז שוין בעולם העליון? עס איז נישט שייך צו געבן קיין געלט, דער פדיון דארף זיין אז מ׳האט א גוטע קבלה, זיך מקבל זיין קבלות טובות, דאס איז דער פדיון נפש, מ׳איז זיך מקבל צו זיין ערליך, מ׳איז זיך מקבל צו זיין אפגעהיטן, מ׳איז זיך מקבל ערליך צו דאוונען, מ׳איז זיך מקבל פלייסיג צו לערנען, מ׳איז זיך מקבל כמה וכמה ענינים, יעדער איינער וויסט ביי זיך וואס ער דארף צו טוהן, יעדער איינער וויסט וואס ער דארף מתקן צו זיין, אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, יעדער איינער וויסט פון זיין זייט צי ער האט עפעס א ענין וואס ער דארף האבן א תיקון, און ער איז זיך מקבל, ער וויסט באמת ביי זיך וואס עס פעלט, און ער איז זיך מקבל צו גיין בדרך התורה, צו גיין בדרך טובים, דאס איז דער פדיון נפש, און מחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה, דאס איז ביים אויבערשטן חשוב׳ער וויי אז מ׳געבט געלט, דער עיקר איז רחמנא ליבא בעי, דער אויבערשטער זוכט א הארץ, און פון הארצן טיפן זאל מען זעהן צו מתחרט זיין אויב מ׳האט געטוהן א זאך וואס מ׳טאר נישט, און זיך מקבל זיין בלב תמים, מיט א גאנצן הארץ, איך גיי דאס מער נישט טוהן, איך גיי מהיום והלאה זיין בעסער, כ׳וועל מיך שוין בעסער אכטונג געבן, כ׳וועל נזהר זיין אין אלע ענינים, דאס איז דער פדיון נפש וועט מ׳גייט ארויף אויף א קבר פון א צדיק.

דער אויבערשטער זאל העלפן, די אלע תפילות זאלן נתקבל ווערן לרחמים ולרצון, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן אלעס גוט׳ס אויספועל׳ן פאר זיך און פאר די גאנצע משפחה און פאר כלל ישראל, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל שוין זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

יצא לאור במהדורא חדשה מורחבת

הספר שיתן לך "געשמאק" בדיני הימים טובים הבעל"ט

הספר שלא ירד מעל שולחנך במשך כל ירח האיתנים

הספר שיתן בהירות לכל ת"ח, מגיד שיעור, מו"ץ

הספר שיהי' לתועלת לכל בעה"ב, אברך, בחור

מדור מיוחד

דיני חינוך קטנים

במצוות חודש תשרי

הידעת???

- האם אפשר לשלם עליה, זי"ץ-פלא"ץ, כפרות, ד' מינים, ממעות מעשר?
- האם אפשר לומר תהלים בע"פ?
- תמצית הלכות ד' מינים הנוגעים למעשה?
- האיך לקיים "כיסוי הדם" כהלכתה בכפרות?
- באיזה אופן אפשר לברך ברכת הבשמים ביוהכ"פ שלא תהא ברכה לבטלה?
- מתי יש לישב בסוכה תחת השלא"ק בעת הגשמים?
- האיך להחזיק את האתרוג כשבודקים כשרותה?
- האם מותר לומר לקטן שילך לישון חוץ לסוכה?

פרק מיוחד בדיני אבילות בחודש תשרי

יצא לאור על ידי,

הרב הגאון

רבי יחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

דומ"ץ קה"ל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

N. Greenfeld Inc.
הוצאה לאור והפצת ספרי קודש
1366 39th Street Brooklyn, NY 11218
Tel 718.633.8103 Fax 718.438.2846
4382846@gmail.com
www.greenfieldjudaica.com

להשיג בחנויות הספרים המובחרות